

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2007

MARJETA RUPNIK

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

DIPLOMSKO DELO

**POVEZANOST POUKA GEOGRAFIJE Z OBVEZNIMI
IZBIRNIMI PREDMETI Z GEOGRAFSKIMI VSEBINAMI NA
NIVOJU OSNOVNE ŠOLE**

Študijski program:
FRANCOSKI JEZIK - D
GEOGRAFIJA - D

Mentorica: dr. Tatjana Resnik Planinc, doc.

LJUBLJANA, 2007

MARJETA RUPNIK

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo.

Marjeta Rupnik

Zahvaljujem se mentorici dr. Tatjani Resnik Planinc za napotke in vodenje skozi celotno diplomsko nalogo.

Zahvaljujem se g. Igorju Lipovšku, svetovalcu za geografijo na Zavodu RS za šolstvo, za koristne informacije.

Prav tako se zahvaljujem asistentki Mojci Ilc za napotke in nasvete.

Iskrena hvala vsem domačim, prijateljicam in prijateljem za potrpljenje in ker so me v času pisanja diplomske naloge spodbujali in mi stali ob strani. Še posebej bi se zahvalila prijateljici Tanji za pomoč pri statistični obdelavi podatkov ter Heleni za različne nasvete.

Nenazadnje gredo zahvale vsem ostalim, ki so kakorkoli pripomogli k nastanku tega dela.

HVALA!

POVEZANOST POUKA GEOGRAFIJE Z OBVEZNIMI IZBIRNIMI PREDMETI Z GEOGRAFSKIMI VSEBINAMI NA NIVOJU OSNOVNE ŠOLE

Izvleček:

Namen diplomskega dela je ugotoviti povezanost pouka geografije z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami. V prvem (teoretičnem) delu so predstavljeni izbirni predmeti ter njihovo uvajanje v devetletko. Poudarek je na vsebinah izbirnih predmetov, ki se povezujejo z vsebinami pouka geografije. Predstavljena je tudi literatura, ki je na voljo učiteljem za poučevanje omenjenih izbirnih predmetov.

Povezanost predmeta geografija z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami je bila proučevana tudi z vidika učencev in učiteljev. V drugem delu je prikazana analiza rezultatov anket za učence in učitelje. Rezultati so pokazali, da z njihovega stališča ne obstaja povezanost pouka geografije z omenjenimi izbirnimi predmeti.

KLJUČNE BESEDE: Slovenija, pouk geografije, izbirni predmeti, geografske vsebine

THE CONNECTION BETWEEN GEOGRAPHY LESSONS AND COMPULSORY ELECTIVE SUBJECTS CONSISTING OF GEOGRAPHICAL CONTENTS IN NINE-YEAR PRIMARY SCHOOL

Abstract:

The purpose of this thesis is to find out the connection between geography lessons and compulsory elective subjects consisting of geographical contents. The first (theoretical) part presents the elective subjects and their introduction into nine-year primary school. The importance is given to the contents of those elective subjects which are connected with the contents of geography lessons. The literature available for teaching the above-mentioned elective subjects is also described in this part.

The connection of geography lessons with compulsory elective subjects consisting of geographical contents was also researched from the pupils' and teachers' side. The second (empirical) part presents the analysis of the surveys made on pupils and teachers. The results have shown that from the pupils and teachers' side there is no connection between geography lessons and the above-mentioned elective subjects.

KEY WORDS: Slovenia, geography lessons, elective subjects, geographical contents

KAZALO

1. UVOD	6
1.1 METODOLOGIJA DELA IN VIRI PODATKOV	7
TEORETIČNI DEL	
2. OBVEZNI IZBIRNI PREDMETI V DEVETLETNI OSNOVNI ŠOLI	8
2.2 OBVEZNI IZBIRNI PREDMETI Z GEOGRAFSKIMI VSEBINAMI	12
2.2.1 Človek in Zemlja	13
2.2.1.1 Življenje človeka na Zemlji	14
2.2.1.2 Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja	14
2.2.2 Turistična vzgoja	15
2.2.3 Kmetijstvo	16
2.2.4 Okoljska vzgoja	18
2.2.5 Verstva in etika	19
2.2.6 Državljska kultura	20
3. POTEK VPELJEVANJA IZBIRNIH PREDMETOV V OSNOVNE ŠOLE	22
3.1 VPELJEVANJE DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE	22
3.2 VPELJAVA IZBIRNIH PREDMETOV V OSNOVNO ŠOLO	25
4. LITERATURA ZA POUČEVANJE IZBIRNIH PREDMETOV Z GEOGRAFSKIMI VSEBINAMI	28
4.1 ČLOVEK IN ZEMLJA	29
4.1.1 Življenje človeka na Zemlji	29
4.1.2 Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja	29
4.3 OKOLJSKA VZGOJA	30
4.4 TURISTIČNA VZGOJA	30
4.5 DRŽAVLJANSKA KULTURA	31
4.6 KMETIJSTVO	32
4.7 VERSTVA IN ETIKA	32
4.8 ZAKLJUČNE MISLI OB PREGLEDU LITERATURE ZA POUČEVANJE IZBIRNIH PREDMETOV	32
EMPIRIČNI DEL	
5. METODOLOGIJA	33
5.1.1 Raziskovalne hipoteze pri učencih	33
5.1.2 Raziskovalne hipoteze pri učiteljih	33
5.2 OSNOVNA MNOŽICA IN VZOREC	34
5.2.1 Osnovna množica in vzorec učencev	34
5.2.2 Osnovna množica in vzorec učiteljev	34
5.3 SEZNAM SPREMENLJIVK	34
5.3.1 Seznam spremenljivk pri anketiranju učencev	34
5.3.2 Seznam spremenljivk pri anketiranju učiteljev	35
5.4 ZBIRANJE IN OBDELAVA PODATKOV	35

6. ANKETA »POVEZANOST POUKA GEOGRAFIJE Z OBVEZNI MI IZBIRNIMI PREDMETI Z GEOGRAFSKIMI VSEBINAMI NA NIVOJU OSNOVNE ŠOLE«	37
6.1 ANKETA ZA UČENCE	37
6.2 ANKETA ZA UČITELJE.....	38
6.3 NAMEN ANKETIRANJA.....	38
6.3.1 Namen anketiranja učencev.....	38
6.3.2 Namen anketiranja učiteljev.....	38
7. REZULTATI IN INTERPRETACIJA	39
7.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	39
7.1.1 Raziskovalna vprašanja za učence	39
7.1.2 Raziskovalna vprašanja za učitelje.....	39
7.2 OBDELAVA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA ZA UČENCE	40
7.2.1 Predstavitev vzorca.....	40
7.2.2 Ocena pri pouku geografije (v šolskem letu 2004/2005).....	43
7.2.3 Razlog za odločitev učencev pri izboru izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami.....	44
7.2.4 Čas, ki ga anketirani učenci porabijo za učenje izbirnega predmeta v primerjavi z učenjem geografije.....	46
7.2.5 Odnos učencev do izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami v primerjavi z rednim poukom geografije.....	47
7.2.6 Mnenje učencev o izbiri izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami	48
7.3 OBDELAVA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA ZA UČITELJE.....	50
7.3.1 Predstavitev vzorca.....	50
7.3.2 Zadovoljstvo s poučevanjem geografije.....	52
7.3.3 Razlogi odločanja učiteljev za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.....	53
7.3.4 Učne oblike.....	54
7.3.5 Učne metode	57
7.3.6 Učila in učni pripomočki	60
7.3.7 Uporaba učbenikov pri poučevanju izbirnih predmetov.....	63
7.3.8 Sledenje učnemu načrtu	64
7.3.9 Izbor vsebin.....	65
7.3.10 Sodelovanje in motivacija učencev.....	66
7.3.11 Odnos učiteljev do poučevanja izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami ..	66
8. ZAKLJUČEK.....	68
9. SUMMARY.....	72
10. VIRI IN LITERATURA.....	74
10. 1 LITERATURA.....	74
10. 2 ELEKTRONSKI VIRI	75
10. 3 USTNI VIR.....	78
11. SEZNAM TABEL, GRAFOV IN SLIK.....	79
11. 1 SEZNAM TABEL	79
11. 2 SEZNAM GRAFOV	79
11. 3 SEZNAM SLIK	80
12. PRILOGE.....	81

1. UVOD

Izbirni predmet je učni predmet, ki ga učenec izbere iz nabora izbirnih predmetov. Izbirne predmete ponuja šola na osnovi seznama izbirnih predmetov, ki jih je sprejel Strokovni svet za splošno izobraževanje. Izbirni predmeti niso nadomestilo za obvezne temeljne predmete. Učenec jih izbere poleg obveznih predmetov. Prav tako kot obvezni so tudi izbirni predmeti del programa obvezne osnovne šole. Učenec mora izbrati dva izbirna predmeta. Izbere ju samostojno oziroma s pomočjo staršev. Ko učenec enkrat izbere določen izbirni predmet, ga mora obiskovati, saj se tudi pri izbirnih predmetih vodi odsotnost (Škapin, 2005).

V osemletni osnovni šoli izbirnih predmetov nismo poznali. V osnovno šolo so bili uvedeni skupaj z devetletko. Predstavljajo nov način prilagajanja osnovne šole individualnim razlikam in interesom učencev. Učenci si izbirne predmete izberejo samostojno, na podlagi lastnih želja in interesov, zato so zanj ti predmeti bolj zanimivi kot obvezni. Namenjeni so poglobljanju, nadgradnji znanja z nekega področja, pridobivanju izkušenj, povezovanju teorije in prakse, pridobivanju uporabnega znanja in nenazadnje tudi odkrivanju interesov za poklice (Osnovna šola Dušana Flisa Hoče, 2006). Ti predmeti pomenijo tako za učenca kot tudi učitelja neko vrsto spodbude, večjo motiviranost in s tem lažje delo.

Obvezni izbirni predmeti zavzemajo različna vsebinska področja. Učenci lahko izberejo predmete s področja računalništva, čebelarstva, športa, plesa, ekologije, tujega jezika, geografije ... Izbirni predmeti z geografskimi vsebinami so človek in Zemlja, turistična vzgoja, okoljska vzgoja, verstva in etika ter tudi kmetijstvo in državljanska kultura (Cigler, 2001).

Z diplomskim delom predstavljamo obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami. Predvidevamo, da se omenjeni izbirni predmeti vsebinsko povezujejo z vsebinami obveznega predmeta geografija. V teoretičnem delu bomo predstavili določene izbirne predmete, za katere menimo, da se njihove vsebine povezujejo z vsebinami pouka geografije. Zanimalo nas bo tudi, ali obstaja povezanost teh izbirnih predmetov s poukom geografije tudi z vidika učencev, ki omenjene izbirne predmete obiskujejo, ter z vidika učiteljev, ki jih poučujejo.

Diplomska naloga je razdeljena na teoretični in empirični del. Uvodnemu delu sledi teoretični del, v katerem smo s pomočjo obstoječe literature, elektronskih virov in intervjujem s svetovalcem za geografijo na Zavodu RS za šolstvo predstavili izbirne predmete v devetletni osnovni šoli. Znotraj izbirnih predmetov smo posebej izpostavili tudi obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami. V nadaljevanju smo skupaj z uvajanjem devetletne osnovne šole opisali vpeljevanje izbirnih predmetov v osnovne šole. Predstavljena so tudi učila (učbeniki, delovni zvezki), katere imajo učitelji na voljo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami ter za pripravo na pouk teh predmetov oziroma jih lahko uporabijo tudi učenci pri učenju. Teoretičnemu delu sledi empirični del. S pomočjo anketnih vprašalnikov za učence in učitelje smo ugotavljali povezanost pouka obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami s poukom geografije tudi s stališča učencev in učiteljev. Na podlagi analize rezultatov anketnih vprašalnikov smo potrdili oziroma ovrgli postavljene hipoteze. Naše ugotovitve smo strnili in jih predstavili v zaključnem poglavju.

1.1 METODOLOGIJA DELA IN VIRI PODATKOV

Pri pisanju diplomskega dela smo v prvi fazi pregledali obstoječe vire in literaturo o izbirnih predmetih na splošno ter o devetletni osnovni šoli. Večino primernih podatkov smo dobili na spletnih straneh posameznih osnovnih šol, Zavoda RS za šolstvo ter Ministrstva za šolstvo in šport RS. Pri pridobivanju informacij je sodeloval tudi svetovalec za geografijo na Zavodu RS za šolstvo. Na podlagi intervjuja s svetovalcem za geografijo smo izpostavili obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami. Pri predstavitvi posameznih izbirnih predmetov so nam bili v veliko pomoč učni načrti za določene predmete, ki jih izdaja Ministrstvo za šolstvo in šport RS.

V empiričnem delu smo pridobivali podatke s pomočjo anketnih vprašalnikov. Sestavili smo anketne vprašalnike, posebej za učence in posebej za učitelje. Anketiranje učencev smo izvedli na treh različnih osnovnih šolah v Ljubljani in njeni okolici, medtem ko smo anketo za učitelje poslali različnim učiteljem geografije v slovenskih osnovnih šolah. Pri pošiljanju anketnih vprašalnikov učiteljem nam je bil v veliko pomoč seznam izbirnih predmetov na osnovnih šolah, katerega nam je posredoval svetovalec za geografijo z Zavoda RS za šolstvo. S seznamom smo imeli vpogled v vse slovenske osnovne šole ter izbirne predmete, ki so jih posamezne šole nudile učencem v šolskem letu 2005/2006.

Odgovore anketnih vprašalnikov smo statistično obdelali. Rezultate analize smo prikazali tabelarično in grafično. Pri preizkušanju hipotez (hipoteze so navedene v uvodnem poglavju empiričnega dela) smo uporabili statistično metodo obdelave χ^2 -preizkus ter izračun Cramarjevega koeficienta.

Metodo anketnega dela smo natančneje predstavili v začetnem poglavju empiričnega dela diplomske naloge.

TEORETIČNI DEL

2. OBVEZNI IZBIRNI PREDMETI V DEVETLETNI OSNOVNI ŠOLI

Obvezni izbirni predmeti so učni predmeti, katere učenec izbere samostojno oziroma s pomočjo staršev. Ker jih izbere po lastni volji, glede na svoje želje in interese, so ti predmeti predvidoma zanj tudi bolj zanimivi kot obvezni (temeljni) predmeti.

Ti predmeti so se pojavili skupaj z devetletno osnovno šolo. Vezani so na zadnje triletnje devetletne osnovne šole oziroma na 7., 8. in 9. razred. V predmetnik so jih vključili z namenom, da bi učencem v zadnjem triletju osnovnega šolanja nadgradili obvezni program ter tako omogočili poglobljanje znanj na tistih področjih, na katerih se učenci čutijo močne ali pa jih to področje posebej zanima (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2006).

Izbirni predmeti so razporejeni v naslednje skupine:

1. izbirni predmeti, ki pomenijo nadgradnjo posameznega predmeta in/ali dodatno poglobljanje pri »skupnem« predmetu. Pri tovrstnih izbirnih predmetih učenci poglobijo in razširijo znanja, ki so jih pred tem že pridobili pri posameznih predmetih. Med tovrstne izbirne predmete spadajo npr. *matematika-logika, človek in Zemlja (življenje človeka na Zemlji ter raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja), verstva in etika, gledališki klub ...*;
2. izbirni predmeti lahko povezujejo znanje iz različnih predmetov ali predmetnih področij. Ti predmeti omogočajo učencem širši pogled na že pridobljena znanja pri različnih predmetih ter povezovanje le-teh. Takšni izbirni predmeti so npr. *etnologija, okoljska vzgoja, vzgoja za medije, umetnostna zgodovina ...*;
3. izbirni predmeti so lahko takšni, ki v večji meri zasledujejo učenčeve poklicne in izobraževalne interese. Vsebine tovrstnih izbirnih predmetov so povezane z izobraževalnimi in poklicnimi interesi učencev. Med takšne predmete uvrščamo npr. *plesne dejavnosti, šport, elektroniko, likovno snovanje, glasbo ...*;
4. izbirni predmeti lahko posegajo na nova področja in predstavljajo nove predmete. Učenci lahko pri tovrstnih predmetih pridobijo znanja in spretnosti, ki pred tem še niso bila vključena v predmetnik kot šolski predmet. Med tako imenovane »nove predmete« uvrščamo npr. *tuje jezike (italijanščina, francoščina, španščina, latinščina), logiko, kmetijstvo, šah ...* (Analiza učnih načrtov izbirnih predmetov ..., 2006).

Po mnenju Frasove (cv: Jurjovec, 2001, str. 35) je »posamezne izbirne predmete težko enoznačno uvrstiti v to ali ono skupino, saj poglobljanje znanja lahko obenem pomeni tudi povezovanje znanja več predmetov in obratno. Tudi zasledovanje poklicnih interesov je lahko nadgrajevanje znanja in podobno«.

Izbirni predmeti niso izoliran del predmetnika, saj posredujejo znanja, spretnosti in vrednote, ki dograjujejo temeljno izobrazbo. Namenjeni so poglobljanju, nadgradnji znanja z nekega področja, pridobivanju izkušenj, povezovanju teorije in prakse, pridobivanju uporabnega znanja

in nenazadnje tudi odkrivanju interesov za poklice. Izbirni predmeti tako omogočajo učencu, da pogloblja in širi znanje na področju, ki ga zanima. Hkrati pa so ti predmeti priložnost, da se učenci pri njih dokažejo, saj lahko pri pouku izbirnih predmetov poudarijo močne strani lastnih interesov in sposobnosti. Temu so prilagojene tudi metode dela: pridobivanje izkušenj z dejavnim delom na terenu, laboratorijskim in eksperimentalnim delom, samostojnim in vodenim opazovanjem ter projektnim delom (Osnovna šola Dušana Flisa Hoče, 2006).

Pouk izbirnih predmetov se izvaja v okviru obveznega programa osnovne šole v 7., 8. in 9. razredu. Zanje veljajo enaka določila kot za obvezne predmete, imajo svoj učni načrt in se tudi ocenjujejo (Analiza učnih načrtov izbirnih predmetov ..., 2006). Vsakemu od njih je letno namenjenih 35 ur (ena šolska ura na teden), razen tujemu jeziku, kateremu je namenjenih 70 ur letno (dve šolski uri na teden). Izjema je 9. razred, v katerem je število ur izbirnih predmetov (ne tujega jezika) na leto le 32, kar je posledica zgodnejšega zaključka pouka (cv: Černigoj, 2005).

Izbirni predmeti v devetletni osnovni šoli so razdeljeni v dva sklopa:

- **družboslovno-humanistični** ter
- **naravoslovno-tehnični sklop**.

Učenec si lahko izbere le dva predmeta, in sicer po en predmet iz vsakega sklopa – en izbirni predmet iz družboslovno-humanističnega sklopa in en izbirni predmet iz naravoslovno-tehničnega sklopa. Če učenec želi, si lahko izbere tudi tri izbirne predmete v enem šolskem letu. V tem primeru se v spričevalo vpišeta le oceni dveh izbirnih predmetov (navadno višji oceni), vendar morajo biti ocene pozitivne pri vseh treh izbirnih predmetih (cv: Škapin, 2005).

Vendar pa moramo opozoriti na morebitne spremembe v prihodnosti. Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje je na seji leta 2004 sprejel sklep, ki predlaga ukinitve delitve izbirnih predmetov na družboslovno-humanistični ter na naravoslovno-tehnični sklop. Namen ukinitve delitve izbirnih predmetov na omenjena dva sklopa je želja po racionalnejši organizaciji in izvedbi pouka (Predlog zakona o spremembah ..., 2007).

Obe skupini izbirnih predmetov se nato delita še dalje, in sicer na:

- a) **triletne predmete**,
- b) **triletne predmete, lahko tudi krajše**,
- c) **enoletne predmete, vezane na razred**, in
- d) **enoletne predmete**.

a) Med **triletne predmete** praviloma uvrščamo samo tuje jezike, saj učenje jezika zahteva neko določeno predznanje. Če se učenec odloči za obiskovanje triletnega izbirnega predmeta (tuji jeziki) v 7. razredu, lahko v naslednjih dveh letih obiskuje nadaljevalno učenje tujega jezika. V primeru, da se učenec odloči za učenje tujega jezika šele v 8. ali 9. razredu, ga lahko obiskuje le pod pogojem, da ima ustrezno predznanje. (*Primer: Učenec, ki se odloči za izbirni predmet francoščina v 8. razredu, ne more brez ustreznega predznanja slediti tistim učencem, ki imajo eno leto učenja francoščine že za seboj.*) V primeru, da učenec ne želi več obiskovati tega predmeta oziroma ima druge interese in želje, lahko po enem ali dveh letih tudi preneha z obiskovanjem.

b) **Triletni predmeti, lahko tudi krajši**, so izbirni predmeti, katere lahko učenec obiskuje vsa tri leta zadnjega triletja devetletne osnovne šole, dve leti ali pa samo eno leto. Ne glede na to, v katerem razredu se učenec odloči za enega od tovrstnih predmetov, vedno

začne z začetno (prvo) stopnjo predmeta. Šele naslednje leto lahko nadaljuje z drugo in nato s tretjo stopnjo. (Primer: Izbirni predmet *verstva in etika* lahko učenci obiskujejo v kateremkoli razredu zadnjega triletja osnovne šole. Če se za ta predmet odločijo v 7. razredu, lahko z učenjem (če želijo) nadaljujejo tudi v 8. in 9. razredu. Z učenjem tovrstnega izbirnega predmeta lahko pričnejo tudi kasneje, v 8. ali 9. razredu.)

- c) **Enoletni predmeti, vezani na razred**, so vezani na snov določenega razreda. Te predmete lahko obiskujejo le učenci določenega razreda in učenci, ki so v višjem razredu od določenega. Učenci nižjega razreda morajo z obiskovanjem tovrstnih predmetov počakati, dokler ne pridejo v tisti razred, za katerega je določen predmet razpisan. (Primer: Izbirni predmet *življenje človeka na Zemlji*, ki je vezan na 8. razred devetletne osnovne šole, lahko obiskujejo le učenci 8. in 9. razreda. Učenci 7. razreda se ga lahko udeležijo šele, ko pridejo v 8. razred.)
- d) Med **enoletne predmete** uvrščamo tiste izbirne predmete, katere lahko učenec izbere v kateremkoli razredu zadnjega triletja devetletne osnovne šole. (Primer: Pri enoletnem predmetu *okoljska vzgoja I* so lahko skupaj v razredu združeni tako učenci 7., 8. kot tudi 9. razreda.) (Izbirni predmeti, 2006).

Ministrstvo za šolstvo in šport vsako leto razpiše seznam izbirnih predmetov. (Seznam izbirnih predmetov za šolsko leto 2005/2006 je priložen v *Prilogi A*.) Ta seznam je sestavljen iz tistih predmetov, ki jih je za posamezno leto sprejel in potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Na podlagi razpisa izbirnih predmetov vsaka šola sestavi svoj seznam izbirnih predmetov, ki so na voljo učencem v določenem šolskem letu. Določene izbirne predmete mora šola obvezno ponuditi, saj tako določa Zakon o osnovni šoli (17. člen):

- »Poleg obveznih predmetov mora osnovna šola za učence 7., 8. in 9. razreda izvajati pouk iz izbirnih predmetov družboslovno-humanističnega sklopa in naravoslovno-tehničnega sklopa.
- Šola mora ponuditi pouk najmanj treh izbirnih predmetov iz posameznega sklopa. V okviru družboslovno-humanističnega sklopa mora šola ponuditi pouk tujega jezika, nekonfesionalni pouk o verstvih in etiki ter pouk retorike« (Zakon o osnovni šoli, 2005).

Poleg že omenjenih izbirnih predmetov (tujega jezika, verstev in etike ter retorike), ki jih mora vsaka šola obvezno ponuditi, je prav tako za vsako osnovno šolo obvezujoče:

- da oblikuje število učnih skupin v skladu z normativi za oblikovanje učnih skupin za izvedbo izbirnih predmetov. V posamezni skupini je lahko največ 28 učencev. Izjema so predmeti s področja računalništva, športa, plesa, kemije, prehrane, tehnike in tehnologije, kjer je v skupini lahko največ 20 učencev. Pri teh predmetih se skupina deli, če je število učencev, ki se zanje zanima, višje od 20;
- skupina za pouk izbirnega predmeta se oblikuje le, če je vanjo vključenih najmanj 15 učencev. Za manjše šole in podružnice je število učencev v razredu lahko tudi manjše od 15.

Največje možno število učnih skupin za izvedbo pouka izbirnih predmetov, ki jih lahko oblikuje posamezna šola, se določi s pomočjo formule (količniku med skupnim številom učencev 7., 8. in 9. razreda in številom 25 se prišteje dvakratno število oddelkov teh razredov):

$$\frac{\text{število učencev 7., 8. in 9. razreda}}{25} + 2n$$

(pri čemer je n število oddelkov).

Šole, ki po določilu oblikujejo (glede na formulo) manj kot 10 skupin, imajo pravico oblikovati eno dodatno učno skupino (Uvajanje 9-letne osnovne šole, 2004).

Šola lahko seveda ponudi več izbirnih predmetov. Katere izbirne predmete šola ponuja učencem, je odvisno od izkazanega interesa učencev (in njihovih staršev, ki se strinjajo z odločitvijo otroka). Učenci (in starši) izrazijo svoje zanimanje za določen izbirni predmet s pomočjo ankete (prijavnice). Na podlagi prijavnice, ki jih izpolnijo učenci že ob koncu preteklega šolskega leta, vodstvo šole ugotovi, kakšen je interes učencev za posamezne ponujene predmete. Na posameznih šolah se nato izvajajo le tisti predmeti, ki imajo dovolj prijavljenih učencev (Jurjovec, 2001).

»Učence, ki so se prijavi k predmetu, za katere je premajhen interes, se preusmerja v izbirne predmete, ki so organizirani zaradi dovolj velikega zanimanja učencev. V tem primeru preusmerjeni učenci seveda nimajo izbranih predmetov po lastni želji, temveč se morajo podrediti večini. Nekateri učenci izberejo med izbirnimi predmeti dva tuja jezika. Ti učenci imajo zaradi tega eno ali dve učni uri tedensko več kot sošolci, ki ne izberejo tujih jezikov. Obenem ti učenci presegajo tedensko obveznost, ki je določena za učence tretjega triletja, zato morajo njihovi starši podpisati soglasje k takemu izboru« (cv: Škapin, 2005, str. 54).

V primeru, da učenec ni zadovoljen z izbiro izbirnega predmeta oziroma izbirni predmet ne izpolnjuje njegovih pričakovanj, lahko spremeni svojo odločitev. Zamenjava izbirnega predmeta je možna samo v prvem mesecu izvajanja pouka (septembra). Učenec ne more več izbirati med vsemi izbirnimi predmeti, ki jih je ponudila njegova osnovna šola. Udeleži se enega predmeta, ki se takrat izvaja na šoli, pri tem pa mora upoštevati vsa pravila o izbirnih predmetih, ki jih določa šolska zakonodaja (Medmrežje 1).

Prav tako je ponudba izbirnih predmetov na posamezni šoli odvisna od učiteljev, ki lahko poučujejo te predmete. V primeru, da šola nima ustrezno usposobljenih učiteljev za poučevanje določenih izbirnih predmetov, lahko dobi učitelje ali zunanje sodelavce tudi na sosednjih šolah oziroma v domačem okolju (cv: Škapin, 2005).

Zanimanje za posamezne izbirne predmete se spreminja tako iz leta v leto kot tudi med posameznimi šolami. Kot je razvidno iz Analize učnih načrtov izbirnih predmetov (Analiza učnih načrtov izbirnih predmetov ..., 2006), je v šolskem letu 2005/2006 največ učencev (11.427 oziroma 7,5 %) obiskovalo izbirni predmet *izbrani šport*, katerega je izvajalo 376 slovenskih osnovnih šol. V istem šolskem letu je izbirni predmet *kmetijsko gospodarstvo* obiskoval le en učenec na eni osnovni šoli. Seznam števila šol in števila učencev, ki je v šolskem letu 2005/2006 obiskovalo posamezne izbirne predmete, je priložen v *Prilogi B*.

2.1 POVEZANOST POUKA GEOGRAFIJE Z IZBIRNIMI PREDMETI

Geografija je interdisciplinarna veda. Učenci pri rednem pouku geografije dopolnjujejo in povezujejo znanje, pridobljeno pri različnih obveznih predmetih, ter tako razvijajo zanimanje za domačo pokrajino in za vsakodnevni utrip življenja v širši okolici, v domovini in drugod po svetu. Vsebine geografije so zelo pestre in raznolike. Pri pouku geografije se med seboj enakovredno prepletajo naravoslovna in družboslovna spoznanja. Zaradi vedno večjega prepletanja vsebin različnih predmetov pri pouku geografije se geografi pogosto sprašujejo, ali je interdisciplinarnost geografije njena moč ali njena slabost. Do katere meje (pri pouku geografije) lahko sega drugo področje kot npr. zgodovina, sociologija ...? Pa vendar je ena glavnih teženj (tako devetletne osnovne šole kot tudi sodobne šolske geografije) ravno medpredmetno povezovanje določenih vsebin (Kunaver et al., 2005). Izbirni predmeti imajo v devetletni osnovni šoli enako pomembno vlogo kot obvezni (temeljni) predmeti. S pestrostjo in razsežnostjo svojih vsebin geografija posega tudi na področja izbirnih predmetov. Tudi svetovalec za geografijo na Zavodu RS za šolstvo je mnenja, da bi lahko pri velikem številu izbirnih predmetov našli temo, ki bi bila vsebinsko povezana s predmetom geografija (Lipovšek, 2006).

Med učenci je pouk geografije kot obveznega predmeta zelo priljubljen. Poleg zanimivih in pestrih vsebin, ki jih ponuja predmet, imajo učenci na voljo tudi dobre in slikovite učbenike ter didaktično gradivo. Čeprav učni načrti zajemajo aktualne vsebine, so preobsežni, da bi se pri pouku lahko posvetili vsem aktualnim temam (Položaj in vloga geografije ..., 2004). »Z uvedbo izbirnih predmetov so učitelji geografije in učenci pridobili velik, skoraj neskončen prostor raziskovanja« (Šter, 2004, str. 31).

Čeprav imajo tudi izbirni predmeti svoj učni načrt z natančno določenimi temami in enotami, ima učitelj večjo svobodo pri izbiri vsebin in njihovimi razporeditvami preko leta. Učitelj izbira vsebine na podlagi interesov učencev ter njihove trenutne aktualnosti. Tako lahko pri pouku izbirnih predmetov razširijo in konkretizirajo posamezne (aktualne) teme in enote, za katere pri rednem pouku geografije pogosto zmanjka časa.

2.2 OBVEZNI IZBIRNI PREDMETI Z GEOGRAFSKIMI VSEBINAMI

Iz seznama izbirnih predmetov (*Priloga A*), ki so ponujeni šolam, učencem in njihovim staršem, ugotovimo, da je teh predmetov zelo veliko. Izbirni predmeti zastopajo različna področja: *tuji jeziki, šport, računalništvo, glasba, ples, umetnost, kemija, biologija, tehnika ...*, kar učencem in staršem omogoča široko paleto izbora. V zadnjem triletju devetletne osnovne šole lahko učenci izbirajo tudi med izbirnimi predmeti, katerih vsebine se navezujejo na vsebine obveznega predmeta geografija. Med tovrstne izbirne predmete (izbirni predmeti z geografskimi vsebinami) lahko uvrstimo naslednje predmete: *človek in Zemlja (življenje človeka na Zemlji ter raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja), turistična vzgoja, kmetijstvo, okoljska vzgoja, verstva in etika ter državljska kultura* (Lipovšek, 2006).

Po mnenju Ciglerjeve (2001) imajo izbirni predmeti z geografskimi vsebinami večnamensko vlogo. Nekateri med njimi razširjajo temeljno znanje, ki ga učenci dobijo pri rednem pouku geografije (*človek in Zemlja*). Pri izbirnem predmetu *kmetijstvo* učenci povezujejo teorijo in prakso, pridobivajo uporabno znanje, se poklicno usmerjajo ter dobijo osnovo za nadaljevalno učenje v srednji šoli. Nekateri predmeti pa so interdisciplinarni in povezujejo znanje, ki ga učenci dobijo pri pouku različnih obveznih predmetov (*turistična vzgoja, okoljska vzgoja, verstva in etika, državljska kultura*).

2.2.1 Človek in Zemlja

Izbirni predmet človek in Zemlja je v predmetniku devetletne osnovne šole umeščen v 8. in 9. razred. Omenjeni predmet je sklop dveh izbirnih predmetov: v 8. razredu življenje človeka na Zemlji in v 9. razredu raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja.

Predmeta omogočata pestro izbiro oblik in metod dela. Pri pregledu učnega načrta za izbirni predmet človek in Zemlja (Učni načrt za izbirni predmet: Geografija, 2001) ugotovimo, da je pri pouku priporočljiva predvsem uporaba metode dela na terenu. V primeru, da je terensko delo težko izvedljivo, lahko učenci aktivno sodelujejo s projektnim učnim delom, pisanjem študij primera ali izdelovanjem plakatov. Tudi učence privlačijo predvsem aktivne oblike, ki so pri rednem pouku redkejše. Učitelj izbira učne oblike in metode glede na cilje pouka izbirnega predmeta. Hkrati poskuša organizirati delo tako, da bodo učenci dosegali cilje z lastnim delom, medtem ko jim on svetuje, jih usmerja pri pridobivanju in zbiranju podatkov ter organizaciji dela.

Splošni cilji, ki jih zasledimo pri izbirnem predmetu, so zelo raznovrstni. Učenci pri predmetu:

- razširjajo osnovno znanje o naravnogeografskih in družbenogeografskih pojavih ter procesih v svetu in domačem kraju;
- razširjajo prostorske predstave o svetu in domači deželi;
- spoznavajo načine prilagajanja človeka različnim klimatskim in drugim naravnim pogojem;
- se seznanjajo z negativnimi primeri človekovega izkoriščanja naravnih dobrin (z namenom, da bi spoznali nevarnosti, ki jih povzroča rušenje naravnega ravnovesja);
- spoznajo načine onesnaževanja okolja na izbranih območjih ter obenem tudi načine in oblike varovanja naravnega okolja za prihodnje generacije;
- se učijo poiskati vzroke za posamezne pojave in procese ter oblikovati lastno stališče in predlagati rešitve;
- spoznavajo značilnosti, navade in način življenja ljudi na izbranih območjih sveta ter Slovenije;
- se urijo v uporabi preprostih terenskih raziskovalnih metod (neposredno opazovanje, orientacija s pomočjo zemljevidov in tudi brez njih, uporaba kartografskega in drugega gradiva, dokumentiranje ugotovljenega in opazovanega);
- se urijo v uporabi in razumevanju pomena literature ter drugih sodobnih informacijskih sredstev za spoznavanje oddaljenih pokrajin, območij in njihovih naravnih ter družbenih razmer;
- navezujejo stike z vrstniki v oddaljenih krajih in spoznavajo njihov način življenja;
- znajo pridobljeno znanje in ugotovitve ustno, grafično, kvantitativno ter pisno predstaviti;
- pridobivajo sposobnosti primerjanja, analiziranja, sintetiziranja in vrednotenja.

Predlagane učne vsebine so samo okvir, znotraj katerega lahko učitelj izbere tiste teme in enote, ki učence najbolj zanimajo, so trenutno najbolj aktualne ali je zanje najlažje dobiti podatke. Zato je zelo pomemben cilj tega pouka razvijanje dobre komunikacije med učenci samimi in med učenci ter učiteljem (Učni načrt za izbirni predmet: Geografija, 2001).

2.2.1.1 Življenje človeka na Zemlji

Življenje človeka na Zemlji je enoletni izbirni predmet. Uvrščamo ga v sklop družboslovno-humanističnih izbirnih predmetov. Predmet je vezan na razred, saj ga lahko izberejo le učenci 8. razreda devetletne osnovne šole. Poudarek izbirnega predmeta je na spoznavanju odnosa med človekom in naravo ter njegove odvisnosti od nje (Mugerli, 2005a). Učenci podrobneje spoznavajo življenje človeka na različnih območjih na Zemlji, kjer so pogoji za življenje drugačni kot pri nas. Tako spoznavajo *življenje človeka v tropskih gozdovih, puščavah in polpuščavah, monsunskih območjih, na potresnih in vulkanskih območjih, v gorskem svetu in polarnih območjih* (Osnovna šola Dušana Flisa Hoče, 2006).

Vsebine izbirnega predmeta se vsekakor navezujejo na redni pouk geografije, pri katerem se v 8. razredu obravnavajo značilnosti svetovnih kontinentov. Učitelj lahko (skupaj z učenci) izbere teme ali enote, ki se navezujejo na življenje ljudi po svetu in so hkrati zanimive za učence ali pa aktualne, vendar zanje pri rednem pouku geografije zmanjka časa. Tako lahko učenci pri izbirnem pouku posamezne geografske vsebine razširijo, se podrobneje poglobijo vanje ter jih natančneje opredelijo s konkretnimi primeri.

Za spoznavanje življenja ljudi na oddaljenih območjih (druge države, drugi kontinenti) pride predvsem v poštev delo z literaturo in podatkovnimi viri (razpredelnice, grafični prikazi, internet). Za bolj dinamične in zanimive ure si učitelj lahko pomaga z različnimi dokumentarnimi filmi in drugimi videoposnetki. Primerne so tudi krajše ekskurzije po Sloveniji. *Z življenjem ljudi v gorskem svetu* se lahko učenci seznanijo z ekskurzijo v alpski svet (obiščejo kakšno višje ležečo samotno kmetijo, kjer izvedejo ankete in intervjuje z domačini, opazujejo njihov način rabe tal in obdelovanja pokrajine ...).

2.2.1.2 Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja

Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja je enoletni izbirni predmet, vezan na 9. razred devetletne osnovne šole. Uvrščamo ga med družboslovno-humanistične izbirne predmete. Pri izbirnem predmetu učenci raziskujejo domači kraj ter spoznavajo njegove naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti (*geološka zgradba, relief, prsti, rastlinstvo, vodovje, prebivalstvo, naselja, gospodarstvo, oskrba, promet*). Poudarek predmeta pa je na varstvu okolja ter varstvu naravne in kulturne dediščine v domačem kraju in njegovi okolici (Mugerli, 2005b).

Pri rednem pouku geografije se učenci v 9. razredu seznanjajo s Slovenijo kot svojo domovino. Kot je razvidno iz učnega načrta za obravnavani izbirni predmet (Učni načrt za izbirni predmet: Geografija, 2001), učenci pri omenjenem predmetu (raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja) raziskujejo domači kraj in spoznavajo posebnosti življenja v njem, predvsem glede na varstvo okolja. Tako učenci spoznavajo Slovenijo tudi z raziskovanjem domačega kraja in njegove okolice. Znanje o Sloveniji, pridobljeno pri rednem pouku geografije, lahko pri tem izbirnem predmetu dopolnijo in utrdijo na podlagi konkretnih primerov. Prav tako se pri tem izbirnem predmetu učenci pripravljajo na tekmovanja iz znanja geografije.

Domači kraj učenci raziskujejo s preprostimi metodami terenskega dela, kot so opazovanje, merjenje, primerjanje, orientacija, kartiranje, anketiranje, risanje skic, preprostih zemljevidov in izdelava modelov. Za doseganje ciljev tega izbirnega predmeta je možno izkoristiti tudi krajše ali daljše ekskurzije, raziskovalne tabore in šolo v naravi, kjer je mogoče opraviti številne

elemente terenskega dela. Za izbirni predmet je priporočena tudi medsebojna povezava učencev (ki obiskujejo omenjeni predmet v različnih delih Slovenije) za izmenjavo podatkov in ugotovitev (npr. preko elektronske pošte).

Na podlagi predstavljenih vsebin obeh izbirnih predmetov (*življenje človeka na Zemlji ter raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja*) lahko potrdimo, da se vsebine omenjenih izbirnih predmetov povezujejo z vsebinami pri pouku geografije. S trditvijo se strinja tudi Šterova (2004, str. 31), učiteljica geografije in izbirnih predmetov v devetletni osnovni šoli, ki v svojem članku o poučevanju predmeta življenje človeka na Zemlji pravi: »Izbirna predmeta življenje človeka na Zemlji ter raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja sta zelo podobna geografiji kot obveznemu predmetu. Pravzaprav ga širita in poglobljata z različnimi zanimivimi vsebinami, za katere pri rednem pouku največkrat zmanjka časa.«

2.2.2 Turistična vzgoja

Turistična vzgoja je enoletni izbirni predmet, ki spada v družbeno-humanistični sklop izbirnih predmetov. Učenci ga lahko izberejo v 7., 8. ali 9. razredu devetletne osnovne šole. Temeljni namen izbirnega predmeta je vzgoja učencev za pozitiven odnos do turizma in turistov, saj postaja Slovenija iz leta v leto turistično zanimivejša in s tem nudi vedno več možnosti za zaposlitev. Pri predmetu se učenci prav tako seznanijo z osnovami turizma v domačem kraju, pokrajini ter v Sloveniji, spoznajo različne ljudi in ustanove, ki se ukvarjajo s turizmom, turistične poklice ter možnosti za zaposlovanje, načine komuniciranja ter javnega nastopanja (Leben Jazbec, 2006).

Cilji, ki naj bi jih učenci dosegali pri izbirnem predmetu turistična vzgoja, so zelo raznoliki. »Učenci:

- na primeru domačega kraja spoznavajo turizem kot spreminjajoč se razvojni pojav, družbeno gibanje in gospodarsko dejavnost, pomembno za razvoj Slovenije;
- se seznanijo z osnovami za razvoj turizma v domačem kraju in v Sloveniji;
- spoznavajo in vrednotijo naravne, družbene, gospodarske in politične osnove za razvoj turizma (zlasti naravno in kulturno dediščino v domačem okolju in v Sloveniji in ob tem krepijo nacionalno samozavest in ponos);
- odkrivajo in vrednotijo tiste sestavine življenja v domačem kraju in regiji, ki bi lahko obogatile tako obiskovalce kot tudi njih same;
- se vključujejo v turistično življenje domačega kraja in pri tem spoznavajo ljudi in ustanove, ki se ukvarjajo s turizmom in od njega tudi živijo;
- spoznavajo turistične poklice in možnosti zaposlovanja v turističnih dejavnostih ter razvijajo sposobnosti za opravljanje najrazličnejših del v turizmu;
- spoznavajo načine pridobivanja in posredovanja informacij v turizmu in o turizmu;
- spoznavajo turistično društveno dejavnost in se pripravljajo za sodelovanje v turističnem društvu;
- razvijajo sposobnost kulturnega komuniciranja in javnega nastopanja« (Učni načrt za izbirni predmet: Turistična vzgoja, 2004, str. 6).

Učitelj se sam odloči, katere učne oblike in metode bo uporabil pri izbirnem predmetu. Pri svoji izbiri upošteva interese in zanimanja učencev in stopnjo razvoja turizma v svojem kraju oziroma regiji. Učitelj v letni pripravi predvidi lokacije, organizacije in ustanove (hotele, turistične kmetije, turistične agencije, muzeje, galerije, gostilne, sedeže turističnih društev in

zvez), katere bi lahko z učenci obiskal med šolskim letom. Ob tem mora delo načrtovati tako, da lahko program prilagaja trenutnim razmeram (slabemu vremenu, različnim prireditvam v kraju, nepričakovanim aktivnostim na šoli ...) (Skerlovnik Štrancar, 2006).

Poleg pouka v učilnici (frontalna obravnava snovi, delo v skupinah, delo z različno literaturo, urejanje, obdelava in interpretacija gradiv ter igra vlog) ima, glede na učni načrt za turistično vzgojo (Učni načrt za izbirni predmet: Turistična vzgoja, 2004), velik pomen tudi terensko delo. Cilje predmeta je mogoče uresničiti le, če učenci povezujejo teorijo s prakso v okolju, ki ga dobro poznajo, in želijo tudi sami dejavno sodelovati pri njegovem razvoju. Z različnimi raziskovalnimi metodami (intervju, anketiranje, zbiranje, urejanje in vrednotenje informacij) učenci samostojno oblikujejo sklepe in jih nato predstavijo v obliki poročil. Hkrati se tudi usposablja za komuniciranje in javno nastopanje. Učenci preko celega leta zbirajo informacije o zanimivostih domačega kraja, razglednice, fotografije, časopisne članke ... Na koncu leta jih lahko povežejo v celoto ter pripravijo krajšo ekskurzijo na območju domačega kraja (regije), na kateri pokažejo svoje sposobnosti turističnega vodenja.

Na podlagi predstavljenih ciljev in vsebin lahko sklenemo, da je pouk tega izbirnega predmeta vsebinsko povezan s poukom geografije. Tudi Ciglerjeva v svojem članku o turistični vzgoji (Cigler, 2000, str. 59) pravi: »Turizem ni enovita stroka, ampak družbeno gibanje, zanimivo za več strok. V zasnovi predmeta so združeni geografski, etnološki, zgodovinski, družbeni in ekonomski vidiki turizma. Izbirni predmet povezuje in nadgrajuje znanje, ki ga učenci pridobivajo pri drugih predmetih in dejavnostih, zlasti pri geografiji, zgodovini, slovenščini in tujem jeziku, pa tudi pri gospodinjstvu, likovni in glasbeni vzgoji, naravoslovju in tehniki ter pri interesnih dejavnostih (npr. pri turističnem krožku).«

2.2.3 Kmetijstvo

Kmetijstvo spada v sklop naravoslovno-tehničnih izbirnih predmetov. Predmet se deli na *kmetijska dela*, *sodobno kmetijstvo* ter *kmetijsko gospodarstvo*. Gre za sklop enoletnih predmetov, ki niso vezani na razred in si jih učenec lahko izbere tako v 7., 8. kot tudi v 9. razredu devetletne osnovne šole.

V ospredju so tiste metode in oblike dela, ki omogočajo predvsem delo na terenu. Učenci se seznanijo z vsebinami s pomočjo različnih kmetijskih dejavnosti (pridelovanje kmetijskih pridelkov), pri katerih aktivno sodelujejo. S krajšimi ali daljšimi ekskurzijami spoznavajo kmetijske zadruge in družinske kmetije na različnih območjih po Sloveniji. Vsebine spoznavajo tudi s projektnim učnim delom, z igrami vlog (npr. *konflikt zaradi premajhnih količin vode na določenem območju; kdo ima prednost njene uporabe: kmet, lokalni prebivalci, industrija?*) in s simulacijami (simulirajo možne procese in posledice v kmetijstvu). Kmetijske dejavnosti vzbujajo pri učencih interes za kasnejši poklic, zato se zanj odločajo predvsem tisti učenci, ki izhajajo z agrarnih območij (Osnovna šola Majšperk, 2006).

Splošni cilji pouka kmetijstva kot sklopa treh izbirnih predmetov (*kmetijska dela*, *sodobno kmetijstvo*, *kmetijsko gospodarstvo*) definirajo različne aktivnosti učencev. Učenci:

- spoznajo pomen pridelovanja hrane za ljudi, kmečka dela (pospravljanje pridelkov, priprava vrta za zimo in ustrezno shranjevanje pridelkov) ter osnovne kmetijske dejavnosti (poljedelstvo, živinoreja, sadjarstvo, vinogradništvo) in njihove značilnosti;

- se seznanijo s kmetijstvom v državi in regiji in primerjajo vlogo kmetijstva domačega kraja v preteklosti in danes;
- z delom na šolskem vrtu, hlevu in obiski kmetij spoznajo značilnosti kmečkih opravil, kmetijske rastline, načine njihove pridelave ter tipične domače živali in način njihove reje;
- se seznanjajo z nevarnostmi (za okolje in človeka), ki so posledica nepremišljene in nestrokovne kmetijske pridelave, razumejo osnovne gospodarske in socialne zakonitosti kmetijske pridelave in ugotavljajo pozitivne in negativne procese v kmetijstvu;
- spoznavajo osnove kmetijske obdelave s poudarkom na pridelavi zdrave hrane ob sočasnem varovanju okolja, naravne pogoje za razvoj kmetijstva in ocenjujejo spremembe v pokrajini;
- spoznajo vlogo kmeta za ohranjanje slovenstva, kulture in kulturne krajine in gradijo zavest o pomenu urejenosti kmetij;
- se seznanijo z gnojili in sredstvi za varstvo rastlin (herbicidi, fungicidi, insekticidi) ter pomenom biološkega kmetovanja (naučijo se gospodarne rabe gnojil in škropiv);
- spoznajo spremembe kmetijstva kot gospodarske panoge za našo deželo v zadnjem stoletju ter primerjajo slovensko kmetijstvo z evropskim;
- razumejo pomen urejenega in poseljenega podeželja za državo ter vrednotijo smiselnost državnega vlaganja v razvoj podeželja;
- spoznajo pomen gozda za kmetijo, družbo ter rastlinsko in živalsko pestrost (Osnovna šola Majšperk, 2006).

Pregled ciljev izbirnega predmeta nam razkriva, da se vsebine predmeta kmetijstvo povezujejo z vsebinami pouka geografije. Takšnega mnenja je tudi svetovalec za geografijo na Zavodu RS za šolstvo (Lipovšek, 2006), ki pravi: »Vsebine obveznega izbirnega predmeta kmetijstvo prav tako precej povezujejo z geografskimi vsebinami. Tudi predmet sam razvija kar nekaj geografskih veščin ter spretnosti. Navsezadnje je kmetijstvo tudi ena od osrednjih tem gospodarske geografije. Poleg tega pa kmetijstvo daje tudi dominanten pečat pokrajini (kmetijska pokrajina), ki je predmet geografskega poučevanja.«

Namen izbirnega predmeta je *spoznavanje kmetijstva kot gospodarske panoge*. Predmet razvija praktične spretnosti, veščine in dejavnosti v okolju, primernem za kmetijsko obdelovanje (na polju, vrtu, sadovnjaku, travniku, gozdu). Učenci pri pouku *spoznavajo pridelovanje zdrave prehrane ob sočasnem varovanju okolja*. Hkrati *gradijo zavest o pomenu urejenosti kmetije, ohranjanju slovenske kulture in kulturne krajine ter ocenjujejo pomen družinske vloge na sodobni kmetiji* (Osnovna šola Poljčane, 2006). Tudi pri rednem pouku geografije je eden izmed pomembnejših ciljev usposabljanje učencev za odgovoren in solidaren odnos do naravnega in družbenega okolja in za reševanje prostorskih problemov ter vzajemno sožitje med naravo in človekom (Učni načrt: Geografija, 1998).

2.2.4 Okoljska vzgoja

Izbirni predmet okoljska vzgoja združuje tri enoletne predmete (*okoljska vzgoja I, II in III*). Predmet uvrščamo v sklop naravoslovno-tehničnih izbirnih predmetov. Izvaja se v vseh razredih zadnjega triletna devetletne osnovne šole (v 7. razredu se izvaja predmet *okoljska vzgoja I*, v 8. razredu *okoljska vzgoja II* ter v 9. razredu *okoljska vzgoja III*). Zasnovan je tako, da nadgrajuje in povezuje znanja različnih naravoslovnih in družboslovnih predmetov, tudi geografije. Učna snov, ki jo predmet obravnava, pri učencih spodbuja zavedanje o pomenu čistega okolja. Učence

navaja na pozitiven odnos do okolja, do ohranjanja naravne in kulturne dediščine ter k iskanju in vrednotenju novih alternativnih načinov življenja, proizvodjanja in potrošnje (Černe, 2005).

Predmet je razdeljen na osem vsebinskih sklopov: *voda, zrak, energija, tla, biotska pestrost, okolje kot povezan sistem, okolje včeraj, danes, jutri* ter *okolje in način življenja*. Z učiteljevo pomočjo učenci izberejo dva sklopa, znotraj katerih nato izdelajo projekte. Učenci so tako aktivno vključeni v delo in oblikovanje samega pouka. Pri izbirnem predmetu se učenci seznanijo tudi z nekaterimi novimi vsebinami (npr. z obsegom in povzročitelji okoljskih problemov, z metodami njihove analize in načini njihovega reševanja) (Osnovna šola Dušana Bordona, 2006).

»Splošni cilji pri izbirnem predmetu zajemajo naslednje aktivnosti učencev:

- se ob neposrednem stiku z naravnim okoljem zavedo njegove vrednosti, hkrati tudi ranljivosti; tako učenci razvijejo občutek za lepo in vredno v okolju ter željo po ohranjanju okoljskih vrednot;
- spoznajo, da je večina okoljskih problemov posledica človekovih posegov v naravne procese;
- razumejo prepletenost vidikov (ekoloških, tehničnih, ekonomskih, družbenih, psiholoških ...) pri nastanku, zaostrovanju in reševanju okoljskih problemov;
- poznajo in povežejo najpomembnejše podatke o stanju okolja v domačem okolju, v Sloveniji in svetu ter trende na tem področju;
- razumejo povezanost in soodvisnost med zdravjem in dobrobitjo ljudi ter zdravjem okolja oziroma planeta;
- spoznajo pomen in načine varčevanja in gospodarnega ravnanja z naravnimi viri;
- razvijajo osnovna stališča in vrednote (spoštovanje naravne in kulturne dediščine, obzirnost, varčnost, solidarnost), potrebne za varovanje in izboljšanje okolja ter za njegovo ohranjanje prihodnjim generacijam;
- primerjajo in vrednotijo različne (okolju bolj ali manj prijazne) načine zadovoljevanja potreb;
- se učijo razmišljati o posledicah današnjega ravnanja za prihodnost« (Učni načrt za izbirni predmet: Okoljska vzgoja, 2004, str. 7).

Od metod dela so pri izbirnem predmetu izredno pomembne dobro vodene razprave o okoljskih problemih in pogledih nanje ter o možnih rešitvah in argumentih. Nepogrešljive metode pri poučevanju okoljske vzgoje so po mnenju Černeta (2005) tudi problemski pouk, ki obsega reševanje okoljskih problemov, projektno učno delo, simulacije okoljsko pomembnih kompleksnih sistemov (*primer: pri simuliranem upravljanju nekega turističnega območja in načrtovanje njegove bolj ali manj okolju prijazne prihodnosti*), opazovanje in eksperimenti, okoljsko pomembne akcije v krajevnem okolju (*primer: zbiranje odpadnega papirja*), igre vlog in razne didaktične igre (uganke, križanke).

Način dela je oblikovan tako, da omogoča celovit pogled na konkreten okoljski problem (v obsegu domačega kraja), ki ga učenci poznajo. Nato problem razširijo na Slovenijo ter svet. Pri predmetu gre predvsem za usposabljanje učencev, da bodo globlje razumeli okoljske pojave in probleme, njihove vzroke ter načine reševanja. Pri opredeljevanju in iskanju rešitev problemov se učenci tudi navajajo povezovati že pridobljena znanja iz različnih naravoslovnih in družboslovnih predmetov, rešitve pa utemeljevati s perspektive trajnostnega razvoja (Učni načrt za izbirni predmet: Okoljska vzgoja, 2004).

Glede na vsebine in cilje izbirnega predmeta ugotovimo, da se vsebine predmeta okoljska vzgoja povezujejo z vsebinami predmeta geografija. Vsebine rednega pouka geografije ne izključujejo teme okolja. Pravzaprav bi okoljske probleme (*onesnaženost vode, zraka, tal ... izčrpanost naravnih virov, zmanjšana biotska pestrost ...*) lahko vključili že skoraj v vsako temo pri pouku geografije. Tudi v učnem načrtu (Učni načrt: Geografija, 1998, str. 5) je redni predmet geografija v programu osnovne šole opredeljen kot »predmet, ki pomaga mlademu človeku pridobiti znanje, sposobnosti in spretnosti, s katerimi se lahko orientira ter razume ožje in širše življenjsko okolje, hkrati pa predmet učenca vzgaja v pravilnem vrednotenju in v spoštovanju okolja«. Izbirni predmet okoljska vzgoja, ki skuša privzgojiti mladi generaciji razmišljujoč in odgovoren odnos do naraščajočih okoljskih problemov, prav tako vzgaja učenca v smeri razumevanja, pravilnega vrednotenja in spoštovanja okolja.

2.2.5 Verstva in etika

Predmet verstva in etika spada med tiste izbirne predmete, ki so lahko tudi triletni. Uvrščamo ga v sklop družboslovno-humanističnih izbirnih predmetov. Deli se na *verstva in etika I*, *II* in *III*. Učenci ga lahko obiskujejo tudi eno ali dve leti, vendar pa je učni načrt celovito uresničen le s sodelovanjem vsa tri leta (Osnovna šola Dušana Bordona, 2006).

Verstva in etika I ponuja učencem vpogled v različne svetovne religije (krščanstvo, judovstvo, islam, budizem ...). Učenci se tako seznanijo s temelji, značilnostmi, vsebino ter posebnostmi različnih verstev od prazgodovine dalje. Poudarek je na krščanstvu, saj je najbolj razširjeno svetovno verstvo, hkrati pa tudi del evropske in slovenske kulture. Pri pouku predmeta *verstva in etika II* se učenci seznanijo s temeljnimi sestavinami svetovnih verstev, z različnimi oblikami verskih skupnosti, s svetimi kraji in objekti ter s temeljnimi etničnimi vrednotami in normami religij. Izbirni predmet nudi učencem tudi možnost spoznanja odnosov med različnimi verstvi v preteklosti in danes (Osnovna šola Dušana Bordona, 2006). Temeljna kategorija pouka *verstva in etika III* je oseba, njena odgovorna dejavnost v svetu in skupnosti. Pouk je osredotočen na obravnavanje krščanstva, skupaj z njegovimi viri, in smeri, ki so iz njega izšle (razsvetljenje, kritika krščanstva, humanizem) ali ga spremljale v evropskem in slovenskem prostoru (krščanstvo in zahodna civilizacija) (Stiplošek Pajk, 2006).

Splošni cilji, ki jih zasledujemo pri izbirnem predmetu, so raznovrstni. Učenci:

- pridobivajo znanje in večjo razgledanost s področja verstev in etike;
- razvijajo sposobnosti razumevanja drugih ljudi (ljudi drugačnih nazorov) in sodelovanja z njimi ter sporazumnega reševanja konfliktov;
- spoznavajo vloge verstev pri oblikovanju različnih civilizacij (posebej vloga krščanstva pri razvoju evropske kulture in oblikovanju slovenskega naroda);
- razvijajo zmožnosti etične presoje in pripravljenosti za lastno odgovornost zase ter odgovornost za druge ljudi in naravo;
- spoznavajo objektivna dejstva, odkrivajo moralne vrednote in dosejajo spoznanja, ki pomagajo oblikovati življenjske odločitve;
- priprava učencev na kritičen in konstruktiven vstop v pluralno družbo (Učni načrt za izbirni predmet: Verstva in etika, 2005).

Učne oblike in metode dela lahko učitelj izbere samostojno. Pri tem je priporočeno, da upošteva predvsem tiste, ki učence spodbujajo k samostojnemu pridobivanju znanja, razmišljanju ter presojanju (npr. metoda razgovora, skupinsko delo, projektno delo). Pri izbiri in obravnavi

posameznih tem, kot npr. življenjsko-etičnih tem, mora učitelj nameniti pozornost korelacijam z drugimi predmeti (Osnovna šola Majšperk, 2006).

Vsebine izbirnega predmeta verstva in etika se za razliko od vsebin drugih izbirnih predmetov, ki so predstavljeni v diplomskem delu (*življenje človeka na Zemlji, turistična vzgoja, okoljska vzgoja, kmetijstvo*), v manjši meri povezujejo z vsebinami pouka geografije. Pa vendar, izbirni predmet obsega tudi določene teme, ki se navezujejo na geografsko tematiko, jo poglobljajo ali konkretizirajo. *Primeri:*

- *strpen odnos do etničnih manjšin (npr. Romi v Sloveniji), do priseljencev (npr. priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije v Sloveniji), do ljudi z drugačno versko pripadnostjo (npr. muslimani v Sloveniji) in drugačnimi nazori, do drugih narodov;*
- *sporazumno reševanje problemov na obmejnih območjih in območjih s pitno vodo (npr. Aralsko jezero);*
- *razumevanje neenakomerne gostote poselitve prebivalstva, ki je ponekod tudi delno posledica druge verske pripadnosti (npr. neizobraženost žensk posledično vodi do večjega števila rojstev; posamezne vere ne dovoljujejo kontracepcije in abortusa ...) itd.*

Učni načrt za geografijo v osnovni šoli jasno ponazarja naloge in cilje, ki naj bi jih pri pouku geografije dosegali. Ena izmed nalog šolske geografije je »razvijanje zanimanja za dogajanja tako v lastnem kot v tujem okolju. Pouk geografije pa učencem omogoča tudi spoznavanje vrednot in ljudi tako doma kot drugod po svetu ter tako prispeva k razumevanju med narodi in k spoštovanju drugačnosti« (Učni načrt: Geografija, 1998, str. 5).

2.2.6 Državljska kultura

Državljska kultura je enoletni izbirni predmet, vezan na 9. razred devetletne osnovne šole. Predmet uvrščamo v družboslovno-humanistični sklop izbirnih predmetov. Navezuje se na obvezni predmet *državljska vzgoja in etika* ter predstavlja poglobljanje in vsebinsko nadgradnjo tega predmeta. Izbirni predmet temelji na *spoznavanju in razumevanju lastne nacionalne in kulturne tradicije*, hkrati pa *učence z medkulturnimi primerjavami seznanja z drugimi kulturami in družbenimi ureditvami* ter jih *vzgaja za medsebojno strpnost ter spoštovanje različnosti* (Učni načrt za izbirni predmet: Državljska kultura, 2005).

»Splošni cilji, ki jih skuša doseči izbirni predmet, so naslednji:

- spoznavanje temeljnih načel, pojmov in vrednot, ki označujejo naravo;
- razvijanje strpnosti do različnih družbenih skupin in razumno razreševanje medosebnih in družbenih konfliktov;
- seznanjanje z demokratično ureditvijo in spoznavanje modernih oblik družbenega življenja;
- spoznavanje pomembnih narodnih organizacij (OZN, UNESCO ...) ter spoznavanje temeljnih dokumentov in listin o človekovih in otrokovih pravicah;
- prepoznavanje različnih javnih oblik nepravčnosti, neenakosti in diskriminacije, stereotipov in predsodkov ter spremljanje, presojanje in razpravljanje o aktualnih dogodkih« (Osnovna šola Majšperk, 2006).

Za izvajanje predmeta so priporočljive učne oblike in metode dela, ki od učencev zahtevajo aktivnosti (skupinsko delo, diskusija, dialog, raziskovalno učenje, samostojno opazovanje). Zasnova predmeta je prilagojena interesom učencev, kar omogoča večjo stopnjo samostojnega dela učencev in iniciativnosti. Ena temeljnih značilnosti državljanske kulture je povezovanje šolskega znanja z izkušnjami učencev, pridobljenimi v njihovem okolju (Učni načrt za izbirni predmet: Državljska kultura, 2005).

Znanje, ki ga učenci pridobijo pri tem predmetu, vodi k razvoju samostojnega in kritičnega dojemanja aktualnih družbenih problemov, k boljšemu razpravljanju o možnih rešitvah, k razvoju strpnosti in odprtosti ter k sprejemanju in razumevanju različnosti. Tako se učenci naučijo spoštovanja pluralnosti (temeljna vrednota) in kritične presoje ter razvijajo stališča o vprašanih demokratične družbe (Vulevič, 2005). Izbirni predmet nadgrajuje in dopolnjuje vsebine obveznega predmeta (*državljska vzgoja in etika*) z novimi vsebinami (pojmi). Združuje poznavanje temeljnih listin, dokumentov in dogodkov, ki so vezani na pojem človekovih in otrokovih pravic, na družbeno, medkulturno, politično in splošno civilizacijsko tematiko ter na obravnavo aktualnih dogodkov. V ospredju je povezovanje vsebin iz različnih predmetov in predmetnih področij. Predvsem gre za prepletanje družboslovnih predmetov (zgodovine, geografije, slovenščine) (Učni načrt za izbirni predmet: Državljska kultura, 2005).

Na podlagi omenjenega ne moremo zanemariti dejstva, da se vsebine izbirnega predmeta povezujejo z vsebinami rednega pouka geografije, jih širijo in poglobljajo. »Tudi pri rednem pouku geografije učenci razvijajo pozitivna čustva do lastne domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi, ljubezen do naravne in kulturne dediščine v domovini ter spoštovanje drugačnosti« (Učni načrt: Geografija, 1998, str. 5).

3. POTEK VPELJEVANJA IZBIRNIH PREDMETOV V OSNOVNE ŠOLE

3.1 VPELJEVANJE DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE

Izbirni predmeti so se pojavili skupaj z devetletno osnovno šolo. Uvedba devetletne osnovne šole je bila eden pomembnejših razvojnih programov vzgoje in izobraževanja. Pred tem je bila Slovenija ena redkih držav v Evropi z osemletno osnovno šolo (Osnovna šola Gorje, 2003).

Prve težnje po spremembi sistema vzgoje in izobraževanja so se v Sloveniji pojavile že kmalu po njeni osamosvojitvi. Temeljne dokumente o prenovi izobraževalnega sistema so zapisali v Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju (1995). Ob upoštevanju dokumentov, zajetih v Beli knjigi, je med leti 1996 in 2000 nastajala nova pravna ureditev. Sprejeti so bili zakoni o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v vrtcih, osnovnih šolah, gimnazijah, v poklicnem in strokovnem izobraževanju, v visokem šolstvu itd. S sprejetjem Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah je bila zagotovljena pravna podlaga za povezovanje formalnega in neformalnega izobraževanja. Uveljavitev Zakona o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne razvojne programe RS v vzgoji in izobraževanju pa je še posebej pripomogla k izboljšanju kakovosti v šolstvu. Zakon je omogočil porabo dodatnega denarja za gradnjo šol in vrtcev, za računalniško opismenjevanje, za zagotavljanje učbenikov in sodobne učne tehnologije itd. (Vzgoja in izobraževanje ..., 2000).

Spremembe na podlagi sprejetih zakonov so se uvajale postopoma. Program devetletne osnovne šole se je po Zakonu o osnovni šoli začel uvajati v šolskem letu 1999/2000. Zadnji vpis v 1. razred programa osemletne osnovne šole je bil v osnovnih šolah izveden v šolskem letu 2002/2003. V šolskem letu 2008/2009 bodo vse osnovne šole v državi izvajale izključno program devetletne osnovne šole (Pečnik, 2003).

Slika 1: Dinamika prehoda iz programa osemletne na program devetletne osnovne šole v Sloveniji.

2003/2004		2004/2005		2005/2006		2006/2007		2007/2008		2008/2009	
8-letka	9-letka	8-letka	9-letka	8-letka	9-letka	8-letka	9-letka	8-letka	9-letka	8-letka	9-letka
	1.r.		1.r.		1.r.		1.r.		1.r.		1.r.
1.r.			2.r.		2.r.		2.r.		2.r.		2.r.
2.r.		2.r.			3.r.		3.r.		3.r.		3.r.
3.r.		3.r.		3.r.			4.r.		4.r.		4.r.
4.r.		4.r.		4.r.		4.r.			5.r.		5.r.
5.r.		5.r.		5.r.		5.r.		5.r.			6.r.
	7.r.		7.r.		7.r.		7.r.		7.r.		7.r.
7.r.			8.r.		8.r.		8.r.		8.r.		8.r.
8.r.		8.r.			9.r.*		9.r.		9.r.		9.r.

Vir: Dinamika prehoda ..., 2006

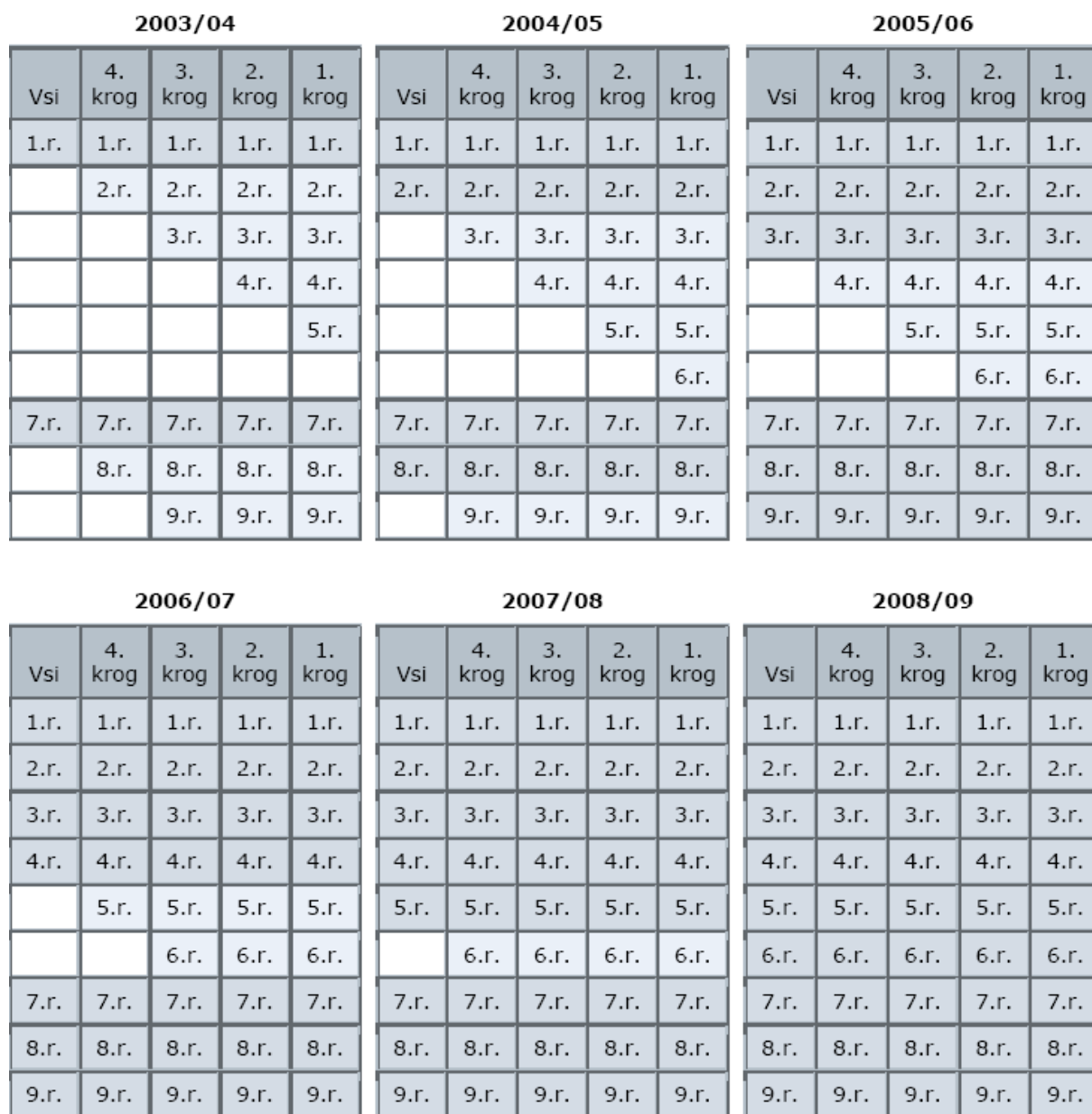

Postopno uvajanje devetletne osnovne šole se je v šolskem letu 1999/2000 pričelo s šestletnimi prvošolčki na 42 slovenskih osnovnih šolah. Pri izbiri osnovnih šol za uvajanje devetletke je minister za šolstvo upošteval število pridobljenih soglasij staršev (oziroma nenasprotovanje staršev glede uvedbe programa devetletke), število učencev, ki bi zamenjalo šolo, in bližino druge osemletne šole. Prav tako je upošteval razmere nekaterih šolskih okolišev, predvsem mestnih, kjer je migracija učencev med šolami pogostejši pojav. Večini osnovnih šol je uspelo pridobiti več kot 95-odstotno soglasje. Tisti otroci, ki pa naj bi še naprej obiskovali osemletko, so se prepisali na najbližjo osemletno osnovno šolo (Prezelj, 1999).

V prehodnem obdobju je Ministrstvo za šolstvo in šport (na podlagi Odredbe o postopnem uvajanju devetletne osnovne šole) izbralo šole za uvajanje programa devetletke. Uvajanje je potekalo v štirih krogih:

- v 1. krogu, ki je potekal v šolskem letu 1999/2000, se je uvajanja devetletke udeležilo 42 slovenskih osnovnih šol. 24 osnovnih šol je program devetletke uvajalo le v 1. razredu, 15 v 1. in 7. razredu, tri šole pa le v 7. razredu osnovne šole;
- 2. krog je potekal leta 2000/2001 in se ga je udeležilo 57 slovenskih osnovnih šol, od katerih je 49 šol uvajalo program devetletke v 1. razredu, 5 šol v 1. in 7. razredu ter le 3 šole samo v 7. razredu;
- 3. krog je potekal v šolskem letu 2001/2002. Vključeval je 66 slovenskih osnovnih šol. 60 osnovnih šol je začelo z uvajanjem programa devetletke v 1. razredu, 4 šole v 1. in 7. razredu ter 2 šoli v 7. razredu;
- 4. kroga, ki je potekal v šolskem letu 2002/2003, se je udeležilo 97 slovenskih osnovnih šol. 81 šol je program devetletke uvajalo v 1. razredu, 11 šol v 1. in 7. razredu ter 5 šol samo v 7. razredu (Vključevanje šol ..., 2006).

Slika 2: Uvajanje programa devetletne osnovne šole za vse učence.

postopno uvajanje devetletne OŠ
 obvezno uvajanje devetletne OŠ

Vir: Uvajanje programa devetletne ..., 2006.

Glede na podatke s slike 2 razberemo, da uvajanje devetletnega obveznega izobraževanja ni potekalo istočasno na vseh slovenskih osnovnih šolah. Večina osnovnih šol izvaja program devetletnega šolanja že v vseh razredih. Osnovne šole, ki so začele z uvajanjem novega sistema kasneje (4. krog uvajanja), pa bodo v celoti izvajale devetletni program osnovnega šolanja šele v šolskem letu 2008/2009.

Glavni namen devetletke je dvigovanje izobrazbene ravni državljanov. Hkrati pomeni tudi razbremenitev osnovnošolcev, ki so v osemletki imeli preobsežne učne načrte in veliko učenja za šolo doma (Pečnik, 2003).

Devetletna osnovna šola je prinesla precej novosti v program obveznega izobraževanja:

- učenci vstopajo v osnovno šolo s šestimi leti,
- osnovnošolsko izobraževanje je razdeljeno na tri vzgojno-izobraževalna obdobja (1. obdobje vključuje učence od 1. do 3. razreda, 2. obdobje učence od 4. do 6. razreda, 3. vzgojno-izobraževalno obdobje pa učence od 7. do 9. razreda),
- učni načrti so prenovljeni za vse predmete v devetletni osnovni šoli (posodobljeni cilji, opuščena odvečna faktografija, poudarjene so raznolike metode in oblike poučevanja, drugačna zasnova učne ure omogoča več časa za ponavljanje in utrjevanje snovi ...),
- zgodnejše poučevanje tujega jezika (začetek v 4. razredu),
- diferenciacija pouka (razdelitev učencev v skupine z namenom, da bi lažje izvajali čim bolj individualiziran pouk),
- izbirni predmeti v zadnjem triletju,
- vključevanje otrok s posebnimi potrebami (usmerjanje v prilagojene programe) ter
- nacionalno preverjanje znanja (ob koncu vsakega triletja) (Uvajanje 9-letne ..., 2004).

Predvideno je tudi deseto leto osnovnošolskega izobraževanja. Vanj se lahko vključijo učenci in učenke, ki niso uspešno zaključili devetega razreda obvezne osnovne šole, ali tisti, ki niso zadovoljni z doseženim uspehom na zaključnem preverjanju znanja. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju (1995) pravi, da si v desetem letu osnovnega šolanja učenci lahko pridobijo znanja, ki so potrebna za zaključek obvezne šole. Lahko izboljšajo dosežek na zaključnem preverjanju znanja ter se nato vpišejo v programe srednješolske edukacije. Na ta način je omogočeno uspešno nadaljevanje izobraževanja tudi tistim učencem, ki svoje interese oblikujejo kasneje kot drugi, ter tistim, ki napredujejo počasneje.

Vendar pa bistvo devetletne osnovne šole ni samo v zgodnejšem šolanju otrok, nivojskem delu in izbirnih predmetih. Poudarek je predvsem na poglobljenem učnem delu, kjer je v ospredju posameznik in kjer sta proces in način dela tako pomembna kot rezultat. Izvajanje pouka temelji na ciljni zasnovanosti in aktivnih metodah dela, ki zagotavljajo pridobivanje trajnejšega znanja. Devetletka daje tudi večjo avtonomijo posameznemu zavodu, učitelju in učencu, hkrati z večjo svobodo pa tudi večjo odgovornost (Osnovna šola Brežice, 2006).

Naj še enkrat poudarimo, da je uvedba devetletnega osnovnega šolanja prinesla marsikatero spremembo, ki zadevajo tako učence kot tudi učitelje. Nas zanimajo predvsem obvezni izbirni predmeti v zadnjem triletju, zato bomo njihovo vpeljavo v osnovno šolanje predstavili podrobneje v naslednjem podpoglavju.

3.2 VPELJAVA IZBIRNIH PREDMETOV V OSNOVNO ŠOLO

Izbirni predmeti so ena najpomembnejših sprememb, ki jo je v predmetnik tretjega triletja devetletne osnovne šole prinesla prenova sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji. Vpeljava izbirnih predmetov v obvezno izobraževanje je bila predlagana skupaj z vpeljavo devetletne osnovne šole. Ta predlog je bil podan že leta 1995 v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v RS, ki pravi, da je treba predmetniku zagotoviti primeren delež izbirnih predmetov, ki bi jih učenci izbirali po svoji odločitvi. Obvezni predmeti namreč niso enako pomembni za vse učence.

Izbirne predmete učenci izbirajo samostojno, glede na njihove interese, sposobnosti in potrebe. Po mnenju Strmčnika (cv: Škapin, 2005) učenci tako razvijajo svojo osebnost, intelektualne sposobnosti, samostojno mišljenje, ustvarjalnost in komunikativnost. Hkrati razvijajo tudi pozitivno samopodobo. Učinkovito omogočanje poglobljanja in širitve znanja v obliki izbirnih predmetov poznajo skoraj vsi šolski sistemi razvitih držav (Uvajanje 9-letne ..., 2004).

Poleg omenjenih pozitivnih dejstev prinašajo izbirni predmeti tudi nekatere pomanjkljivosti. Z devetletko uvedeni obvezni izbirni predmeti povečujejo obremenitev učenca (večajo število ur pouka, količino domačega dela in učenja ter število ocenjevanj). Z uvedbo izbirnih predmetov je dobil vsak učenec svoj lasten urnik. Zato se urniki učencev močno razlikujejo. Na začetku uvajanja devetletne osnovne šole so učenci izbrali vsak po tri izbirne predmete. Nekaterim učencem se je zato šolski dan podaljšal v sedmo ali celo v osmo uro. Le redki so imeli strjen urnik, večina učencev je namreč imela pouk do poznega popoldneva. Pojavljali so se tudi problemi z organizacijo pouka in dežurstva (za učence, ki čakajo na pouk izbirnih predmetov) ter z avtobusnimi prevozi (sprememba urnikov). Tako je zaradi pritiska strokovne in laične javnosti prišlo do manjšega popravka Zakona o osnovni šoli. Učenci morajo sedaj izbrati dva izbirna predmeta, enega iz družboslovno-humanističnega ter drugega iz naravoslovno-tehničnega sklopa (Analiza razmer ..., 2005).

Ciglerjeva (2001) v svojem članku o izbirnih predmetih meni, da je namen uvedbe izbirnih predmetov večplasten. Ker jih učenci načeloma izbirajo sami, pri pouku lažje izrazijo svoj interes in sposobnosti. Pri izbirnih predmetih tako dobijo priložnost za dokazovanje na področjih, kjer so dobri. Skupine učencev pri izbirnih predmetih so običajno manjše kot pri obveznih predmetih, zato učitelj pri pouku lažje upošteva individualne razlike med učenci. Manjše skupine vsekakor nudijo boljše pogoje za aktivne oblike poučevanja in učenja, saj se učitelj lahko bolj posveti vsakemu učencu posebej.

Temu so prilagojene tudi oblike in metode dela. V ospredju so predvsem aktivne oblike in metode dela, ki omogočajo samostojno delo učenca (delo v laboratoriju in na terenu, eksperimentalno delo, skupinsko delo ...) ter bolj raznolike in zanimivejše učne ure. Strokovni svet je sprejel tudi nove učne načrte za izbirne predmete. Cilji predmetov so oblikovani tako, da posegajo na različna področja otrokovega razvoja, od čustvenega preko socialnega, spoznavnega do gibalnega in moralnega (Osnovna šola Brežice, 2006).

Z izborom izbirnih predmetov učenec razširi izobrazbo, ki mu jo dajo obvezni predmeti. Ti predmeti so nov način prilagajanja osnovne šole individualnim razlikam in interesom učencev. Marsikje so nadomestili interesne dejavnosti v osemletni osnovni šoli. Učitelji, ki se jim krožki sedaj ne štejejo več v učno obveznost, lahko pridobijo nove ure z izbirnimi predmeti, katere lahko izberejo po svojem interesu. Z uvedbo številnih izbirnih predmetov so se učiteljem delovne razmere tudi nekoliko »poslabšale«. Naložene so jim ne le dodatne priprave, ampak tudi velika količina administrativnega dela (npr. vodenje številnih dnevnikov) (Analiza razmer ..., 2005). Učitelji morajo za poučevanje izbirnih predmetov imeti tudi visokošolsko izobrazbo ustrezne smeri in pedagoško izobrazbo. Kdor ni končal izobraževanja po visokošolskem študijskem programu za pridobitev izobrazbe, si jo mora pridobiti po ustreznem javno veljavnem študijskem programu za izpopolnjevanje (Uvajanje 9-letne ..., 2004).

Zavod RS za šolstvo je ves čas pozorno spremljal uvajanje devetletne osnovne šole in z njo tudi izbirnih predmetov. Na podlagi teh spremljav je Sardoč (2005) pripravil zaključno poročilo o uvedbi izbirnih predmetov. Cilj spremljave uvajanja izbirnih predmetov na osnovnih šolah je bil ugotoviti, kako poteka izvajanje izbirnih predmetov, katere izbirne predmete ponujajo šole, katere pogoje pri izvajanju in poučevanju izbirnih predmetov je potrebno izboljšati ter kakšna so stališča učencev, njihovih staršev, učiteljev in vodstva šol do izbirnih predmetov.

Ugotovitve spremljave so pokazale pozitiven odnos učiteljev in vodstva šol do izbirnih predmetov. Po njihovem mnenju je sicer še potrebno narediti nekaj izboljšav (večja dostopnost didaktičnih gradiv in učbenikov ter dodatno usposabljanje učiteljev).

Tudi starši se na splošno strinjajo s pozitivnim mnenjem o uvedbi izbirnih predmetov. Nesoglasje so izrazili za obvezni izbor dveh izbirnih predmetov iz različnih sklopov (en predmet iz družboslovno-humanističnega ter drugi iz naravoslovno-tehničnega sklopa). Po njihovem mnenju je izbira deloma prisilna, saj si učenci namreč ne morejo vedno izbrati želene kombinacije izbirnih predmetov. Zato je Združenje ravnateljev osnovnih šol skupaj z ministrom za šolstvo in šport na sestanku februarja 2006 podalo mnenje za možne dodatne reforme tudi na področju izbirnih predmetov. Eden izmed predlogov v spremembah Zakona o osnovni šoli je izbor dveh izbirnih predmetov ne glede na sklop, kateremu pripadata (Združenje ravnateljev ..., 2006).

Kljub vsemu pa učenci menijo, da je umestitev izbirnih predmetov v predmetnik pozitivna. Učenci se praviloma z veseljem vključujejo v pouk izbirnih predmetov. Ti predmeti so zanje tudi bolj zanimivi kot obvezni. Ker si jih izberejo glede na lastne interese, so tudi zaključne ocene pri teh predmetih praviloma visoke, kar učencem dviguje splošen učni uspeh (Sardoč, 2005). Pri tem ne smemo pozabiti, da nekateri učenci obiskujejo izbirne predmete, ki jih niso izbrali samostojno. Kot smo že omenili, se tiste učence, ki so se prijavili k izbirnim predmetom, za katere je bil premajhen interes, preusmerja v druge izbirne predmete, torej v tiste, ki so organizirani zaradi dovolj velikega zanimanja učencev. V tem primeru visoke zaključne ocene pri izbirnem predmetu ne moremo pojasniti z dejstvom, da je rezultat samostojne izbire izbirnega predmeta.

4. LITERATURA ZA POUČEVANJE IZBIRNIH PREDMETOV Z GEOGRAFSKIMI VSEBINAMI

Razne raziskave in spremljave pouka v osnovnih šolah so pokazale, da se pri pouku zelo malo uporablja metoda dela z besedili in da se učenci tudi doma učijo predvsem iz zvezkov. Morda je to posledica dejstva, da so bili v preteklosti učbeniki slabo prilagojeni stopnji razvoja učenca. Dobri učbeniki morajo biti prilagojeni razvojni stopnji učencev (upoštevati morajo njihovo raven razumevanja). Razvojni stopnji učencev mora biti prilagojena tudi raven jezika (čim manj tujk), stavki morajo biti kratki in razlage jasne. Snov mora biti predstavljena sistematično, teme dobro razgrajene (naslovi, podnaslovi, grafične in sistematične ponazoritve). Razumevanje prebranega naj bi spodbujala dobro premišljena vprašanja in naloge, povzetki in preglednice, pregledi glavnih idej, na koncu učbenika pa naj bi bil tudi seznam izrazov ter novih pojmov.

Poleg raznovrstnih učil, ki jih učitelj uporablja pri pouku, ima učbenik zelo pomembno vlogo. Ministrstvo za šolstvo in šport je poleg prenove učnih načrtov začelo tudi s pripravljanjem novih učbenikov za vse predmete, tudi izbirne. Učitelji nekaterih izbirnih predmetov imajo že nekaj časa na voljo učbenike, medtem ko si lahko učitelji posameznih izbirnih predmetov pomagajo samo s priročniki ali učnimi načrti (Uvajanje 9-letne ..., 2004).

Pri vseh izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami si učitelji lahko pomagajo z različnimi periodičnimi publikacijami s pestro ponudbo geografskih vsebin:

- revija ***Geografija v šoli*** trikrat letno izdaja Zavod RS za šolstvo. Revija je namenjena predvsem učiteljem geografije v osnovnih in srednjih šolah, saj obravnava številne metodične in didaktične vidike pri pouku geografije;
- časopis ***Geografski obzornik*** skrbi za modernizacijo pouka geografije in širjenje geografskega znanja in pogleda na svet. Strokovni časopis štirikrat letno izdaja Zveza geografskih društev Slovenije;
- Oddelek za geografijo izdaja znanstveno revijo ***Dela***, v kateri so objavljeni znanstveni in strokovni dosežki z vseh področij geografije (Dela – publikacija ..., 2007);
- revija za geografijo in sorodne vede ***Geografski vestnik*** vsebuje znanstveno raziskovalne prispevke. Izhaja enkrat letno pri Zvezi geografskih društev Slovenije;
- Zveza geografskih društev Slovenije izdaja tudi ***zbornike zborovanj slovenskih geografov*** (Zveza geografskih društev Slovenije, 2005);
- različni tematiki fizične, družbene in regionalne geografije se posveča geografska revija ***Acta geographica Slovenica*** (Geografski zbornik), ki jo izdaja Geografski inštitut Antona Melika (Acta geographica Slovenica ..., 2007);
- zanimive poljudne geografske teme vsebujeta reviji ***Gea*** in ***National Geographic***.

4.1 ČLOVEK IN ZEMLJA

4.1.1 Življenje človeka na Zemlji

Za pouk izbirnega predmeta življenje človeka na Zemlji imajo učenci in učitelji na voljo učbenik *Življenje človeka na Zemlji*. Avtorici (Popit, S., Resnik Planinc, T.) sta učbenik napisali privlačno in v jeziku, ki ga učenci radi berejo in brez težav razumejo. Osrednja junaka v učbeniku sta Katka in Jure, ki na duhovit in zanimiv način popeljeta učenca skozi učbenik in različna območja na Zemlji (*tropski deževni gozd, monsunska območja, puščavska in polpuščavska območja, polarna, potresna, vulkanska območja, gorski svet in Sredozemlje*). V učbeniku so pregledni zemljevidi posameznih območij, tematske karte, ki omogočajo prostorsko predstavlo določenih pojavov, ter nazorne ilustracije nekaterih pojavov in procesov v naravi. Določene izpostavljene teme (Bangladeš, potres v Posočju, gradnja Asuanskega jezua na Nilu) so nazorno prikazane in opisane na barvnih straneh, na koncu učbenika pa je tudi indeks in slovar pojmov (Izbirne vsebine, 2006).

»Učenci spoznavajo življenje človeka v osmih izbranih območjih po svetu tudi s pomočjo miselnih vzorcev. Besedilo in fotografije v učbeniku se smiselno dopolnjujejo. Vključene so številne naloge, zanimivosti in posebnosti, ki učence usmerjajo v aktivno delo tako pri pouku v šoli kot doma. Vsebine izbirnega predmeta se dobro povezujejo z vsebinami geografije, ki jih razširjajo, poglobljajo in konkretizirajo. Poudarek pa je predvsem na odnosu med človekom in naravo in na ugotavljanju, kako je človek v vseh življenjskih pogojih odvisen od nje« (Tomšič, 2000, str. 62).

Posamezne vsebine v učbeniku vsebujejo ključne besede, ki so bistvene za razumevanje obravnavanega besedila. Razlago in pomen teh novih pojmov si učenci lahko pogledajo na koncu knjige v rubriki *Slovar pojmov*. K različnim temam sta dodana tudi prispevka *Ali veš* (prispevek za vedoželjne in za popestritev snovi) in *Razmisli*, ki spodbuja učence k iskanju odgovorov na različna vprašanja. Učbenik se v celoti navezuje na Atlas sveta za osnovno šolo. Vsaka posamezna tema v učbeniku ima zraven dodane številke strani v atlasu, katere naj bi učenci pregledali med učenjem določene teme, to pa jih spodbuja k branju zemljevidov tudi doma in ne samo v šoli, hkrati pa omogoča boljšo prostorsko predstavlo obravnavane snovi (Popit, Resnik Planinc, 2000).

4.1.2 Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja

Učbenik za izbirni predmet raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja še ne obstaja. Vendar imajo učenci in učitelji na voljo zelo ustrezen delovni zvezek z naslovom *Raziskujem domači kraj*. Delovni zvezek vsebuje vaje, ki jih učitelj lahko uporabi v vsaki pokrajini v Sloveniji. Učitelj ima možnost izbire med posameznimi vajami glede na število ur v učnem načrtu. S pomočjo učitelja in samostojnega raziskovalnega dela lahko učenci izdelajo svoj album o domačem kraju ali šolskem okolišu (Izbirne vsebine, 2006).

Pri pregledu delovnega zvezka ugotovimo, da so vaje različnih tipov. V njem najdemo neme karte, tabele za vpisovanje raznih meritev, vprašanja, ki zahtevajo kratke odgovore, vprašanja esejskega tipa, vaje, ki zahtevajo risanje skic in profilov, ter naloge, pri katerih morajo učenci določene fotografije in slike poiskati, nalepiti v določen prostor v delovnem zvezku in opisati.

Delovni zvezek vsebuje tudi krajše ankete za anketiranje prebivalcev v širši okolici šole, s pomočjo katerih dobijo učenci določene družbenogeografske podatke o domačem kraju. Vsaka naloga ima točna navodila, kaj zahteva od učencev, potrebščine, ki naj bi jih uporabili pri delu, ter literaturo, na katero se navezuje posamezna naloga (topografske in geološke karte v različnih merilih, topografske načrte, Atlas sveta za osnovne šole, Geografski atlas Slovenije, Statistični letopis Republike Slovenije, avtokarta Slovenije ...) (Bahar et al., 2001).

4.3 OKOLJSKA VZGOJA

Izbirni predmet okoljska vzgoja je zasnovan interdisciplinarno, tako da povezuje in nadgrajuje znanja različnih naravoslovnih in družboslovnih predmetov v obveznem programu osnovne šole. Učbenik *Okoljska vzgoja*, ki se uporablja pri izbirnem predmetu, obstaja že nekaj let. Razdeljen je na osem poglavij, ki sovpadajo z osmimi različnimi vsebinskimi sklopi pri izbirnem predmetu.

Vsako posamezno poglavje je razdeljeno na podpoglavja, katera imajo na koncu tudi prazen prostor z opombo *Lastne misli*, kamor učenci napišejo svoje mnenje o posamezni vsebini. K besedilu so dodane primerne slike in fotografije za boljše razumevanje teksta. Vaje v učbeniku so različne. Delijo se na tri dele, vsak posamezen tip vaje pa je tudi drugače obarvan. Vaje z opombo *Razmisli* zahtevajo od učencev kritično razmišljanje o določeni obravnavani temi in povezovanje z že obstoječim znanjem z različnih področij. Vaje z opombo *Naloga* so konkretne in se navezujejo na obravnavane vsebine. Tretji tip vaj pa zahteva *skupinsko delo v razredu*.

Poleg besedila, različnih vaj, tabel in slik so v učbeniku dodani tudi konkretni primeri, ki se navezujejo na posamezne vsebine (npr. *preoblikovanje okolja – Mežiška dolina, krčenje Aralskega jezera, umiranje skandinavskih jezer, življenjski cikel avtomobila ...*). Za popestritev posameznih poglavij so k besedilu dodani tudi različni pregovori, misli in odlomki iz knjig različnih svetovnih avtorjev, filozofov in mislecev, ki se nanašajo na obravnavane vsebine (Šorgo et al., 2002).

Pri poučevanju izbirnega predmeta je učiteljem in učencem poleg učbenika na voljo še cela vrsta druge literature različnih avtorjev (*Priloga C*). Pri predmetu je na razpolago tudi revija *Okoljska vzgoja v šoli*. V njej so objavljeni članki z različnimi vsebinami na temo okolje. V ospredju so tisti članki, ki so didaktično usmerjeni ter se nanašajo na cilje in vsebine okoljske vzgoje kot medpredmetnega področja (Okoljska vzgoja ..., 2006).

4.4 TURISTIČNA VZGOJA

Učbenik za učence izbirnega predmeta turistična vzgoja še ne obstaja. Tudi polovica učiteljev, ki se je udeležila seminarja Izbirni predmet turistična vzgoja v letu 2002, je bila mnenja, da učbenik ni potreben. Bolj kakor učbenik so si učitelji želeli priročnik, ki naj bi vključeval primere letnih priprav, razširjene vsebine poglavij iz učnega načrta, primere učnih priprav, teoretične osnove in opisne kriterije za preverjanje in ocenjevanje znanja in veščin ter primere pisnih testov. Zaradi pogostih povpraševanj po priročnem gradivu učiteljev turistične vzgoje je julija 2006 za izbirni predmet izšel priročnik.

Priročnik za učitelje izbirnega predmeta turistična vzgoja je razdeljen na več poglavij. V uvodnem delu so izpostavljeni namen in cilji izbirnega predmeta. V drugem delu so navedeni

primeri letnega načrta in načrtovanje pouka po tematskih sklopih. Vodilo tretjega dela priročnika (didaktično-metodični pristopi) so vprašalnice, ki same po sebi nudijo odgovore in primere dejavnosti. Posebej so izpostavljeni anketa, razstava, kartiranje, igra vlog, simulacije, plakati, intervju in praktično delo. Četrty del je namenjen preverjanju in ocenjevanju znanja. Tu so navedeni tudi primeri kriterijev za preverjanje in ocenjevanje temeljnih ciljev. Predstavljena je tudi mapa (portfolio) za vrednotenje dosežkov učenca in možnosti njene uporabe (Skerlovnik Štrancar, 2006). Priročnik je zelo dobro strukturiran in bo brez dvoma v veliko pomoč ter vodilo učiteljem pri pouku izbirnega predmeta.

Skupaj s priročnikom je izšla tudi **mapa** za učence. Mapa obsega samostojni delovni zvezek, zbirko poročil, zbirko razglednic ter zbirko za turistično reklamno-informacijsko gradivo. *Delovni zvezek* zajema pester izbor različnih vaj in nalog. Primerne so za razmišljanje in podajanje lastnih predlogov učencev, za zbiranje slikovnega gradiva in podatkov na terenu, za ponavljanje, utrjevanje, preverjanje in tudi (samo)ocenjevanje učencev. Naloge vključujejo tudi pester slikovni izbor, neme karte, tabele in grafe. Vsaki vaji je dodan opis cilja, ki naj bi ga učenci dosegli z njenim reševanjem. Prazna razpredelnica v *Zbirki turističnega reklamno-informacijskega gradiva* je namenjena zbiranju in beleženju različnega gradiva s turistično vsebino. Poročila, v katerih učenci poročajo o različnih dogajanjih (npr. obisk turistične agencije, zdravilišča, hotela, izvedene ankete in intervjuji ...), zabeležijo v razpredelnico v *Zbirki poročil*. *Zbirka razglednic* zahteva od učencev zbiranje razglednic iz različnih slovenskih krajev ter razmišljanje o turističnem pomenu teh krajev (Skerlovnik Štrancar, Popit, 2006).

4.5 DRŽAVLJANSKA KULTURA

Čeprav se predmet navezuje na obvezni predmet državljanska vzgoja in etika, je v ospredju izbirnega predmeta povezovanje vsebin iz različnih predmetov ali predmetnih področij osnovnošolskega družboslovnega izobraževanja. Izbirni predmet zaenkrat še nima svojega učbenika, zato se učitelji najpogosteje poslužujejo učbenika za predmet državljanska vzgoja in etika. Za oblikovanje poučevanja izbirnega predmeta je delno primeren tudi učbenik za družboslovje **Državljska kultura**. Učbenika učitelji izbirnega predmeta ne morejo uporabljati v celoti, lahko si pomagajo z idejami, slikovnim gradivom ter razlago pojmov, primernih za osnovnošolske učence.

Etična in državljanska vzgoja v osnovni šoli je priročnik za učitelje predmetov etika in družba, verstva in etika, državljanska vzgoja ter tudi državljanska kultura. Avtorica (Tatjana Devjak) je v priročniku zbrala in temeljito predstavila takšne posebne teme, ki učiteljem omenjenih predmetov kar najbolj olajšajo delo pri zbiranju informacij. Priročnik je didaktično zanimiv z vidika metod in tehnik poučevanja ter možnosti povezovanja s stili.

Knjiga **Državljska vzgoja pri pouku zgodovine, geografije in slovenščine** je med drugim namenjena tudi za učitelje izbirnega predmeta državljanska kultura. Knjiga večih avtorjev (Davies, I., Justin, J., Sardoč, M., et al.) predstavlja različne strategije obravnavanja vsebin, ki so povezane s poučevanjem tega izbirnega predmeta, ter spodbuja oblikovanje medpredmetnih povezav (Državljska vzgoja pri ..., 2003).

Za lažje poučevanje izbirnega predmeta predlaga Ministrstvo za šolstvo in šport dodatno literaturo, s katero si lahko učitelji pomagajo pri izpeljavi pouka (*Priloga D*).

4.6 KMETIJSTVO

Za izbirni predmet kmetijstvo se odločajo predvsem tisti učenci, pri katerih tovrstne vsebine vzbujajo interes za kasnejši poklic. V ospredju pouka je praktično delo in delo na terenu. Izbirni predmet trenutno ne ponuja nikakršnih učbenikov ali delovnih zvezkov. Literatura, ki je v pomoč učiteljem, obsega srednješolske učbenike za poklicno izobraževanje (smer kmetijstvo) (*Priloga E*).

4.7 VERSTVA IN ETIKA

Tako kot za kmetijstvo tudi za izbirni predmet verstva in etika trenutno še ne obstaja učbenik. V okviru seminarjev, ki jih organizira Zavod RS za šolstvo, so bila vodena predavanja za učitelje, ki naj bi poučevali izbirni predmet verstva in etika. Temeljni namen predavanj je bil poglobiti oziroma razširiti znanje učiteljev na tem področju ter jih seznaniti z metodiko predmeta. Na podlagi predavanj so nastali prispevki, ki so združeni v publikaciji (v priročniku) *Verstva in etika I*. Prispevke, ki so jih napisali ugledni strokovnjaki, predpisuje učni načrt za ta izbirni predmet. Knjiga predstavlja smiselno celoto in je hkrati izhodišče za nadaljnje delo (Zavod RS za šolstvo, 2006).

Dodaten seznam literature, primerne za učitelje izbirnega predmeta verstva in etika, je podalo Ministrstvo za šolstvo in šport v učnem načrtu za izbirni predmet (*Priloga F*).

4.8 ZAKLJUČNE MISLI OB PREGLEDU LITERATURE ZA POUČEVANJE IZBIRNIH PREDMETOV

Učbenik ima pri pouku geografije pomembno vlogo in je pomemben vir znanja. Na podlagi povedanega lahko sklenemo, da ima učbenik pomembno vlogo tudi pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Pri tistih izbirnih predmetih, za katere učbenik obstaja (*življenje človeka na Zemlji, okoljska vzgoja*), se ga učitelji z veseljem poslužujejo. Za izbirni predmet *raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja* učbenika ni. Napisan je samo delovni zvezek, ki je zelo zanimiv, pregleden, aktualen in uporaben ter omogoča individualno delo. Za izbirni predmet *turistična vzgoja* prav tako zaenkrat še nimamo učbenika. Vendar je poleti 2006, skupaj z mapo za učence, izšel nazorno izdelan priročnik za učitelje. S pregledom literature ugotovimo, da pri pouku ostalih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami (*državljska kultura, kmetijstvo, verstva in etika*) učbeniki ne obstajajo. Učitelji si pomagajo z različnimi drugimi (npr. srednješolskimi) učbeniki, z učnimi načrti ter dodatno literaturo, ki jo predlaga Ministrstvo za šolstvo in šport.

EMPIRIČNI DEL

5. METODOLOGIJA

V empiričnem delu sem s pomočjo vprašalnikov za učence in učitelje želela ugotoviti, kakšna je povezanost pouka geografije z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami. Anketna vprašalnika (za učence in učitelje) sta bila ločena, zato sta ločeni tudi analizi obeh vprašalnikov.

5.1 RAZISKOVALNE HIPOTEZE

Z anketnima vprašalnikoma za učence in za učitelje sem poskušala raziskati naslednje trditve (hipoteze):

5.1.1 Raziskovalne hipoteze pri učencih

1. Učenci z odlično in prav dobro oceno pri pouku geografije se odločajo za izbirne predmete z geografskimi vsebinami zaradi vsebinske povezanosti teh predmetov s predmetom geografija.
  - a) Za obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami se odločajo predvsem tisti učenci, ki imajo pri pouku obveznega predmeta geografija prav dobro ali odlično oceno.
  - b) Najpogosteje se učenci odločajo za obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami zaradi vsebinske povezanosti teh predmetov z vsebinami pri pouku geografije.
2. Učenci, ki porabijo za učenje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami manj časa kot za učenje geografije, imajo boljši odnos do izbirnih predmetov (v primerjavi z geografijo).

5.1.2 Raziskovalne hipoteze pri učiteljih

3. Učitelji, ki so zadovoljni s poučevanjem geografije, se za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami odločajo zaradi zanimanja in novih izzivov.
4. Pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami se učitelji poslužujejo podobnih učnih oblik kot pri poučevanju obveznega pouka geografije.
5. Pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami se učitelji poslužujejo podobnih učnih metod kot pri poučevanju obveznega pouka geografije.
6. Učitelji pri pouku geografije uporabljajo podobna učila in učne pripomočke kot pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

7. Pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami učitelji uporabljajo učbenike, ki so na voljo za posamezen izbirni predmet.
8. Učitelji pri poučevanju izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami ne sledijo popolnoma učnemu načrtu, zato občasno prilagodijo izbor vsebin (pri izbirnih predmetih) vsebinam pri pouku geografije.
9. Sodelovanje in motivacija učencev sta večja pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami kot pri pouku geografije.
10. Učitelji poučujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami z enakim veseljem kot geografijo.

5.2 OSNOVNA MNOŽICA IN VZOREC

5.2.1 Osnovna množica in vzorec učencev

Hipotetično osnovno množico učencev predstavljajo vsi učenci 7., 8. in 9. razreda, ki so v šolskem letu 2005/2006 obiskovali izbirne predmete z geografskimi vsebinami.

Priložnostni vzorec učencev sestavljajo učenci 7., 8. in 9. razreda z osnovnih šol Dobrove, Valentina Vodnika in Vrhovcev, ki so v šolskem letu 2005/2006 obiskovali izbirne predmete z geografskimi vsebinami.

5.2.2 Osnovna množica in vzorec učiteljev

Učitelji, ki sestavljajo hipotetično osnovno množico, so osnovnošolski učitelji, ki poleg geografije poučujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami.

Priložnostni vzorec sestavljajo naključno izbrani učitelji, ki so v šolskem letu 2005/2006 poleg geografije poučevali vsaj en izbirni predmet z geografskimi vsebinami.

5.3 SEZNAM SPREMENLJIVK

5.3.1 Seznam spremenljivk pri anketiranju učencev

- razred, ki ga obiskujejo,
- spol,
- izbirni predmeti z geografskimi vsebinami, ki jih obiskujejo,
- uspeh v preteklem šolskem letu,
- ocena pri pouku geografije v preteklem šolskem letu,
- vzrok, zaradi katerega so se odločili za ta izbirni predmet,
- čas, ki ga porabijo za učenje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z učenjem geografije,

- odnos, ki ga imajo do obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z geografijo ter
- stopnja zadovoljstva z izbiro izbirnega predmeta z geografsko vsebino, ki ga obiskujejo

5.3.2 Seznam spremenljivk pri anketiranju učiteljev

- starost,
- čas poučevanja geografije,
- izbirni predmeti z geografskimi vsebinami, ki jih poučujejo,
- stopnja zadovoljstva s svojim poklicem,
- vzrok, zaradi katerega so se odločili za poučevanje teh izbirnih predmetov,
- učne oblike, ki jih najpogosteje uporabljajo pri poučevanju geografije,
- učne oblike, ki jih najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami,
- učne metode, ki jih najpogosteje uporabljajo pri poučevanju geografije,
- učne metode, ki jih najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami,
- učila in učni pripomočki, katerih se največkrat poslužujejo pri pouku geografije,
- učila in učni pripomočki, katerih se največkrat poslužujejo pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami,
- učbeniki, ki jih uporabljajo pri pouku obveznih izbirnih vsebin z geografskimi vsebinami,
- sledenje učnemu načrtu pri pouku izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami,
- prilagojenost izbora vsebin pri pouku izbirnih predmetov vsebinam pri pouku geografije,
- sodelovanje in motivacija učencev pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom geografije ter
- odnos učiteljev do poučevanja izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

5.4 ZBIRANJE IN OBDELAVA PODATKOV

Podatke smo zbrali na podlagi anketnih vprašalnikov. Obe anketi, tako za učence (*Priloga G*) kot učitelje (*Priloga H*), sta bili anonimni. V večini sta bila anketna vprašalnika v obliki zaprtega tipa, kar pomeni, da so imela vprašanja vnaprej predvidene odgovore. Anketirani učenci in učitelji so smeli izbrati enega ali več navedenih odgovorov. Pri anketi za učence sta bili le dve vprašanji kombiniranega tipa, kar omogoča širši in izčrpnjši vpogled v predmet raziskave, medtem ko je anketa za učitelje vsebovala osem vprašanj kombiniranega tipa.

Anketo za učence smo izvedli na treh različnih osnovnih šolah (OŠ Dobrova, OŠ Valentina Vodnika, OŠ Vrhovci). V Ljubljani in njeni okolici smo izbrali tri osnovne šole. Pri izboru smo bili pozorni na lokacijo šole. Izbrali smo eno mestno osnovno šolo (OŠ Valentina Vodnika), eno šolo na obrobju mesta (OŠ Vrhovci) ter osnovno šolo na podeželju (OŠ Dobrova). Na podlagi dovoljenj ravnateljev smo anketirali učence. Na osnovni šoli Valentina Vodnika smo učence anketirali osebno. Na osnovno šolo Vrhovce smo (na zahtevo ravnateljice) ankete poslali po pošti. Na tretji osnovni šoli (OŠ Dobrova) smo anketne vprašalnike prinesli osebno, nato pa jih je učiteljica geografije razdelila med učence pri pouku izbirnih predmetov. Skupno število anketiranih učencev je bilo 82.

Učiteljem geografije smo ankete poslali preko pošte. Na podlagi Analize učnih načrtov izbirnih predmetov, ki jo je za šolsko leto 2005/2006 pripravilo Ministrstvo za šolstvo in šport, smo imeli vpogled v vse slovenske osnovne šole. Tako smo imeli tudi pregled nad izbirnimi predmeti, ki so se v tem šolskem letu izvajali na posameznih osnovnih šolah. Anketni vprašalnik za učitelje smo poslali na tiste osnovne šole, ki so v tem šolskem letu izvajale več (ali vsaj enega) obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Skupno število vseh anketnih vprašalnikov, ki smo jih na različne osnovne šole po Sloveniji poslali po pošti, je bilo 90. Ankete je izpolnilo le 26 učiteljev oziroma 29 %. Tiste učitelje, ki niso izpolnili anketnega vprašalnika, smo za njihov odgovor prosili preko telefona. Tako smo dodatno dobili še 15 rešenih anket. Anketni vprašalnik za učitelje je skupaj rešilo 41 učiteljev oziroma 46 % vseh učiteljev, katere smo prosili za sodelovanje.

Podatke, ki smo jih dobili, smo nato statistično obdelali. Odgovore smo analizirali tabelarično in grafično, kjer smo prikazali frekvenco in odstotek ustreznih odgovorov. Pri analizi anketnega vprašalnika za učence smo rezultate statistične analize prikazali tudi za vsako osnovno šolo posebej. Pri preizkušanju hipotez neodvisnosti smo uporabili statistično metodo obdelave s χ^2 -preizkusom. Povezanosti med spremenljivkami pa smo preverjali s pomočjo izračuna Cramarjevega koeficienta.

6. ANKETA »POVEZANOST POUKA GEOGRAFIJE Z OBVEZNI MI IZBIRNIMI PREDMETI Z GEOGRAFSKIMI VSEBINAMI NA NIVOJU OSNOVNE ŠOLE«

6.1 ANKETA ZA UČENCE

Anketo smo izvedli med učenci zadnjega triletja, ki obiskujejo obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami, in sicer na treh različnih slovenskih devetletnih osnovnih šolah:

- na Osnovni šoli Valentina Vodnika,
- na Osnovni šoli Vrhovci in
- na Osnovni šoli Dobrova.

Za anketiranje učencev smo izbrali tiste osnovne šole, s katerimi smo imeli stike že v preteklosti. Ankete smo namreč izvajali proti koncu šolskega leta 2005/2006. Ravno v tem obdobju imajo na šolah veliko obveznosti z zaključevanjem ocen. Ravnatelji nekaterih drugih osnovnih šol so menili, da bi reševanje anketnega vprašalnika zahtevalo preveč časa. Tako smo imeli možnost opravljanja ankete za učence na tistih osnovnih šolah, s katerimi smo sodelovali že pred tem.

Čeprav se vse tri izbrane osnovne šole nahajajo v Osrednji ljubljanski regiji, se med seboj razlikujejo. Osnovna šola Valentina Vodnika je med največjimi mestnimi osnovnimi šolami v Ljubljani. Med izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami so se učenci na tej šoli v šolskem letu 2005/2006 odločili samo za izbirni predmet turistična vzgoja. Osnovna šola Vrhovci se nahaja na obrobju Ljubljane. Na tej šoli so učenci v šolskem letu 2005/2006 poleg turistične vzgoje obiskovali tudi izbirni predmet življenje človeka na Zemlji. V istem šolskem letu so si na Osnovni šoli Dobrova, ki je od Ljubljane oddaljena približno 15 km, učenci izbrali tri izbirne predmete z geografskimi vsebinami: turistično vzgojo, raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja ter verstva in etiko.

Na nobeni izmed treh izbranih slovenskih šol si učenci v šolskem letu 2005/2006 niso izbrali naslednjih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami:

- okoljske vzgoje,
- državljanske kulture ter
- kmetijstva.

Po pogovoru z učitelji geografije in ostalimi učitelji, ki poučujejo obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami, se učenci na vseh treh izbranih osnovnih šolah najpogosteje udeležujejo izbirnih predmetov s področja športa. Izbirni predmeta okoljska vzgoja in državljanska kultura sta sicer razpisana skoraj vsako leto, vendar ju v takratnem šolskem letu učenci niso izbrali. Po mnenju učiteljev se za izbirni predmet kmetijstvo ne zanima veliko učencev, zato ga niti ne razpisujejo.

Anketni vprašalnik za učence je vseboval 9 vprašanj. 7 vprašanj je bila zaprtega tipa ter le dve vprašanji kombiniranega tipa. Izmed vseh anketiranih učencev (82), jih je bilo 18 (21,9 %) z Osnovne šole Valentina Vodnika, 19 (23,2 %) z Osnovne šole Vrhovci ter 45 (54,9 %) z Osnovne šole Dobrova.

6.2 ANKETA ZA UČITELJE

Anketni vprašalnik za učitelje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami je vseboval 16 vprašanj. Polovica vseh vprašanj je bila kombiniranega tipa, eno vprašanje je bilo odprtega tipa, ostala pa zaprtega tipa. Ankete smo izvedli na različnih slovenskih osnovnih šolah. Skupaj s prošnjo in pojasnilom, zakaj jih potrebujemo, smo jih poslali na 90 različnih osnovnih šol v Sloveniji. Pred pošiljanjem smo v Analizi učnih načrtov izbirnih predmetov pregledali, katere osnovne šole v Sloveniji izvajajo izbirne predmete z geografskimi vsebinami. Nato smo učiteljem geografije poslali ankete preko pošte. Odgovorilo je samo 26 učiteljev. Zato smo preko telefona prosili ostale učitelje, da nam odgovore pošljejo po elektronski pošti. Naknadno smo dobili še 15 rešenih anketnih vprašalnikov. Skupno število vseh učiteljev, ki je odgovarjalo na anketni vprašalnik, je bilo 41 oziroma 46 %.

6.3 NAMEN ANKETIRANJA

6.3.1 Namen anketiranja učencev

Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšna je povezanost pouka obveznega predmeta geografija z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami pri učencih, ki obiskujejo tovrstne izbirne predmete. Predvsem nas je zanimalo, ali pouk obveznega predmeta geografija vpliva na odločitve učencev pri izbiri izbirnih predmetov. Z anketnim vprašalnikom smo prav tako želeli izvedeti, zakaj se učenci odločajo za izbirne predmete z geografskimi vsebinami ter kako so zadovoljni s svojo izbiro.

6.3.2 Namen anketiranja učiteljev

Z anketnim vprašalnikom za učitelje smo želeli ugotoviti, kakšen je odnos učiteljev, ki poučujejo obvezni predmet geografija, do izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Zanimalo nas je, kakšne učne oblike in metode uporabljajo pri poučevanju teh izbirnih predmetov, katerih učil in učnih pripomočkov se poslužujejo ter kakšen je njihov splošen odnos do poučevanja izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poučevanjem obveznega predmeta geografija.

7. REZULTATI IN INTERPRETACIJA

7.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

7.1.1 Raziskovalna vprašanja za učence

- Kateri razred obiskujejo učenci, katerega spola so ter s kakšnim uspehom so zaključili preteklo šolsko leto?
- Kakšne so bile ocene učencev pri pouku geografije v preteklem letu?
- Kateri izbirni predmet z geografskimi vsebinami obiskujejo učenci?
- Zakaj se učenci odločajo za izbirne predmete z geografskimi vsebinami?
- Koliko časa porabijo učenci za učenje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z obveznim predmetom geografija?
- Kakšen je odnos učencev do izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami?
- Ali so učenci zadovoljni s svojo izbiro izbirnih predmetov?

7.1.2 Raziskovalna vprašanja za učitelje

- Kolikšna je starost učiteljev, koliko let že poučujejo geografijo ter ali so zadovoljni s svojim poklicem?
- Katere izbirne predmete z geografskimi vsebinami poučujejo?
- Zakaj se učitelji geografije odločajo za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami?
- Katere učne oblike uporabljajo učitelji najpogosteje pri pouku geografije in katere pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami?
- Katerih učnih metod se učitelji najpogosteje poslužujejo pri pouku geografije in katerih pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami?
- Katera učila in učne pripomočke uporabljajo učitelji za poučevanje obveznega predmeta geografija ter katere za poučevanje obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami?
- Ali učitelji pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami uporabljajo učbenike?
- Ali se učitelji pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami strogo držijo učnega načrta?
- Ali učitelji prilagajajo izbor vsebin pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami vsebinam pri pouku obveznega predmeta geografija?
- Ali učitelji opazijo razliko v sodelovanju in motivaciji učencev pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z obveznim poukom geografije?
- Kakšen je odnos učiteljev do poučevanja obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom geografije?

7.2 OBDELAVA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA ZA UČENCE

7.2.1 Predstavitev vzorca

Skupno število vseh anketiranih učencev je bilo 82, od tega 45 z Osnovne šole Dobrova, 19 z Osnovne šole Vrhovci in 18 z Osnovne šole Valentina Vodnika.

Tabela 1: Anketirani učenci glede na razred.

ŠOLA RAZRED	OŠ DOBROVA		OŠ VRHOVCI		OŠ V. VODNIK		SKUPAJ	
	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)
7. razred	2	4,4	11	57,9	4	22,2	17	20,7
8. razred	15	33,3	8	42,1	5	27,8	28	34,2
9. razred	28	62,3	0	0,0	9	50,0	37	45,1
SKUPAJ	45	100,0	19	100,0	18	100,0	82	100,0

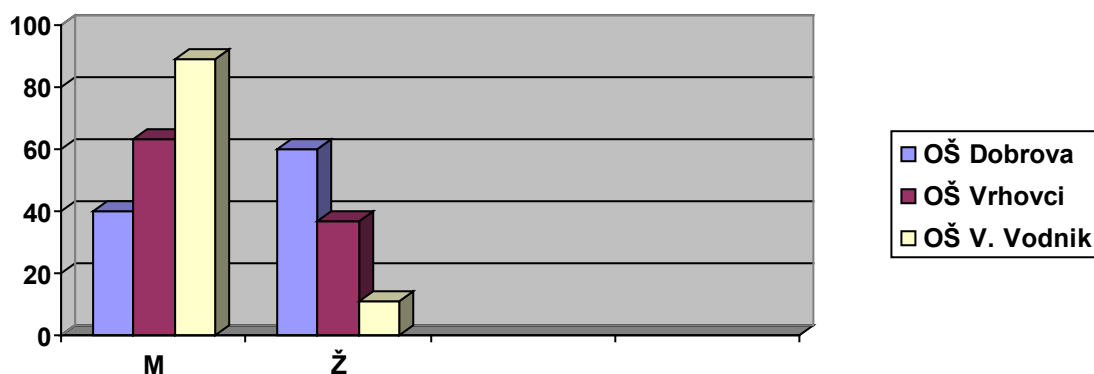
Vir: Anketa za učence, 2006

Skoraj polovica anketiranih učencev (37) je v šolskem letu 2005/2006 obiskovala 9. razred devetletne osnovne šole, 28 učencev je obiskovalo 8. razred in 17 učencev 7. razred. Razlika med številom učencev v posameznem razredu je posledica izbirnih predmetov, ki so jih anketirani učenci obiskovali v šolskem letu 2005/2006. Izbirna predmeta *življenje človeka na Zemlji* in *raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja* sta namreč vezana na določen razred. Izbirni predmet *življenje človeka na Zemlji* se navezuje na 8. razred, medtem ko je izbirni predmet *raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja* vezan na 9. razred osnovne šole. Izbirna predmeta *turistična vzgoja ter verstva in etika* lahko učenci izberejo v vseh treh razredih zadnjega triletja devetletne osnovne šole.

Na Osnovni šoli Dobrova so prevladovali učenci 9. razreda, saj jih je bilo 62,3 %, 33,3 % učencev na isti osnovni šoli je bilo v 8. in le 4,4 % v 7. razredu. Na Osnovni šoli Vrhovci ni nihče od anketiranih učencev obiskoval 9. razred, v 8. jih je bilo 42,1 %, v 7. razredu pa 57,9 %. Polovica učencev (50,0 %) na Osnovni šoli Valentin Vodnik je obiskovalo 9. razred, 27,8 % jih je bilo v 8. in 22,2 % v 7. razredu.

Glede na spol anketiranih učencev so prevladovali dečki. V anketah je sodelovalo 56,1 % dečkov ter 43,9 % deklic. Graf 1 prikazuje spolno strukturo anketiranih učencev. Na Osnovni šoli Dobrova je v anketi sodelovalo 60,0 % deklic ter 40,0 % dečkov. Na Osnovni šoli Vrhovci je delež anketiranih dečkov predstavljal 63,2 %, delež deklic pa 36,8 %. Največja razlika v spolu učencev je bila na Osnovni šoli Valentina Vodnika, na kateri je bilo od 18 anketiranih učencev 16 dečkov (88,9 %) ter le 2 deklici (11,1 %).

Graf 1: Anketirani učenci glede na spol.

Vir: Anketa za učence, 2006

V nadaljevanju so učenci odgovarjali na vprašanje, *katere izbirne predmete z geografskimi vsebinami obiskujejo*. Anketirani učenci so lahko izbirali med izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami, ki so bili razpoložljivi v šolskem letu 2005/2006. Ministrstvo za šolstvo in šport vsako leto razpiše seznam izbirnih predmetov. Na podlagi razpisa izbirnih predmetov vsaka šola sestavi svoj seznam izbirnih predmetov, ki so na voljo učencem v določenem šolskem letu. Izmed vseh izbirnih predmetov so učenci v šolskem letu 2005/2006 lahko izbirali tudi med sedmimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami:

- življenje človeka na Zemlji,
- raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja,
- turistična vzgoja,
- kmetijstvo,
- okoljska vzgoja,
- verstva in etika ter
- državljanska kultura.

Tabela 2: Anketirani učenci glede na obvezni izbirni predmeti z geografskimi vsebinami, ki ga obiskujejo.

ŠOLA PREDMET	OŠ DOBROVA		OŠ VRHOVCI		OŠ V. VODNIK		SKUPAJ	
	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)
ŽČZ*	0	0,0	8	42,1	0	0,0	8	9,7
RDK*	13	28,9	0	0,0	0	0,0	13	15,9
TVZ*	15	33,3	11	57,9	18	100,0	44	53,7
KI*	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
OV*	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
VE*	17	37,8	0	0,0	0	0,0	17	20,7
DKT*	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Drugo	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SKUPAJ	45	100,0	19	100,0	18	100,0	82	100,0

Vir: Anketa za učence, 2006

*Kratice za izbirne predmete:

- ŽČZ = Življenje človeka na Zemlji
- RDK = Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja
- TVZ = Turistična vzgoja

- DKT = Državljska kultura

- KI = Kmetijstvo
- OV = Okoljska vzgoja
- VE = Verstva in etika

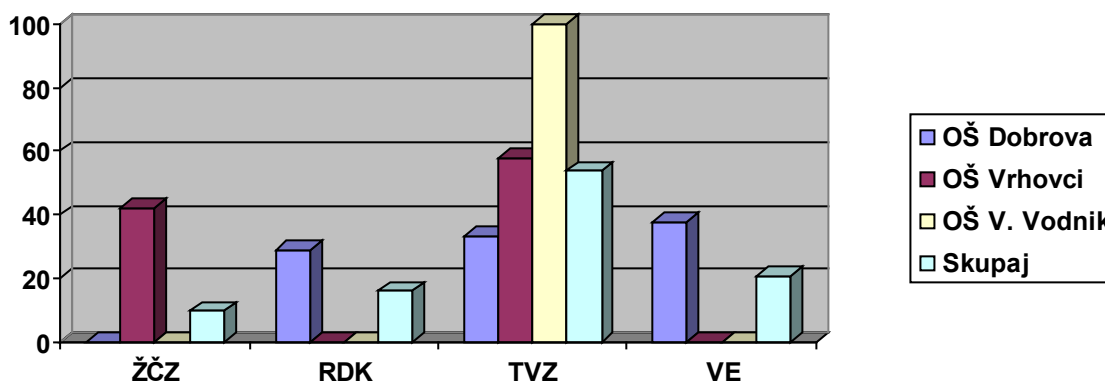
Vir: Predmeti po predmetniku ..., 2006

Kot je razvidno iz tabele 2, je več kot polovica vseh anketiranih učencev (53,7 %) v šolskem letu 2005/2006 obiskovala izbirni predmet *turistična vzgoja*. Predmet *verstva in etika* je izbralo 20,7 % učencev, 15,9 % anketiranih učencev se je odločilo za izbirni predmet *raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja* ter samo 9,7 % za *življenje človeka na Zemlji*. Preglednica nam nazorno prikazuje, da se nihče od anketiranih učencev ni odločil za izbirni predmet *kmetijstvo, okoljska vzgoja* ter *državljanska kultura*. Razlogi za to, da si nihče od anketiranih učencev ni izbral katerega izmed treh omenjenih izbirnih predmetov, so lahko različni. Anketni vprašalnik ni zajemal primerne vprašanja, s katerim bi lahko zanesljivo pojasnili vzrok, zaradi katerega učenci niso izbrali zgoraj naštetih izbirnih predmetov. Učitelji izbirnih predmetov na testnih osnovnih šolah (OŠ Dobrova, OŠ Valentina Vodnika, OŠ Vrhovci) prav tako niso mogli z gotovostjo pojasniti situacije. Vsekakor pa so se strinjali, da je verjetna ena izmed sledečih možnosti:

- šola za to šolsko leto ni ponudila omenjenih izbirnih predmetov ali
- šola je ponudila te izbirne predmete, vendar je bil interes s strani učencev premajhen (oziroma ga ni bilo) ter se zaradi tega na šoli niso izvajali.

Vprašanje o izbirnih predmetih, ki so jih učenci obiskovali v šolskem letu 2005/2006, je bilo kombiniranega tipa. Poleg že naštetih možnosti je vprašanje vsebovalo tudi možnost prostega odgovora. Če bi bilo po mnenju učencev pomembno med že naštetih predmetov dodati še kakšen izbirni predmet, so lahko svoj odgovor dodali pod možnost *drugo*, vendar ni nihče od anketirancev dopisal še kakšnega drugega izbirnega predmeta.

Graf 2: Anketirani učenci glede na izbirni predmet z geografskimi vsebinami, ki ga obiskujejo.

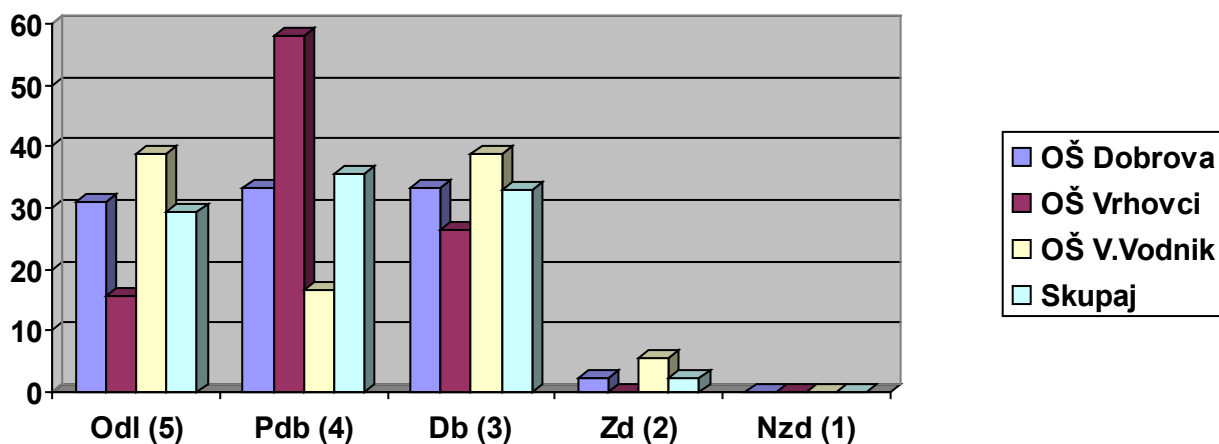
Vir: Anketa za učence, 2006

Graf 2 nam prikazuje, da so učenci na Osnovni šoli Dobrova v šolskem letu 2005/2006 obiskovali tri izbirne predmete z geografskimi vsebinami. 28,9 % anketiranih učencev je obiskovalo predmet *raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja*, 33,3 % *turistično vzgojo* ter 37,8 % učencev *verstva in etiko*. Na Osnovni šoli Vrhovci je v omenjenem šolskem letu 42,1 % anketirancev obiskovalo izbirni predmet *življenje človeka na Zemlji* ter 57,9 % učencev *turistično vzgojo*. Osnovna šola Valentina Vodnika je v istem šolskem letu imela le en izbirni predmet z geografskimi vsebinami, in sicer *turistično vzgojo*, katero je obiskovalo 18 učencev.

Učencem smo zastavili tudi vprašanje o končnem učnem uspehu v preteklem šolskem letu (2004/2005). Kot je razvidno iz grafa 3, je večina anketiranih učencev šolsko leto 2004/2005 zaključila z odličnim, prav dobrim ali dobrim učenim uspehom. Največ anketirancev (35,4 %)

je šolsko leto zaključilo s prav dobrim učnim uspehom, 32,9 % anketiranih učencev je bilo dobrih ter 29,3 % odličnih. Le 2,4 % anketiranih učencev je šolsko leto 2004/2005 zaključilo z zadostnim učnim uspehom. Nihče ni bil ocenjen nezadostno, kar je bilo predvideno, saj učenec z nezadostnim učnim uspehom ne bi mogel napredovati v višji razred.

Graf 3: Anketirani učenci glede na končni uspeh v preteklem šolskem letu (2004/2005).

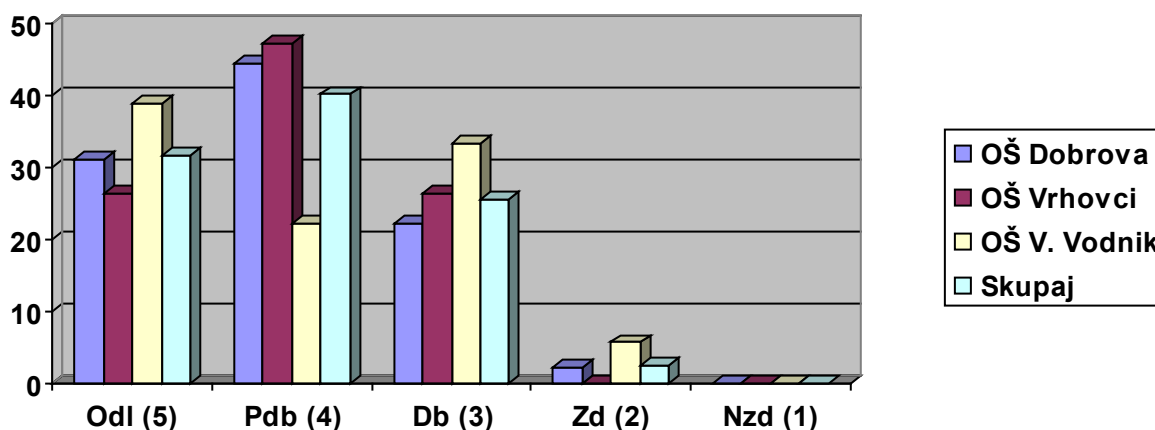
Vir: Anketa za učence, 2006

Na Osnovni šoli Dobrova je 31,1 % učencev v šolskem letu 2004/2005 zaključilo razred z odličnim uspehom. Delež učencev s prav dobrim uspehom je enak deležu učencev z dobrim učnim uspehom, to je 33,3 %. Le 2,3 % anketirancev je šolsko leto zaključilo z zadostnim učnim uspehom. Na Osnovni šoli Vrhovci je 15,8 % anketiranih učencev zaključilo razred z odlično oceno, 57,9 % s prav dobro in 26,3 % z dobro oceno, nihče pa ni bil ocenjen zadostno. Na mestni Osnovni šoli Valentina Vodnika je 38,9 % učencev zaključilo šolsko leto 2004/2005 z odličnim učnim uspehom, 16,7 % je bilo prav dobrih, 38,9 % dobrih ter 5,5 % zadostnih učencev.

7.2.2 Ocena pri pouku geografije (v šolskem letu 2004/2005)

Učenci si obvezne izbirne predmete, katere bodo obiskovali v določenem šolskem letu, izberejo že proti koncu preteklega šolskega leta. Takrat se seznanijo tudi z vsebinami, ki jih posamezen predmet vključuje. Ob predstavitvi izbirnih predmetov učenci že vnaprej spoznajo teme, s katerimi se bodo srečevali pri pouku posameznih izbirnih predmetih. Tako dobijo učenci določeno predstavo tudi o izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami. Učenci, ki jih pouk geografije ne zanima in imajo zato predvidoma pri tem predmetu tudi slabšo oceno, se najverjetneje ne bodo odločili za izbirni predmet, ki vključuje geografske vsebine. Prav tako je večja verjetnost, da si bodo tisti učenci, ki imajo dobro oceno pri pouku geografije in ki jih poleg tega geografija tudi veseli, izbrali ravno takšne predmete, ki se vsebinsko povezujejo z geografijo.

Graf 4: Anketirani učenci glede na oceno pri pouku geografije v šolskem letu (2004/2005).

Vir: Anketa za učence, 2006

To trditev potrjujejo rezultati anketnega vprašalnika. Kot je razvidno iz grafa 4, je največ anketiranih učencev (40,2 %) imelo v šolskem letu 2004/2005 prav dobro oceno pri pouku geografije, 31,7 % učencev je imelo odlično oceno ter 25,6 % učencev dobro. Le 2,5 % od vseh anketiranih učencev je zaključilo pouk geografije z zadostno oceno. Nihče od anketiranih učencev ni v šolskem letu 2004/2005 imel nezadostne ocene pri pouku geografije (kar smo sicer predvidevali, saj učenec s končno negativno oceno ne bi mogel napredovati v višji razred).

Na Osnovni šoli Dobrova je prav tako prevladovala prav dobra ocena. 44,5 % anketirancev je imelo pri geografiji zaključeno oceno prav dobro, 31,1 % anketiranih učencev odlično, 22,2 % učencev dobro ter le 2,2 % zadostno. Tudi na Osnovni šoli Vrhovci so prevladovali učenci s prav dobro zaključeno oceno pri pouku geografije. Njihov delež znaša 47,4 %. Delež učencev z odlično oceno je enak deležu učencev z dobro oceno in znaša 26,3 %. Nihče od anketiranih učencev ni zaključil šolskega leta z zadostno oceno pri geografiji. Na Osnovni šoli Valentina Vodnika so z deležem 38,9 % prevladovali učenci, ki so imeli v šolskem letu 2004/2005 odlično oceno pri pouku geografije. 22,2 % anketiranih učencev je zaključilo geografijo s prav dobro oceno, 33,3 % z dobro ter le 5,6 % učencev z zadostno oceno.

Delna hipoteza, da se za izbirne predmete z geografskimi vsebinami odločajo predvsem tisti učenci, ki imajo pri pouku geografije prav dobro ali odlično oceno, je potrjena.

7.2.3 Razlog za odločitev učencev pri izboru izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami

Vprašanje, *zakaj so se učenci odločili za izbirni predmet z geografskimi vsebinami*, je bilo zaprtega tipa. Anketirani učenci so lahko izbirali med štirimi možnimi odgovori:

- zaradi učitelja/učiteljice, ki poučuje ta predmet,
- zaradi povezanosti izbirnega predmeta s poukom geografije,
- zaradi svetovanja drugih (staršev, sošolcev, prijateljev ...) ali
- ker jih ta izbirni predmet zanima.

Za raziskavo je bil za nas najbolj pomemben drugi možni odgovor. Zanimalo nas je predvsem, koliko učencev se je odločilo za izbirni predmet z geografskimi vsebinami zaradi njegove vsebinske povezanosti z obveznim predmetom geografija. Z analizo odgovorov anketiranih učencev lahko sklepamo, da pri izbiri izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami ni v ospredju povezanost teh predmetov z geografijo, temveč samo zanimanje učencev za posamezen izbirni predmet (tabela 3).

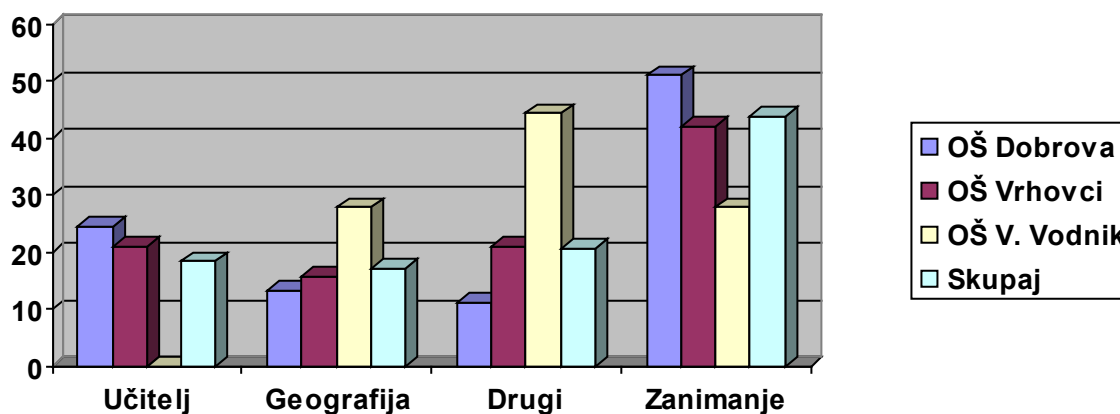
Tabela 3: Razlog odločitve učencev za izbirni predmet z geografskimi vsebinami.

ŠOLA	OŠ DOBROVA		OŠ VRHOVCI		OŠ V. VODNIK		SKUPAJ	
	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)
Učitelj	11	24,5	4	21,1	0	0,0	15	18,3
Geografija	6	13,3	3	15,7	5	27,8	14	17,1
Drugi	5	11,1	4	21,1	8	44,4	17	20,7
Zanimanje	23	51,1	8	42,1	5	27,8	36	43,9
SKUPAJ	45	100,0	19	100,0	18	100,0	82	100,0

Vir: Anketa za učence, 2006

Tabela 3 nam nazorno prikazuje, da se je skoraj polovica anketiranih učencev (43,9 %) odločila za izbirni predmet z geografskimi vsebinami, ki ga obiskujejo, zaradi zanimanja za ta predmet. Dobra petina vseh anketiranih učencev (20,7 %) se je zanj odločila zato, ker so jim tako svetovali drugi, 17,1 % učencev si je izbralo ta izbirni predmet zaradi povezanosti s poukom geografije ter 18,3 % anketiranih učencev zaradi učitelja oziroma učiteljice.

Graf 5: Razlog odločitve učencev za izbirni predmet z geografskimi vsebinami.

Vir: Anketa za učence, 2006

Kot je razvidno iz grafa 5, si je na Osnovni šoli Dobrova več kot polovica učencev (51,1 %) izbrala posamezen izbirni predmet z geografskimi vsebinami zaradi zanimanja zanj, 24,5 % učencev se je zanj odločilo zaradi učitelja, 13,3 % učencev zaradi povezanosti izbirnega predmeta z geografijo. 11,1 % anketiranih učencev si je izbirni predmet z geografskimi vsebinami izbralo zaradi mnenja drugih. Tudi na Osnovni šoli Vrhovci pri izbiri izbirnega predmeta prevladuje zanimanje za ta predmet, saj se je zaradi tega razloga za izbirni predmet odločilo 42,1 % učencev. 21,1 % anketiranih učencev si je izbirni predmet z geografskimi vsebinami izbralo zaradi učiteljice, ki poučuje ta predmet, 21,1 % učencev se je odločilo zanj zaradi svetovanja drugih ter le 15,7 % učencev zaradi povezave z geografijo. Z razliko od ostalih dveh osnovnih šol pri izbiri izbirnega predmeta na Osnovni šoli Valentina Vodnika prevladuje izbira na podlagi

svetovanja drugih, saj se je iz tega razloga odločilo za izbirni predmet z geografskimi vsebinami 44,4 %. Zaradi zanimanja si je predmet izbralo 27,8 % učencev. Prav toliko učencev se je odločilo za izbirni predmet zaradi povezanosti s poukom geografije, nihče pa se ni odločil na podlagi učitelja, ki poučuje ta predmet.

Delne hipoteze, da se učenci odločajo za obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami zaradi vsebinske povezanosti teh predmetov z vsebinami pouka geografije, ne moremo potrditi.

V nadaljevanju smo želeli preveriti veljavnost postavljene hipoteze, da se učenci z odlično in prav dobro oceno pri pouku geografije odločajo za izbirne predmete z geografskimi vsebinami zaradi vsebinske povezanosti teh predmetov s predmetom geografija. S statistično metodo obdelave smo preizkušali hipotezo neodvisnosti s χ^2 -preizkusom (*Priloga I*).

Spremenljivki nista statistično značilno povezani med seboj. Vrednost χ^2 -preizkusa ($\alpha=0,501$) znaša 5,341. Ocena pri pouku geografije statistično značilno (pri tveganju 5 %) ne vpliva na odločitev izbirnega predmeta.

Hipotezo, da se učenci z odlično in prav dobro oceno pri pouku geografije odločajo za izbirne predmete z geografskimi vsebinami zaradi vsebinske povezanosti teh predmetov s predmetom geografija, zavrnamo.

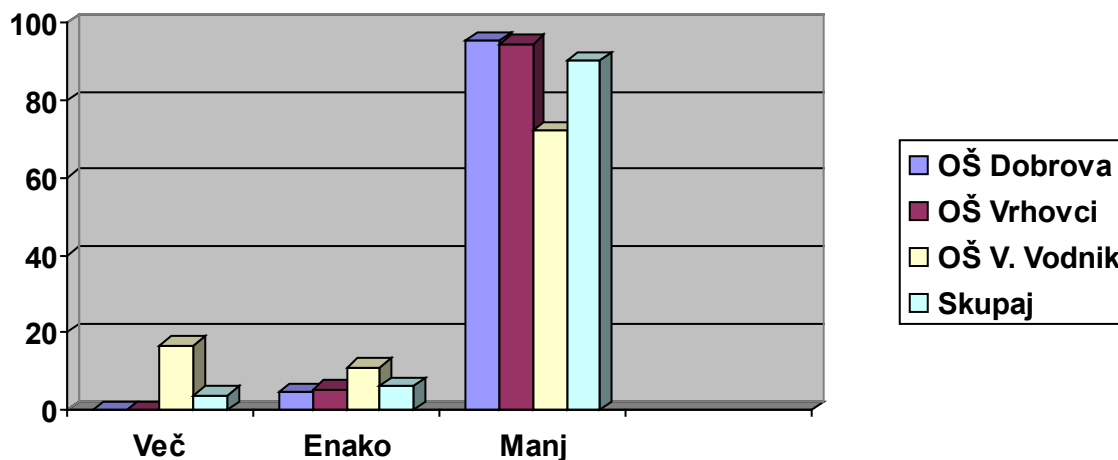
7.2.4 Čas, ki ga anketirani učenci porabijo za učenje izbirnega predmeta v primerjavi z učenjem geografije

Izbirne predmete učenci izberejo samostojno (s pomočjo staršev) na podlagi lastnih interesov. Ker se sami odločijo za obvezne izbirne predmete, jih verjetno ti predmeti tudi bolj zanimajo kot pouk obveznih (temeljnih) predmetov. Iz tega lahko sklepamo, da učenci pri pouku izbirnih predmetov pridobijo več znanja v krajšem času kot pri pouku obveznih predmetov, saj sta verjetno njihova aktivnost in sodelovanje višja pri tistih predmetih, ki si jih sami izberejo. To trditev potrjujejo tudi analize anketnega vprašalnika (graf 6).

Iz grafa 6 je prav tako razvidno, da večina vseh anketiranih učencev (90,2 %) porabi za učenje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami manj časa kot za učenje pouka geografije. Samo 5 učencev (6,1 %) potrebuje približno enako časa za učenje izbirnih predmetov kot za učenje geografije in le 3 učenci (3,7 %) porabijo pri učenju izbirnih predmetov več časa kot pri rednem pouku geografije.

Graf 6: Anketirani učenci glede na čas, ki ga porabijo za učenje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z obveznim poukom geografije.

Vir: Anketa za učence, 2006

Iz grafa 6 je razvidno, da tudi večina učencev (95,6 %) z Osnovne šole Dobrova porabi manj časa za učenje izbirnih predmetov v primerjavi z geografijo. Na isti osnovni šoli se le 2 učenca (4,4 %) učita približno enako, tako izbirni predmet kot geografijo, nihče pa ne porabi več časa za učenje izbirnih predmetov kot za učenje geografije. Tudi na Osnovni šoli Vrhovci velik delež učencev (94,7 %) potrebuje manj časa za učenje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami kot za učenje geografije, 1 učenec (5,3 %) se uči oba predmeta približno enako dolgo, nihče pa se izbirnega predmeta ne uči več kot predmet geografija. Anketa, izvedena na osnovni šoli Valentina Vodnika, kaže nekoliko drugačne rezultate. Čeprav še vedno večina učencev (72,2 %) porabi manj časa za učenje izbirnih predmetov kot za geografijo, znaša delež tistih učencev, ki za izbirni predmet porabijo več časa kot za geografijo, 16,7 %. Delež učencev, katerim učenje izbirnih predmetov vzame veliko časa, presega delež tistih učencev, ki za oba predmeta potrebujejo približno enako količino učenja (11,1 %).

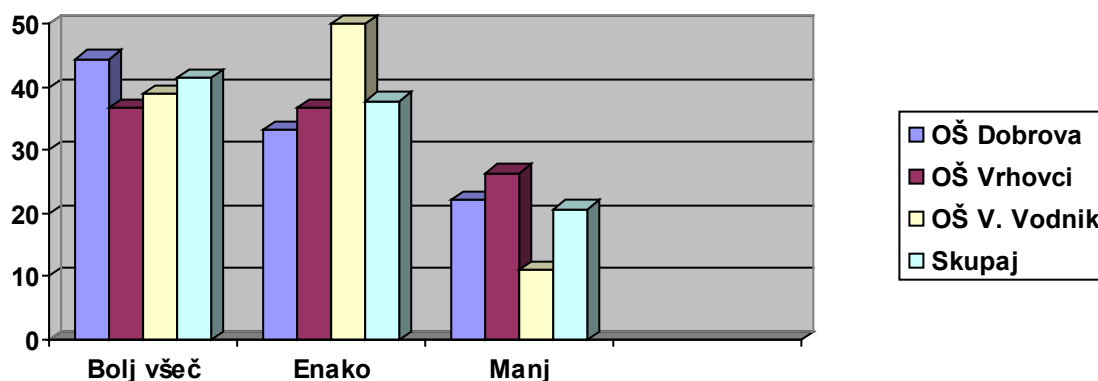
7.2.5 Odnos učencev do izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami v primerjavi z rednim poukom geografije

Na anketno vprašanje, *kakšen je odnos učencev do obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z obveznim predmetom geografija*, so anketirani učenci lahko izbirali med tremi možnimi odgovori:

- izbirni predmet jim je bolj všeč kot geografija,
- oba predmeta sta jim enako všeč ali
- geografija jim je bolj všeč kot izbirni predmet z geografskimi vsebinami.

Glede na to, da so si učenci izbrali izbirne predmete samostojno in na podlagi lastnih želja, je verjetno, da jim je pouk pri teh predmetih bolj pri srcu in se ga udeležujejo z večjim veseljem kot rednega pouka geografije. Glede na prejšnje vprašanje (*Koliko časa porabijo učenci za učenje izbirnih predmetov v primerjavi z učenjem geografije?*) lahko predpostavljamo, da je učencem bolj pri srcu tisti predmet, pri katerem porabijo manj časa za učenje.

Graf 7: Anketirani učenci glede na njihov odnos do izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami, ki ga obiskujejo, v primerjavi z obveznim poukom geografije po šolah.

Vir: Anketa za učence, 2006

Iz grafa 7 je razvidno, da je 41,5 % vseh anketiranih učencev bolj zadovoljnih z izbirnim predmetom z geografskimi vsebinami kot s poukom geografije. Le nekoliko manjšemu deležu učencev (37,8 %) sta oba predmeta enako všeč, medtem ko je 20,7 % anketirancev bolj zadovoljnih z geografijo kot pa z izbirnim predmetom z geografskimi vsebinami.

Tudi na Osnovni šoli Dobrova je 20 učencev (44,5 %) bolj zadovoljnih z izbirnim predmetom kot z geografijo. 15 učencev (33,3 %) se obeh predmetov udeležuje z enakim navdušenjem, 10 učencem (22,2 %) pa je bolj ljuba geografija. Rezultati so podobni tudi za Osnovno šolo Vrhovci. 36,8 % učencev se nagiba k izbirnim predmetom, ki so jim bolj všeč kot geografija. Enak delež učencev ne občuti nobene razlike v zadovoljstvu med predmeti. Manj kot tretjina učencev (26,4 %) je bolj zadovoljna s predmetom geografija kot z izbirnim predmetom z geografskimi vsebinami. Nekoliko drugačni so rezultati z Osnovne šole Valentina Vodnika, kjer polovica učencev ne občuti nobenih razlik med izbirnimi predmeti in geografijo. Dobri tretjini (38,9 %) je pouk geografije ljubši, le 11,1 % anketirancev pa je bolj zadovoljnih z geografijo.

S preizkušanjem hipoteze neodvisnosti smo ugotovili, da čas učenja statistično značilno (pri tveganju 5 %) ne vpliva na odnos do predmeta geografija. Vrednost χ^2 -preizkusa ($\alpha=0,555$) znaša 3,017 (*Priloga J*).

Hipotezo, da imajo učenci, ki porabijo za učenje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami manj časa kot za učenje geografije, boljši odnos do izbirnih predmetov (v primerjavi z geografijo), zavrnamo.

7.2.6 Mnenje učencev o izbiri izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami

Zadnje vprašanje v anketnem vprašalniku za učence (*Si zadovoljen z izbiro tega predmeta oziroma bi se še enkrat odločil za isti izbirni predmet?*) je bilo kombiniranega tipa. Možni odgovori na vprašanje so bili:

- da,
- mogoče ter
- ne.

Predvidevali smo, da so učenci bolj ali manj zadovoljni s svojo odločitvijo in bi verjetno svoj izbor izbirnih predmetov tudi ponovili. To trditev so potrdile tudi analize ankete (tabela 4) kljub presenetljivo velikemu deležu tistih učencev, ki se ne bi še enkrat odločilo za isti izbirni predmet z geografskimi vsebinami.

Tabela 4: Anketirani učenci glede na njihovo mnenje o izbiri izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami (ali bi se še enkrat odločili za isti izbirni predmet).

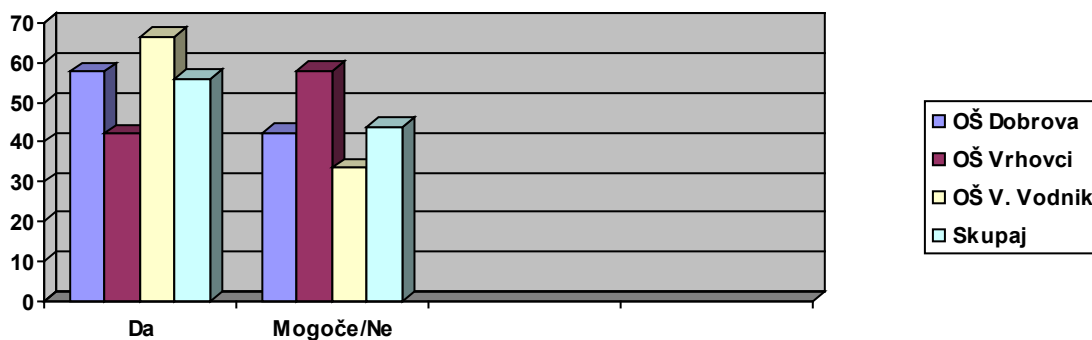
ŠOLA MNENJE	OŠ DOBROVA		OŠ VRHOVCI		OŠ V. VODNIK		SKUPAJ	
	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)
Da	26	57,8	8	42,1	12	66,6	46	56,1
Mogoče	11	24,4	6	31,6	3	16,7	20	24,4
Ne	8	17,8	5	26,3	3	16,7	16	19,5
SKUPAJ	45	100,0	19	100,0	18	100,0	82	100,0

Vir: Anketa za učence, 2006

Iz tabele je razvidno, da bi si več kot polovica anketiranih učencev (56,1 %) ponovno izbrala isti izbirni predmet. Slaba četrtina učencev 24,4 % ni prepričanih, ali bi želeli isti izbirni predmet z geografskimi vsebinami ponovno obiskovati, in le nekoliko manjši delež učencev (19,5 %) si ne bi nikoli več izbralo istega izbirnega predmeta.

Nas je predvsem zanimal podatek, koliko učencev je tako zadovoljnih z izbiro izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami, da bi si ponovno izbrali isti izbirni predmet. Zato smo odgovore učencev, ki si isti izbirni predmet z geografskimi vsebinami ne bi ponovno izbrali oziroma bi ga mogoče izbrali, strnili.

Graf 8: Anketirani učenci glede na njihovo mnenje o izbiri izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami (ali bi se še enkrat odločili za izbiro istega izbirnega predmeta).

Vir: Anketa za učence, 2006

Iz grafa 8 je razvidno, da je 57,8 % anketiranih učencev z Osnovne šola Dobrova zadovoljnih z izbirnim predmetom z geografskimi vsebinami in bi si ga z veseljem ponovno izbrali. Učencev, ki bi isti izbirni predmet mogoče izbrali oziroma ga sploh ne bi ponovno izbrali, je 42,2 %. Na Osnovni šoli Vrhovci z deležem 57,9 % prevladujejo učenci, ki niso najbolj zadovoljni z izbirnim predmetom z geografskimi vsebinami. Le 42,1 % učencev bi se ponovno odločili za isti izbirni predmet z geografskimi vsebinami. Na Osnovni šoli Valentina Vodnika je 66,6 % učencev, ki je odgovarjalo na anketni vprašalnik, zadovoljnih s svojo izbiro izbirnega predmeta in bi ga z veseljem ponovno izbrali. Delež tistih učencev, ki niso prepričani, če bi se še enkrat odločili za isti izbirni predmet, in tistih učencev, ki istega predmeta ne bi ponovno izbrali, je enak ter znaša 33,4 %.

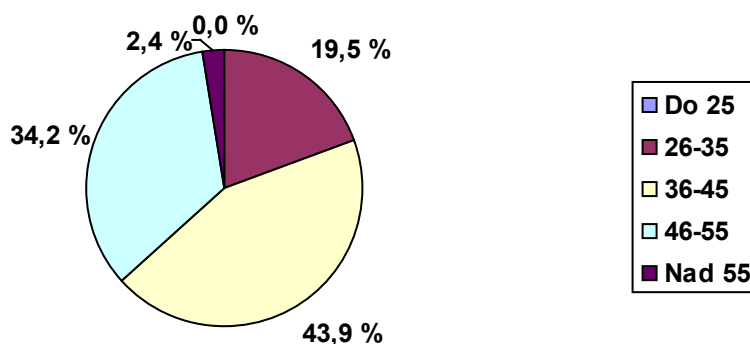
Poleg že naštetih odgovorov, med katerimi so se učenci morali odločiti za enega, je vprašanje na koncu zahtevalo tudi utemeljitev. 5 anketiranih učencev (6,1 %) ni utemeljilo zadnjega odgovora v anketnem vprašalniku. Največ učencev, ki so utemeljili svoj odgovor (93,9 %), je bilo tistih, ki bi si ponovno izbrali isti izbirni predmet z geografskimi vsebinami. Predvsem je bil večini anketiranih učencev predmet, ki ga obiskujejo, zanimiv, zanimive so bile vsebine predmeta, lahka snov, malo učenja, ponekod terensko delo ter izleti in sproščeno vzdušje pri pouku. Tisti, ki niso bili popolnoma zadovoljni s svojo izbiro in si ne bi ponovno izbrali tega predmeta, so v utemeljitvi napisali, da je njihova osnovna šola ponudila nezanimive predmete in niso imeli veliko izbire. Nekateri učenci so se tega izbirnega predmeta tudi naveličali in bi želeli obiskovati kakšnega drugega.

7.3 OBDELAVA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA ZA UČITELJE

7.3.1 Predstavitev vzorca

V raziskavi je sodelovalo 41 učiteljev geografije z različnih slovenskih osnovnih šol. Kot je razvidno z grafa 9, je največ učiteljev (43,9 %) starih med 36 in 45 let. Sledijo učitelji, ki so v starostnem obdobju od 46 do 55 let, teh učiteljev je 34,2 %. 19,5 % anketirancev je starih od 26 do 35 let. Le en učitelj (2,4 %) je starejši od 55 let, nihče izmed anketirancev pa ni mlajši od 25 let.

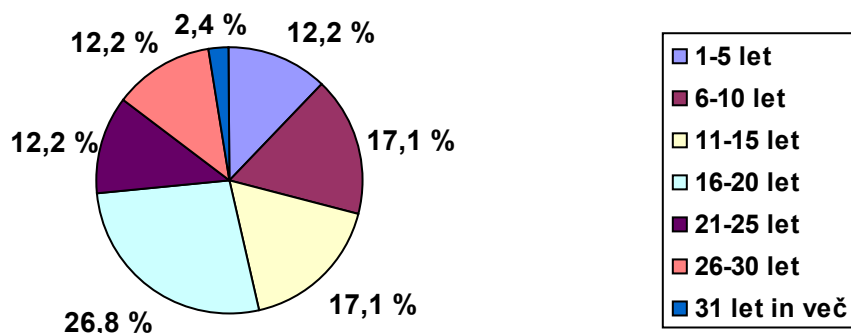
Graf 9: Starostno obdobje anketiranih učiteljev.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Drugo vprašanje (*Koliko časa že poučujete geografijo?*) je odprtega tipa. Anketirani učitelji so prosto odgovorili na odprto vprašanje. V nadaljevanju smo zaradi lažje obdelave podatkov dobljene odgovore razvrstili v razrede.

Graf 10: Anketirani učitelji glede na število let poučevanja geografije v osnovni šoli.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

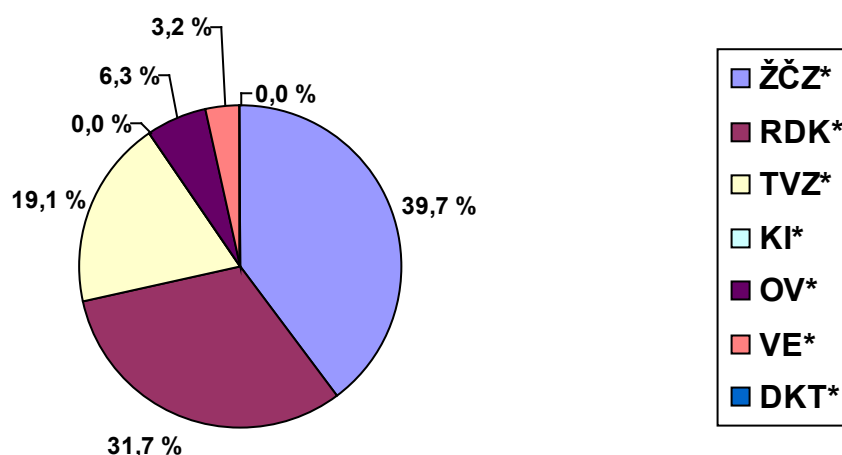
Iz grafa 10 je razvidno, da slaba tretjina anketiranih učiteljev poučuje geografijo od 16 do 20 let. Takšnih učiteljev je bilo med anketiranimi 11 (26,8 %). Sledijo učitelji, ki poučujejo geografijo od 6 do 10 let, le-teh je bilo med vsemi anketiranimi 17,1 %. Učitelji, ki poučujejo geografijo od 11 do 15 let, prav tako predstavljajo 17,1 % anketiranih učiteljev. 12,2 % anketirancev poučuje geografijo manj kot 5 let, enak delež jih poučuje 21 do 25 let in prav tako 12,2 % učiteljev poučuje geografijo že 26 do 30 let. Le en učitelj (2,4 %) je v poučevanju geografije prisoten že več kot 30 let.

V nadaljevanju nas je zanimalo, *katere izbirne predmete z geografskimi vsebinami poučujejo anketirani učitelji*. Vprašanje je kombiniranega tipa. Učitelji so lahko izbirali med naslednjimi možnimi odgovori:

- življenje človeka na Zemlji,
- raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja,
- turistična vzgoja,
- kmetijstvo,
- okoljska vzgoja,
- verstva in etika,
- državljanska kultura ter
- drugo: _____

Zadnja možnost pri anketnem vprašalniku je dopuščala anketirancem možnost prostega odgovora. V primeru, da bi bilo po mnenju anketirancev potrebno med že našteje odgovore dodati še kakšen izbirni predmet (ki bi vseboval geografske vsebine in ki ga anketiranci poučujejo), so imeli na voljo dopisati svoj odgovor pod možnost *drugo*. Vendar ni nihče od anketirancev dodal še kakšnega drugega izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami, ki bi ga poučeval.

Graf 11: Izbirni predmeti z geografskimi vsebinami, ki jih poučujejo anketirani učitelji.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

*Kratice za izbirne predmete:

- ŽČZ = Življenje človeka na Zemlji
- RDK = Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja
- TVZ = Turistična vzgoja
- KI = Kmetijstvo (KID = Kmet. dela, KIG = Kmet. gospodarstvo, KIK = Sodobno kmetijstvo)
- OV = Okoljska vzgoja (OV1, OV2, OV3)
- VE = Verstva in etika (VE1, VE2, VE3)
- DKT = Državljska kultura

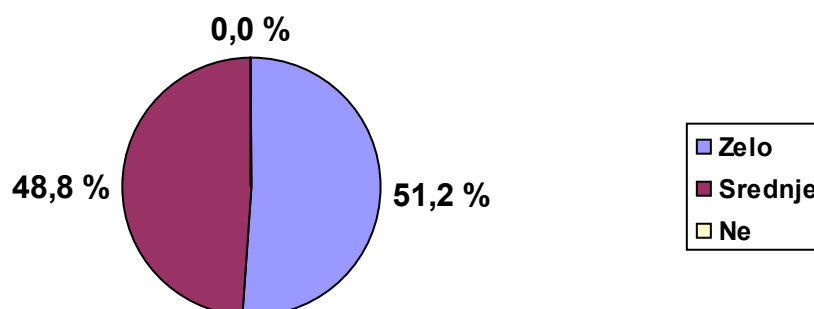
Vir: Predmeti po predmetniku ..., 2006

Od vseh anketiranih učiteljev jih je v šolskem letu 2005/2006 25 (39,7 %) poučevalo izbirni predmet življenje človeka na Zemlji, 20 učiteljev (31,7 %) je poučevalo izbirni predmet raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja, 12 učiteljev (19,1 %) je v istem letu poučevalo turistično vzgojo ter 4 učitelji (6,3 %) tudi okoljsko vzgojo. Le 2 učitelja (3,2 %) sta poučevala izbirni predmet verstva in etika. Iz grafikona je razvidno, da ni nihče od anketirancev v šolskem letu 2005/2006 poučeval kmetijstva ali državljanske kulture.

7.3.2 Zadovoljstvo s poučevanjem geografije

Četrto vprašanje v anketnem vprašalniku za učitelje je od anketirancev zahtevalo, da se opredelijo glede na zadovoljstvo z opravljanjem svojega poklica (s poučevanjem geografije). Vprašanje je zahtevalo tudi utemeljitev odgovora.

Graf 12: Anketirani učitelji glede na njihovo zadovoljstvo o poučevanju geografije v osnovni šoli.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Graf 12 prikazuje, da je več kot polovica učiteljev (51,2 %) zelo zadovoljnih z opravljanjem svojega poklica, nihče ni nezadovoljen s svojim poklicem, 48,8 % anketiranih učiteljev pa je srednje zadovoljna s poučevanjem.

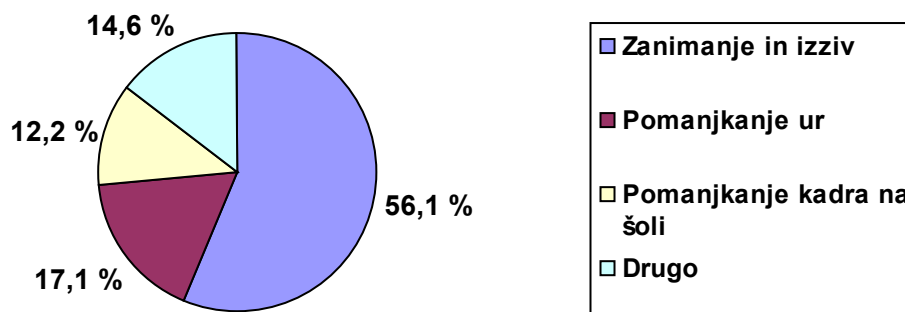
Anketirance smo prosili, da svoj odgovor tudi utemeljijo. Tisti anketirani učitelji, ki so zadovoljni z opravljanjem svojega poklica, so v utemeljitvi napisali, da je delo z učenci pestro, zanimivo in zelo dinamično. Večina teh učiteljev rada poučuje svoj predmet ter z veseljem posreduje svoje znanje mladim. Prav tako je predmet geografija eden izmed predmetov, ki ga imajo učenci v večini radi in jih veseli, zato se ga tudi učijo z večjim veseljem kot druge predmete. Po mnenju učiteljev imajo učenci in starši vedno več pravic in je zato učiteljevo delo premalo cenjeno. Učitelji menijo, da je motiviranost učencev vedno manjša, hkrati pa je večje izsiljevanje ocen, tako s strani učencev kot tudi staršev. Glede na mnenje učiteljev je vedno več tudi papirologije. Predvsem tisti učitelji, ki poučujejo geografijo že več kot 25 let, opažajo velike spremembe v poučevanju v zadnjem času. Menijo, da ima učitelj veliko več administrativnih zadržitev kot v preteklosti, obenem pa manj časa za posvečanje učencem.

7.3.3 Razlogi odločanja učiteljev za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami

Vprašanje, *zakaj se učitelji odločajo za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami*, je bilo kombiniranega tipa. Poleg možnih odgovorov, med katerimi so anketiranci lahko izbirali, so lahko (pod možnost *drugo*) dodali svoj odgovor.

Predpostavljali smo, da se učitelji geografije najpogosteje odločajo za poučevanje teh izbirnih predmetov zaradi zanimanja in novih izzivov. Pri tem ne moremo zanemariti, da omenjena trditev velja le v primeru tistih učiteljev, ki jih poučevanje geografije veseli. Predvidevamo lahko, da se učitelji, ki niso najbolj zadovoljni s poučevanjem, ne bodo obremenjevali še z dodatnimi predmeti. V tem primeru poučujejo učitelji izbirne predmete z geografskimi vsebinami zaradi drugih razlogov, ki ne vključujejo njihovih interesov.

Graf 13: Vzroki, zaradi katerih so se anketirani učitelji odločili za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Graf 13 prikazuje, da več kot polovica anketiranih učiteljev (56,1 %) poučuje izbirni predmet z geografskimi vsebinami zaradi zanimanja in novih izzivov. 17,1 % anketirancev se odloča za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami zaradi pomanjkanja števila ur ter 12,2 % zaradi pomanjkanja kadra na šoli.

Le 14,6 % učiteljev se je za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami odločilo zaradi drugega razloga. 4 učitelji so se za poučevanje izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami odločili zaradi velikega števila učencev, kateri so izrazili interes za določen izbirni predmet, čeprav ga osnovna šola ni nameravala ponuditi v nabor izbirnih predmetov. En učitelj pa je v šolskem letu 2005/2006 poučeval izbirni predmet z geografskimi vsebinami zaradi priloge učencev na tekmovanje iz geografije.

S statistično metodo preizkušanja hipoteze neodvisnosti smo preverjali hipotezo 3 (Priloga K). Spremenljivki nista statistično značilno povezani med seboj, saj je vrednost χ^2 -preizkusa 2,810 ($\alpha=0,422$). Zadovoljstvo učiteljev s poučevanjem geografije (pri tveganju 5 %) ne vpliva na vzrok, zaradi katerega se odločajo za poučevanje izbirnih predmetov.

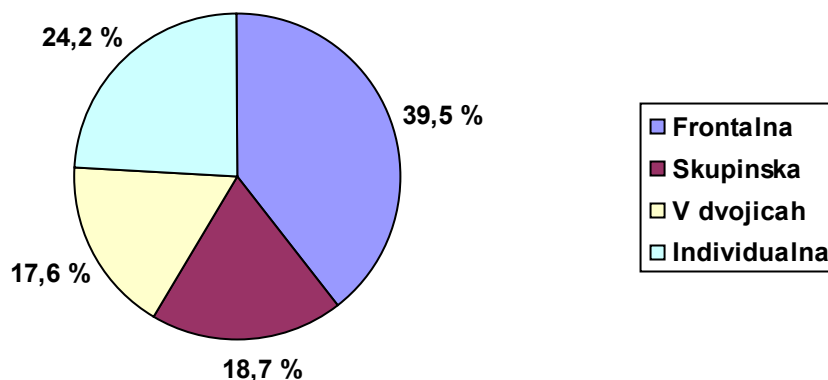
Raziskovalno hipotezo, da se učitelji, ki so zadovoljni s poučevanjem geografije, odločajo za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami zaradi zanimanja in novih izzivov, zavrnamo.

7.3.4 Učne oblike

V nadaljevanju anketnega vprašalnika za učitelje smo učiteljem zastavili vprašanje o učnih oblikah, ki jih najpogosteje uporabljajo pri pouku geografije. Rezultati analize vprašanja so predstavljeni v grafu 14.

Graf 14: Učne oblike, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri pouku geografije.

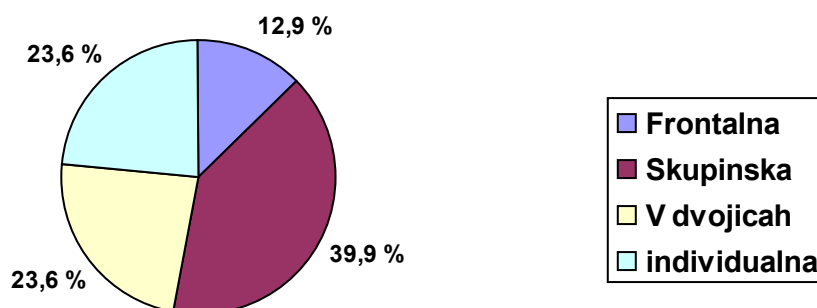

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Iz grafa lahko razberemo, da se pri pouku geografije anketirani učitelji največkrat poslužujejo frontalne učne oblike (39,5 %). 24,2 % učiteljev pogosto uporablja pri pouku geografije individualno učno obliko, 18,7 % učiteljev pa velikokrat uporablja tudi skupinsko učno obliko. Najmanj je zastopana učna oblika dela v dvojicah, katere se poslužuje le 17,6 % anketiranih učiteljev.

Predvidevali smo, da učitelji najpogosteje uporabljajo podobne učne oblike tako pri pouku geografije kot pri pouku obveznih izbirnih predmetov. Zato smo jih povprašali, katere učne oblike najpogosteje uporabljajo pri pouku izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Graf 15: Učne oblike, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Kot je razvidno iz grafa 15, se učitelji pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami najpogosteje poslužujejo skupinske učne oblike, saj jo uporablja dobra tretjina anketiranih učiteljev (39,9 %). 23,6 % učiteljev pogosto uporablja učno obliko dela v dvojicah, prav tolikšen delež učiteljev pa se pogosto odloči za individualno učno obliko. Pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami je najredkeje zastopana frontalna učna oblika, saj jo uporablja le 12,9 % anketiranih učiteljev.

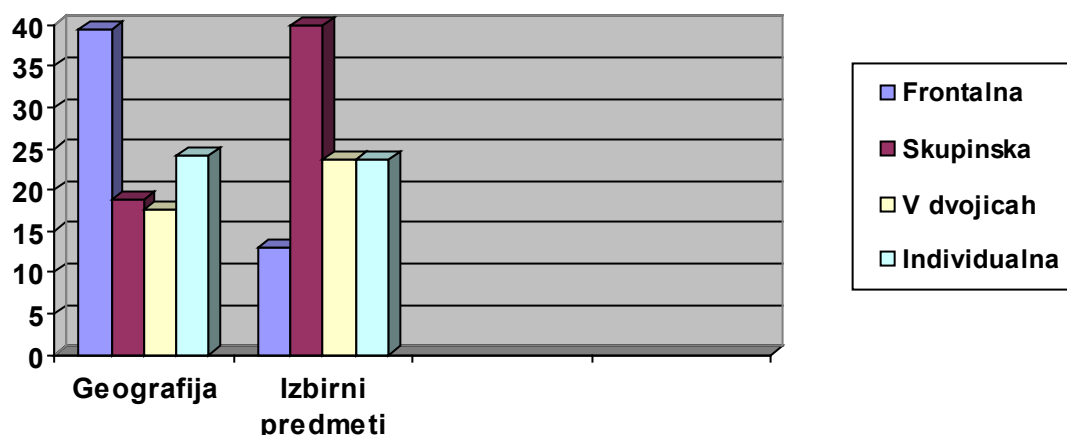
Tabela 5: Primerjava najpogostejših učnih oblik, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom obveznega predmeta geografija.

UČNE OBLIKE	FRONTALNA		SKUPINSKA		DVOJICE		INDIVIDUALNA	
	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)	N	f (%)
Geografija	36	39,5	17	18,7	16	17,6	22	24,2
Izbirni pr.	12	12,9	37	39,9	22	23,6	22	23,6

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Tabela 5 nam nazorno prikazuje odstopanja pri posameznih učnih oblikah, ki jih anketiranci najpogosteje uporabljajo pri pouku geografije in pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Razlike v uporabi učnih oblik (pri geografiji in pri izbirnih predmetih) so še bolj razvidne iz grafičnega prikaza analize rezultatov (graf 16).

Graf 16: Učne oblike, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov v primerjavi z učnimi oblikami, ki jih uporabljajo pri pouku geografije.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Pri poučevanju geografije je najpogosteje uporabljena frontalna učna oblika, ki jo uporablja 39,7 % učiteljev, medtem ko pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami isto učno obliko uporablja le 12,9 % učiteljev. Skupinsko učenje je pri pouku geografije zastopano le z 18,7 %, pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami pa je ta učna oblika najpogosteje uporabljena (39,9 %). Učno obliko dela v dvojicah pri pouku geografije uporablja 17,6 %, pri pouku obveznih izbirnih predmetov pa 23,6 % učiteljev. Najmanjša odstopanja so pri uporabi individualne učne oblike, katere se pri poučevanju geografije poslužuje 24,2 % učiteljev, pri poučevanju izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami pa 23,6 %.

Raziskovalno hipotezo, da učitelji pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov najpogosteje uporabljajo podobne učne oblike kot pri poučevanju geografije, zavrnamo.

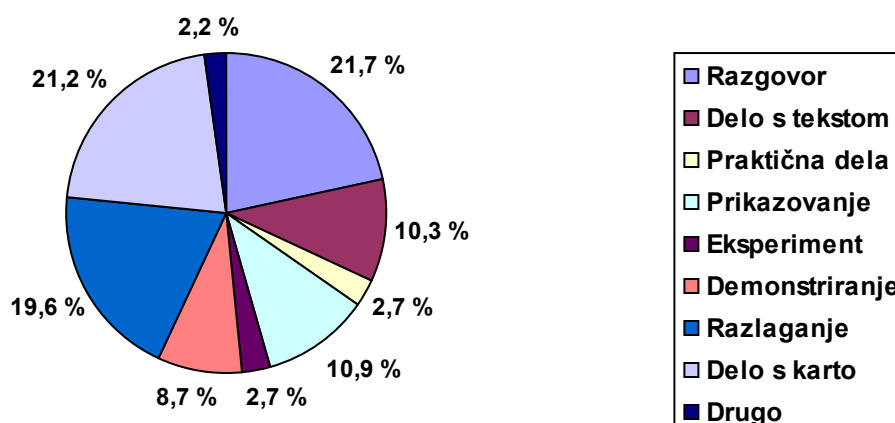
7.3.5 Učne metode

Pri anketiranju učiteljev so nas zanimala tudi učne metode, ki jih uporabljajo učitelji. Predpostavljali smo, da se učitelji pri pouku geografije najpogosteje poslužujejo podobnih učnih metod kot pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Rezultate anketnega vprašanja o najpogostejših učnih metodah pri pouku geografije nam prikazuje graf 17. Iz grafa je razvidno, da anketirani učitelji pri pouku geografije najpogosteje uporabljajo učno metodo razgovora (21,7 %). Sledi metoda dela s karto, katere se poslužuje 21,2 % učiteljev. Metodo razlaganja pogosto uporablja 19,6 % učiteljev. 10,9 % anketiranih učiteljev se pogosto poslužuje metode prikazovanja, 10,3 % anketirancev uporablja metodo dela s tekstom ter 8,7 % učiteljev metodo demonstriranja. Učnih metod praktičnega dela ter eksperimenta se poslužuje najmanj učiteljev – 2,7 % učiteljev se poslužuje metode eksperimenta ter prav toliko učiteljev metode praktičnih del.

Anketiranci so imeli tudi možnost prostega odgovora (pod *drugo*). Le 4 učitelji (2,2 % vseh anketiranih) so k metodam, ki jih uporabljajo, dodali tudi metodi dela na terenu in ekskurzij.

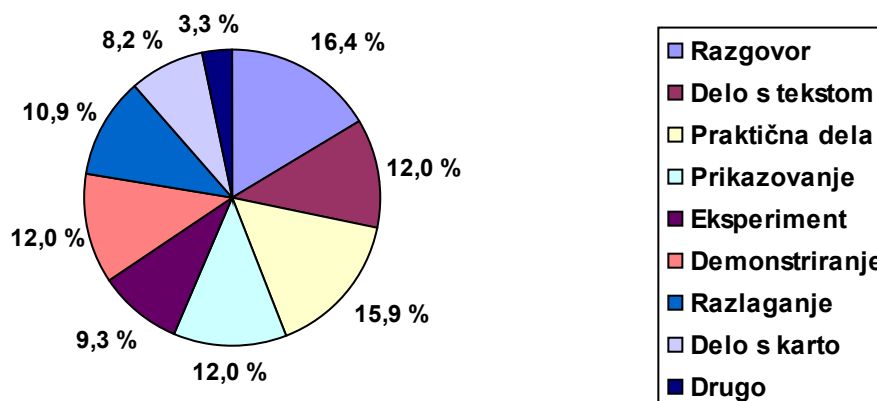
Graf 17: Učne metode, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri pouku geografije.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Anketirani učitelji so na enak način odgovarjali tudi na naslednje vprašanje. V anketnem vprašalniku za učitelje smo v 9. vprašanju anketirance prosili, da odgovorijo, za katere učne metode se najpogosteje odločajo pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Graf 18: Učne metode, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Graf 18 nam prikazuje, da pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami največ anketirancev (16,4 %) uporablja učno metodo razgovora. Nato sledi metoda praktičnega dela, katero uporablja 15,9 % anketiranih učiteljev. Z 12,0 % sledijo učne metode prikazovanja, demonstriranja in dela s tekstom. Metodo razlaganja uporablja 10,9 % učiteljev, metodo eksperimenta 9,3 % učiteljev in dela s karto 8,2 % učiteljev. Le 3,3 % anketirancev je (pod možnost *drugo*) dodalo svoj odgovor. Dodaten odgovor je bil pri vseh učiteljih enoten, in sicer so dodali metodo dela na terenu in ekskurzijo.

Kot smo že povedali, smo menili, da učitelji uporabljajo podobne učne metode pri pouku obveznih izbirnih predmetov kot pri pouku geografije. Primerjavo rezultatov anketnih vprašanj (vprašanja 8, 9), ki se navezujeta na uporabo učnih metod, smo predstavili tabelarično (tabela 6) in grafično (graf 19).

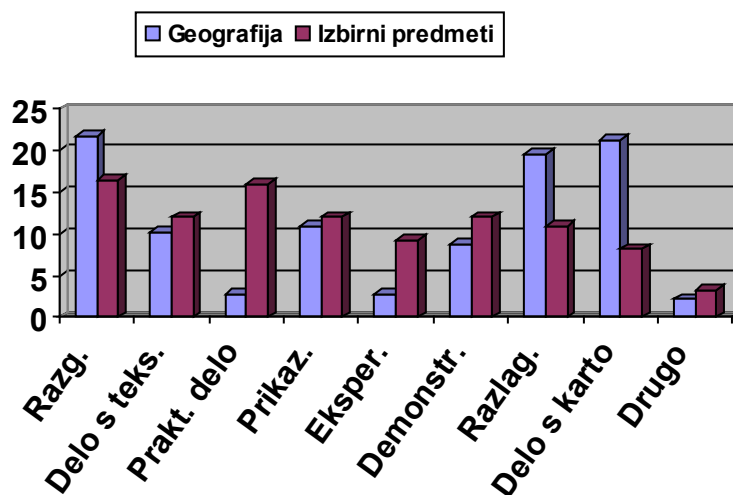
Tabela 6: Primerjava učnih metod, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami in pri poučevanju obveznega predmeta geografija.

UČNE METODE	GEOGRAFIJA		IZBIRNI PREDMETI	
	N	f (%)	N	f (%)
Razgovor	40	21,7	30	16,4
Delo s tekstom	19	10,3	22	12,0
Praktično delo	5	2,7	29	15,9
Prikazovanje	20	10,9	22	12,0
Eksperiment	5	2,7	17	9,3
Demonstriranje	16	8,7	22	12,0
Razlaganje	36	19,6	20	10,9
Delo s karto	39	21,2	15	8,2
Drugo	4	2,2	6	3,3

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Grafični prikaz (graf 19) primerjave najpogosteje uporabljenih učnih metod pri pouku geografije in obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami nam še bolj nazorno prikazuje rezultate.

Graf 19: Primerjava učnih metod, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami in pri poučevanju obveznega predmeta geografija.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Največja razlika pri uporabi učnih metod pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z obveznim poukom geografije se kaže pri metodi praktičnega dela, ki je pri pouku izbirnih predmetov zastopana z deležem 15,9 %, medtem ko pri pouku geografije le z deležem 2,7 %. Omenjena razlika ni presenetljiva. Metode dela pri pouku izbirnih predmetov naj bi spodbujale samostojno delo učencev. Uporaba praktičnega dela pri pouku zvišuje samostojno delo učencev ter s tem tudi njihovo aktivnost.

Razliko pri uporabi metode eksperimenta, ki jo anketiranci večkrat uporabljajo pri pouku izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami, lahko verjetno pojasnimo z istim razlogom kot razliko v uporabi praktičnega dela. Pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov so v večji meri zastopane tudi metode prikazovanja, demonstriranja in dela s tekstom. Pri poučevanju izbirnih predmetov metodo razlaganja uporablja 10,9 % učiteljev, pri pouku geografije pa je zastopana z deležem 19,6 %. Tudi metodi dela s karto in razgovora sta pogosteje uporabljena pri pouku geografije kot pri obveznih izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami.

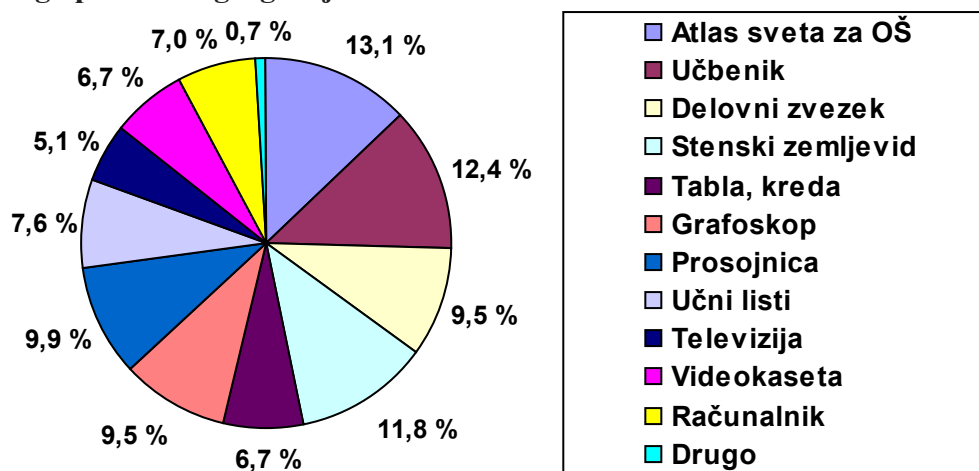
Čeprav je geografija eden tistih predmetov, kjer naj bi bili delo na terenu in ekskurzije priporočljivi, so jih anketirani učitelji večkrat izpostavili pri pouku obveznih izbirnih predmetov kot pa pri pouku geografije. Terensko delo in ekskurzija sta sicer obvezna pri pouku geografije in ju predpisuje tudi učni načrt. Vendar pa pouk izbirnih predmetov temelji na čim večjem samostojnem delu učencev. Zato je predvsem pri izbirnih predmetih še posebej priporočljivo, da poteka pouk na zanimiv način. Učitelji se zato pri poučevanju izbirnih predmetov odločajo za čim bolj zanimive in aktivne metode dela, ki ne izključujejo dela na terenu in ekskurzij.

Raziskovalne hipoteze, da učitelji pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami najpogosteje uporabljajo podobne učne metode kot pri pouku geografije, ne moremo potrditi.

7.3.6 Učila in učni pripomočki

V nadaljevanju smo predpostavljali, da učitelji največkrat uporabljajo podobna učila in učne pripomočke tako pri pouku geografije kot tudi pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Graf 20: Učila in učni pripomočki, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri pouku obveznega predmeta geografija.

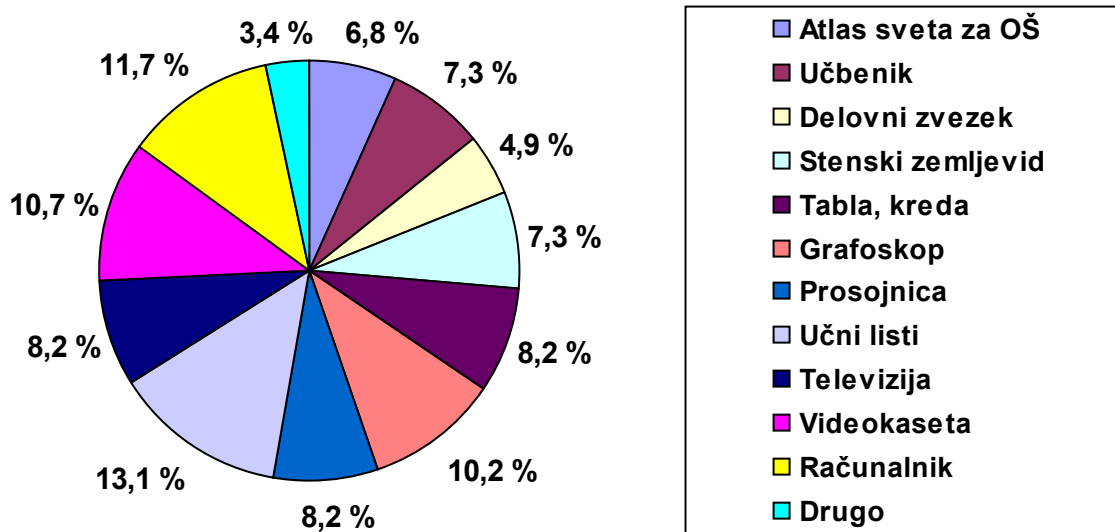

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Iz grafa 20 je razvidno, da anketirani učitelji pri pouku geografije najpogosteje uporabljajo Atlas sveta za osnovne šole (13,1 %) ter učbenik (12,4 %). Z deležem 11,8 % sledi uporaba stenskih zemljevidov in uporaba prosojnic (9,9 %). Tako grafoskop kot tudi delovne zvezke uporablja 9,5 % anketiranih učiteljev. Sledi uporaba učnih (delovnih) listov, katerih se poslužuje 7,6 % učiteljev, računalnika (7,0 %), videokaset (6,7 %) in table (6,7 %). Pri pouku geografije učitelji najmanj uporabljajo televizijo (5,1 %). Le 2 učitelja (0,7 %) sta pod dodatno možnost navedla tudi uporabo interneta in diapozitivov.

Na enak način so anketiranci odgovarjali na vprašanje o najpogostejši uporabi učil in učnih pripomočkov pri pouku izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Graf 21 nam nazorno prikazuje rezultate anketnega vprašanja.

Graf 21: Učila in učni pripomočki, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami učitelji najpogosteje uporabljajo učne liste (13,1 %) in računalnik (11,7 %). Sledijo uporaba videokaset (10,7 %), grafoskopa (10,2 %), televizije (8,2 %), prosojnice (8,2 %) in table (8,2 %). V nadaljevanju anketirani učitelji uporabljajo stenske zemljevide (7,3 %), učbenike (7,3 %) in Atlas sveta za osnovne šole (6,8 %). Delovnega zvezka se poslužuje le 4,9 % učiteljev. Samo 3,4 % anketiranih učiteljev je dopisala dodatna učila in učne pripomočke, ki jih pogosto uporablja pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Med dodatnimi možnostmi, ki so jih navedli anketiranci, prevladujejo slikovni in tekstovni material, razne geografske karte, knjige, potopisi, internet, lokalni časopisi, kompas, termometer ter drugi pripomočki za terensko delo.

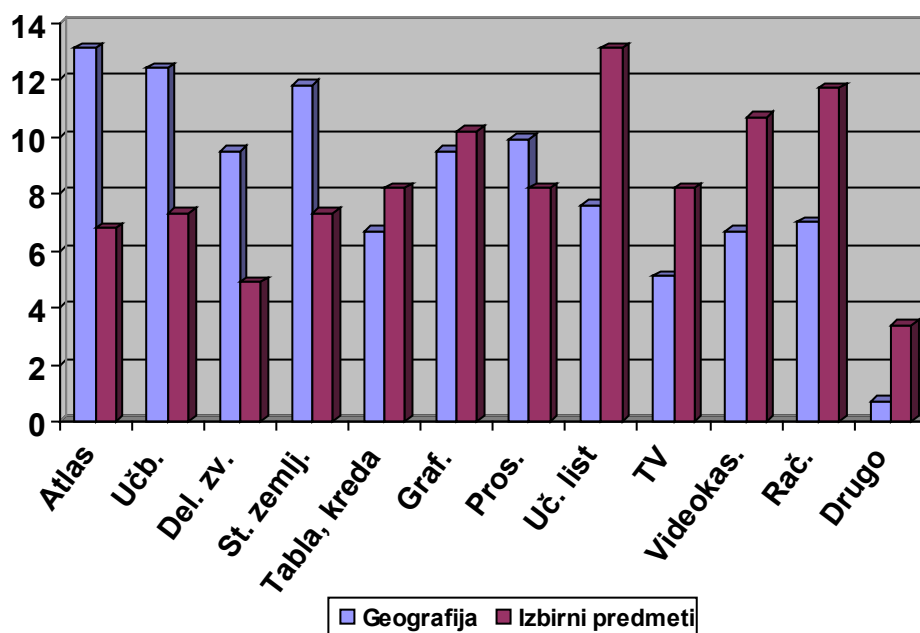
S tabelarnim (tabela 7) in grafičnim (graf 22) prikazom lahko primerjamo pogostost uporabe učil in učnih pripomočkov pri pouku geografije in pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Tabela 7: Primerjava učil in učnih pripomočkov, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih vsebin in pri poučevanju obveznega pouka geografije.

UČILA IN UČ. PRIPOMOČKI	GEOGRAFIJA		IZb. PREDMETI	
	N	f (%)	N	f (%)
Atlas sveta za OŠ	41	13,1	14	6,8
Učbenik	39	12,4	15	7,3
Del. zvezek	30	9,5	10	4,9
Sten. zemljevid	37	11,8	15	7,3
Tabla, kreda	21	6,7	17	8,2
Grafoskop	30	9,5	21	10,2
Prosojnica	31	9,9	17	8,2
Učni list	24	7,6	27	13,1
Televizija	16	5,1	17	8,2
Videokaseta	21	6,7	22	10,7
Računalnik	22	7,0	24	11,7
Drugo	2	0,7	7	3,4

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Graf 22: Učila in učni pripomočki, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z obveznim poukom geografije.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Najopaznejša razlika pri uporabi učil in učnih pripomočkov (ki jih anketirani učitelji pogosteje uporabljajo pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom obveznega predmeta geografija) je prisotna pri uporabi računalnika, videokaset, učnih listov, televizije, table in grafoskopa. Ostala učila in učni pripomočki (Atlas sveta za osnovne šole, učbeniki, delovni zvezki, stenski zemljevidi in prosojnice) so pogosteje zastopani pri pouku predmeta geografija.

Kot smo že omenili, naj bi pouk izbirnih predmetov potekal na način, ki zahteva čim večjo aktivnost učencev. Temu je prilagojena tudi uporaba učil in učnih pripomočkov. Učitelji pri poučevanju izbirnih predmetov postavljajo v ospredje tista učila in učne pripomočke, s katerimi lahko posamezno vsebino predstavijo po najbolj zanimivi poti.

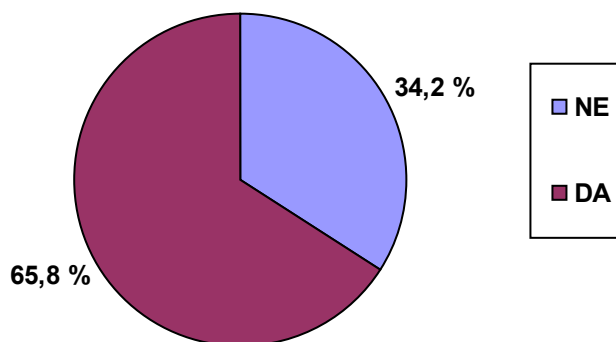
Raziskovalno hipotezo, da učitelji pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami najpogosteje uporabljajo podobna učila in učne pripomočke kot pri pouku geografije, zavrnamo.

7.3.7 Uporaba učbenikov pri poučevanju izbirnih predmetov

Iz grafa 22 je razvidno, da učitelji pri poučevanju geografije pogosteje uporabljajo učbenike kot pri poučevanju izbirnih predmetov. Pa vendar, kot prikazuje graf 23, veliko anketirancev uporablja učbenike tudi pri pouku izbirnih predmetov. Anketiranci so pri odgovoru na vprašanje o uporabi učbenikov pri pouku izbirnih predmetov (anketno vprašanje 12. a) v nadaljevanju tudi utemeljili svoj odgovor (anketni vprašalnik 12. b).

Predpostavljali smo, da učitelji pri obveznih izbirnih predmetih uporabljajo učbenike. Poleg učnih načrtov za posamezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami pripravljajo učne ure tudi s pomočjo učbenikov (in delovnih zvezkov). Omenjeno trditev nam dokazujejo rezultati analize, predstavljeni v grafu 23.

Graf 23: Uporaba učbenikov pri poučevanju izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Večina anketiranih učiteljev (65,8 %) pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami uporablja učbenik, 34,2 % pa ga pri poučevanju ne uporablja. Pri poučevanju tistih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami, za katere obstajajo učbeniki, jih učitelji tudi uporabljajo. To so učbeniki Življenje človeka na Zemlji za istoimenski izbirni predmet, učbenik Okoljska vzgoja, prav tako za istoimenski predmet, ter delovni zvezek Raziskujem domači kraj za izbirni predmet raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja.

Za izbirna predmeta okoljska vzgoja in življenje človeka na Zemlji obstajata zelo nazorna in zanimiva učbenika, katerih se učitelji z veseljem poslužujejo ter jih priporočajo (zahtevajo) tudi učencem. Za turistično vzgojo ter verstva in etiko učitelji v šolskem letu 2005/2006, ko smo izvajali anketo, še niso imeli na razpolago učbenika, kar so anketiranci dopisali pri utemeljitvi.

Na voljo so bili samo priročniki za učitelje. Da bi bila učna ura čim bolj zanimiva in dinamična, uporabljajo učitelji raznovrstno literaturo, internetne strani ter delo pogosto organizirajo na terenu. Nekateri anketirani učitelji so mnenja, da pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov učbenik ni potreben, saj je predmet bolj zanimiv in pester brez njega ter je dovolj druge literature. Ti učitelji uporabljajo obstoječe učbenike le za pripravo delovnih listov za učence, učenci pa si lahko, če želijo, pogledajo učbenik v knjižnici, pri pouku pa ni obvezen.

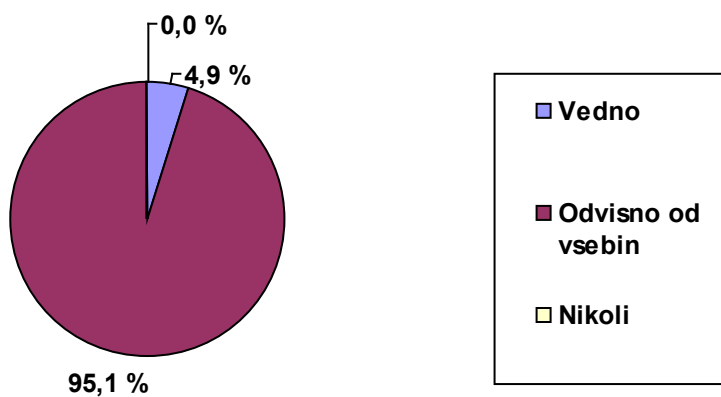
Raziskovalno hipotezo, da učitelji pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami uporabljajo učbenike, ki so na voljo za posamezen izbirni predmet, potrdimo.

7.3.8 Sledenje učnemu načrtu

V nadaljevanju anketnega vprašalnika so anketiranci odgovarjali na vprašanje, *kako pri izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami sledijo učnemu načrtu*. Čeprav so tudi pri omenjenih izbirnih predmetih učni načrti podrobno izdelani tako kot za obvezni predmet geografija, imajo učitelji pri izbirnih predmetih več svobode. Tako lahko učitelji pri pouku izbirnih predmetov prilagajajo način dela in izbor vsebin potrebam in sposobnostim učencev.

Tudi rezultati analize omenjenega vprašanja v anketnem vprašalniku, ki so predstavljeni v grafu 24, potrjujejo trditev, da učitelji občasno prilagodijo učni načrt potrebam, željam in sposobnostim učencev.

Graf 24: Sledenje učiteljev učnim načrtom obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

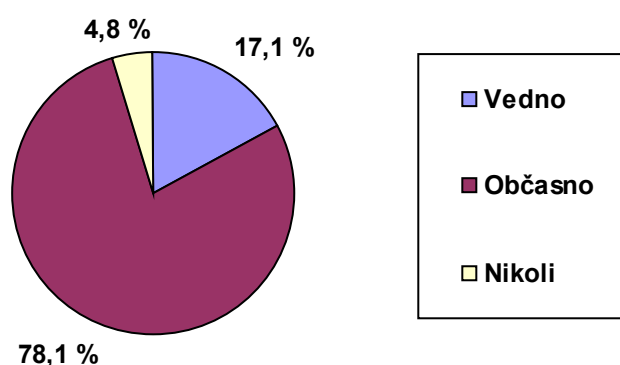
Vir: Anketa za učitelje, 2006

Kot je razvidno iz grafa 24, pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami vedno popolnoma sledi učnemu načrtu le 4,9 % anketiranih učiteljev. Velika večina učiteljev (95,1 %) pouk občasno prilagodi željam in potrebam učencev. Nihče od anketirancev se ni odločil za zadnji odgovor, da se nikoli ne drži učnega načrta.

7.3.9 Izbor vsebin

Kot smo že omenili in kot nam kažejo rezultati v grafu 24, se učitelji pri pouku obveznih izbirnih predmetov pogosto prilagajajo potrebam in sposobnostim učencev. Zato smo predvidevali, da učitelji poleg učnih metod in oblik dela občasno prilagodijo tudi izbor vsebin pri izbirnih predmetih. Predpostavljali smo, da učitelji občasno prilagodijo vsebine (pri pouku izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami) vsebinam pri pouku geografije. (*Primer: ko pri pouku geografije obravnavajo Afriko, bodo tudi pri izbirnem predmetu življenje človeka na Zemlji v tem časovnem obdobju obravnavali življenje človeka v tropskih gozdovih, puščavah in polpuščavah.*)

Graf 25: Prilagajanje izbora vsebin (pri obveznih izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami vsebinam pri pouku geografije).

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Iz grafa 25 je razvidno, da več kot dve tretjini anketiranih učiteljev (78,1 %) pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov občasno prilagajajo izbor vsebin pri izbirnem predmetu vsebinam pri pouku geografije. 17,1 % učiteljev vedno prilagajajo vsebine in le 4,8 % učiteljev nikoli.

Hipotezo 8 smo preverjali s χ^2 -preizkusom (*Priloga L*). Na podlagi izračunane vrednosti χ^2 -preizkusa, ki znaša 11.367 ($\alpha=0,03$), ugotovimo, da sta spremenljivki statistično značilno povezani. Občasno prilagajanje učnega načrta (s tveganjem 5 %) vpliva na izbor vsebin pri izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami.

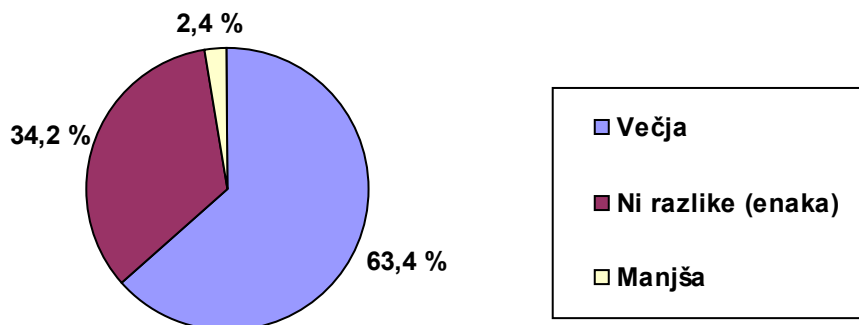
Da smo preverili, kakšna je povezanost med upoštevanjem učnega načrta in izborom vsebin pri izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami, smo izračunali tudi Cramarjev koeficient. Na podlagi izračuna Cramarjevega koeficienta lahko trdimo, da med spremenljivkama obstaja povezava. Njegova vrednost je 0,527, torej gre za srednjo povezanost. (Za Cramarjev koeficient velja: $0,05 < \alpha < 0,3$ šibka povezanost; $0,3 < \alpha < 0,6$ srednja povezanost; $0,6 < \alpha < 1$ močna povezanost.)

Raziskovalno hipotezo, da učitelji pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami ne sledijo popolnoma učnemu načrtu in zato občasno prilagodijo izbor vsebin (pri izbirnih predmetih) vsebinam pri pouku geografije, potrdimo.

7.3.10 Sodelovanje in motivacija učencev

Učenci izbirajo izbirne predmete na podlagi lastnih interesov. Prav tako pri obveznih izbirnih predmetih učitelji izbirajo predvsem tiste učne oblike in metode dela, ki zahtevajo od učencev veliko aktivnosti in sodelovanja. Zato lahko predvidevamo, da sta sodelovanje in motivacija učencev pri teh predmetih višja kot pri rednem pouku geografije. To trditev nam potrjujejo tudi rezultati analize anketnega vprašalnika za učitelje, ki so prikazani v grafu 26.

Graf 26. Sodelovanje in motivacija učencev pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom geografije.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Iz zgornjega grafa je lepo razvidno, da 63,4 % anketiranih učiteljev meni, da sta motivacija in sodelovanje učencev pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami večja kot pri pouku geografije. Dobra tretjina anketirancev (34,2 %) ne opazi razlike ter le 2,4 % anketiranih učiteljev pravi, da sta motivacija in sodelovanje učencev pri pouku izbirnih predmetov manjša.

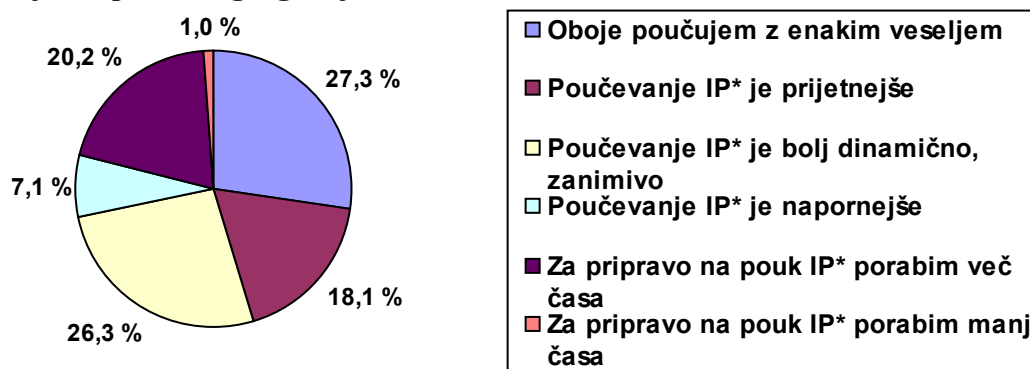
Raziskovalno hipotezo, da sta sodelovanje in motivacija učencev večja pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami kot pri pouku geografije, potrdimo.

7.3.11 Odnos učiteljev do poučevanja izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami

Zadnje vprašanje v anketnem vprašalniku za učitelje se nanaša na odnos anketiranih učiteljev do poučevanja izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Z vprašanjem smo želeli ugotoviti mnenje učiteljev o samem pouku izbirnih predmetov. Predpostavljali smo, da učitelji poučujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami z enakim veseljem kot sam predmet geografija.

Graf 27 prikazuje rezultate analize zadnjega vprašanja. Anketiranci so lahko izbirali med šestimi možnimi (že podanimi) odgovori. Čeprav bi se anketirani učitelji lahko odločili za več odgovorov, ni nihče izbral več kot dva odgovora.

Graf 27: Odnos učiteljev do poučevanja obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom geografije.

*IP je kratica za izbirni predmet.

Vir: Anketa za učitelje, 2006

Kot je razvidno iz grafa 27, zgornje trditve ne moremo potrditi. Čeprav je delež učiteljev, ki poučujejo z enakim veseljem oba predmeta (geografijo in izbirni predmet z geografskimi vsebinami) najvišji, predstavlja le slabo tretjino vseh anketirancev (27,3 %). Trditvi nasprotuje tudi delež učiteljev, za katere je poučevanje izbirnih predmetov bolj dinamično in zanimivo od poučevanja predmeta geografija. Njihov delež je 26,3 %. 18,1 % učiteljem je poučevanje izbirnih predmetov prijetnejše od poučevanja geografije, ker imajo več svobode. 20,2 % anketirancev porabi več časa za pripravo na pouk izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami kot za pouk geografije, le 1,0 % anketiranih učiteljev porabi manj časa za pripravo na pouk izbirnih predmetov v primerjavi s poukom geografije. 7,1 % anketirancev meni, da je poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami napornejše od poučevanja geografije.

Raziskovalno hipotezo, da učitelji poučujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami z enakim veseljem kot geografijo, zavrnamo.

8. ZAKLJUČEK

Diplomsko delo je zasnovano na anketiranju učencev, ki obiskujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami, in na anketiranju učiteljev, ki te predmete poučujejo. V teoretičnem delu smo predstavili vsebine posameznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami ter jih povezali s predmetom geografija. *Tako smo dokazali, da se vsebine izbirnih predmetov (življenje človeka na Zemlji, raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja, turistična vzgoja, kmetijstvo, okoljska vzgoja, verstva in etika ter državljanska kultura) prepletajo z vsebinami pri pouku geografije.* Pričakovali smo, da obstaja poleg vsebinske povezanosti tudi povezanost omenjenih izbirnih predmetov s poukom geografije s stališča učencev, ki jih obiskujejo, ter s stališča učiteljev geografije, ki jih poučujejo.

Analiza rezultatov anketnih vprašalnikov za učence in učitelje pa nam dokazuje nasprotno. Od desetih postavljenih hipotez smo v celoti lahko potrdili le tri. Predvidevali smo, da ima večina učencev, ki obiskuje izbirne predmete z geografskimi vsebinami, visoko oceno pri pouku geografije. Rezultati analize so potrdili našo trditev, saj se je izkazalo, da ima večina anketiranih učencev odlično ali prav dobro oceno pri pouku geografije. Oceno, ki jo imajo učenci pri pouku geografije, smo skušali povezati z razlogom, zaradi katerega se učenci odločajo za izbirne predmete z geografskimi vsebinami. Izkazalo se je, da *med oceno pri geografiji in razlogom za izbor izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami ni povezanosti.* Učenci se le v majhni meri odločajo za omenjene izbirne predmete zaradi njihove vsebinske povezanosti s poukom geografije.

Na splošno so učenci z izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami, ki jih obiskujejo, zelo zadovoljni. Večina med njimi bi se z veseljem ponovno odločila za isti izbirni predmet, saj je po njihovem mnenju izbirni predmet, ki ga obiskujejo, zanimiv, zanimive so vsebine, vzdušje je sproščeno in tudi snov ni pretežka in ne zahteva veliko učenja. Predpostavljali smo, da učenci pri učenju izbirnih predmetov potrebujejo manj časa kot pri učenju geografije. Iz analize rezultatov je razvidno, da večina učencev res porabi manj časa za učenje izbirnih predmetov, vendar to ne vpliva na njihovo mnenje o geografiji. Predvidevali smo namreč, da imajo učenci boljši odnos do tistega predmeta, kjer porabijo manj časa za učenje. Glede na dobljene rezultate analize smo hipotezo zavrnil. Tudi *pri preverjanju korelacije med časom, ki ga učenci porabijo za učenje določenega predmeta, in njihovem odnosu do istega predmeta smo ugotovili, da ne obstaja nikakršna povezanost.*

Pri analizi rezultatov ankete za učitelje smo preverjali korelacijo med zadovoljstvom učiteljev s poučevanjem geografije in razlogom, zaradi katerega so se odločili za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Predvidevali smo, da večina učiteljev z veseljem opravlja svoj poklic, torej z veseljem poučuje geografijo. Vendar smo pri tej trditvi dobili le dobro polovico pozitivnih odgovorov. Učitelji se sicer v večini odločajo za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami zaradi zanimanja in novih izzivov. Vendar smo s statistično metodo preverjanja hipoteze neodvisnosti dobili negativne rezultate. Ugotovili smo, da *med zadovoljstvom poučevanja geografije in razlogom, zaradi katerega se učitelji odločajo za poučevanje izbirnih predmetov, ni povezanosti.*

Zanimivo je, da se učitelji pri pouku izbirnih predmetov v večji mero poslužujejo drugačnih učnih oblik in metod dela kot pri pouku geografije. Pri poučevanju izbirnih predmetov učitelji uporabljajo predvsem tiste učne oblike in metode, ki zahtevajo več samostojnega dela in večjo

aktivnost učencev. Tako je pri izbirnih predmetih v ospredju skupinska učna oblika, medtem ko pri pouku geografije prevladuje frontalna oblika. Glede na uporabo učnih metod se pri pouku geografije najpogosteje uporabljajo metode razlaganja, razgovora in dela s karto. Metoda razgovora se pogosto uporablja tudi pri poučevanju izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami, vendar pa se velikokrat uporabljajo tudi učne metode praktičnih del, dela s tekstom, demonstriranja in prikazovanja. Pri pouku izbirnih predmetov so učitelji dodali tudi pomembnost dela na terenu in ekskurzije. Zanimivo je, da nihče od učiteljev ni dodal terenskega dela in ekskurzije k pouku geografije, ampak samo k poučevanju izbirnih predmetov.

Razlike med poučevanjem geografije in obveznih izbirnih predmetov opazimo tudi pri uporabi učil in učnih pripomočkov. Predvidevali smo, da se učitelji najpogosteje poslužujejo (tako pri pouku geografije kot pri pouku izbirnih predmetov) podobnih učil in učnih pripomočkov. Rezultati analize so pokazali, da pri pouku geografije prevladuje uporaba atlasa, učbenika ter stenskega zemljevida. Najredkeje pa učitelji pri geografiji uporabljajo televizijo, videokasete ter računalnik. Pri pouku izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami je stanje ravno obratno. Najpogosteje uporabljena učila in učni pripomočki poleg učnih listov so računalnik, televizija in videokasete. Učitelji pri pouku izbirnih predmetov najmanj uporabljajo atlas, učbenike in delovne zvezke. Glede na dobljene rezultate *ne moremo potrditi našega predvidevanja o podobni uporabi učil in učnih pripomočkov pri pouku geografije in pri pouku izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.*

Učitelji pri izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami uporabljajo tudi učbenike, kar nam dokazujejo tudi rezultati analize ankete. Vendar je uporaba učbenikov pri izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami manjša kot pri pouku geografije. Uporaba učbenikov je pri pouku geografije obvezna in zato tudi večja. Pri pouku izbirnih predmetov pa je uporaba učbenikov zelo priporočljiva, vendar pa za vse izbirne predmete z geografskimi vsebinami ne obstajajo učbeniki. Pri tistih predmetih, kateri imajo na voljo učbenike, jih učitelji uporabljajo. Pri pouku turistične vzgoje, državljanske kulture, kmetijstva ter verstev in etike si morajo učitelji pomagati z učnimi načrti. Zanimivo je, da so nekateri učitelji mnenja, da so za pouk izbirnih predmetov bolj potrebni priročniki za učitelje kot pa učbeniki.

Glede na to, da učitelji pri pouku izbirnih predmetov lahko (z upoštevanjem želja in sposobnosti učencev) izberejo posamezne tematske sklope, katere bodo obdelovali preko leta, smo predvidevali, da učitelji občasno prilagodijo učne vsebine pri teh predmetih vsebinam pri pouku geografije. Tako lahko v kratkem časovnem razmiku pri obeh predmetih (pri geografiji in izbirnemu predmetu) govorijo o podobnih vsebinah. Rezultati statistične analize so potrdili naša predvidevanja. Ugotovili smo, da *obstaja delna korelacija med vsebinskim prilagajanjem učiteljev pri pouku izbirnih predmetov z vsebinami pri pouku geografije.*

Kot smo že omenili, so pri pouku izbirnih predmetov v ospredju tiste učne oblike in metode dela, ki zahtevajo od učencev predvsem aktivno delo. Z večjo aktivnostjo posameznika je večje tudi sodelovanje učenca. Učenci se za izbirne predmete odločajo samostojno in jih izbirajo na podlagi lastnih interesov. Z vsebinami posameznih izbirnih predmetov so seznanjeni že v naprej. Zato smo predvidevali, da je poleg večjega sodelovanja večja tudi motivacija učencev. Z analizo rezultatov smo ugotovili, da sta *motivacija in sodelovanje učencev (pri pouku izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom geografije) višja le pri dveh tretjinah anketirancev.*

Predpostavljali smo tudi, da učitelji poučujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami z enakim veseljem kot geografijo. Delež učiteljev, ki se je strinjal z našo predpostavko, je zavzemal manj kot tretjino anketirancev. Hkrati je le za odstotek manjši delež učiteljev izrazilo mnenje, da je poučevanje izbirnih predmetov bolj dinamično in zanimivo od poučevanja geografije. Velikemu deležu učiteljev je poučevanje izbirnih predmetov prijetnejše. Zadnje hipoteze, da učitelji poučujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami z enakim veseljem kot geografijo, ne moremo potrditi. Ugotovili smo, da imajo učitelji zelo različen odnos do poučevanja izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poučevanjem geografije. Razumljivo je, da so učiteljem, ki poučujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami, zaradi zanimanja in novih izzivov ti predmeti verjetno zanimivejši od poučevanja geografije. Kot smo ugotovili z raziskavo, učitelji pri poučevanju izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami uporabljajo najpogosteje tiste učne metode in oblike dela, ki zahtevajo večjo aktivnost in sodelovanje učencev. Zato je razumljivo, da je učiteljem pouk izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami bolj dinamičen in zanimiv.

Če potegnemo vzporednice med rezultati analize ankete za učence in ankete za učitelje, ugotovimo, da z vidika učencev in učiteljev *ne moremo govoriti o povezanosti pouka geografije z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami*. Med predmetom geografija in temi izbirnimi predmeti smo pričakovali večjo povezanost, tako s strani učencev kot tudi učiteljev. Vendar naša predvidevanja ostajajo na teoretični ravni, torej na vsebinski povezanosti predmeta geografija z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami.

Obvezni predmet geografija obsega zelo pestre in razsežne vsebine ter tako posega na različna področja drugih predmetov, tudi izbirnih. Vendar moramo poudariti, da se tudi pri pouku geografije prepletajo vsebine drugih predmetov. Čeprav je medpredmetno povezovanje ena glavnih teženj devetletne osnovne šole ter obenem tudi sodobne šolske geografije, je potrebno pri pouku geografije postaviti določene meje, do koder lahko segajo področja drugih predmetov.

Kot bodoča profesorica geografije menim, da je pri obveznih izbirnih predmetih potrebno ohranjati in poudarjati geografske vsebine. Vseh izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami, o katerih smo govorili v diplomskem delu, ne poučujejo namreč samo učitelji geografije. *Življenje človeka na Zemlji ter raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja* sta edina med izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami, katera poučujejo izključno učitelji geografije. Ostale proučevane izbirne predmete z geografskimi vsebinami lahko poučujejo tudi učitelji drugih strok (npr. zgodovine, sociologije, slovenščine ...). Kateri učitelj poučuje posamezni izbirni predmet z geografskimi vsebinami, je odvisno od vsake osnovne šole posebej. Vendar pa menim, da drugi učitelji ne pripisujejo tolikšnega pomena geografskim vsebinam kot učitelji geografije. (Primer: *Učitelj zgodovine bi verjetno pri izbirnem predmetu turistična vzgoja poudaril pomen zgodovinskih in kulturnih spomenikov, medtem ko bi učitelj geografije pripisal večji pomen turističnemu potencialu, ki ga nudi sama narava, kot npr. pohodništvo, plavanje, kolesarjenje ...*) Tako bi verjetno postopoma zbledele geografske vsebine pri posameznih izbirnih predmetih. Zato mislim, da je za ohranjanje pomembnosti geografskih vsebin zelo pomembno, da izbirne predmete z geografskimi vsebinami poučujejo učitelji geografije.

Učitelji geografije, ki poučujejo izbirne predmete z geografskimi vsebinami, imajo pomembno vlogo tudi pri odločanju učencev za posamezne izbirne predmete. (Naj še enkrat omenim, da se posamezni izbirni predmeti na posameznih šolah izvajajo le v primeru dovolj velikega števila zainteresiranih učencev za določen predmet.) Dober učitelj geografije, katerega učenci spoštujejo in verjetno zato tudi z večjim veseljem obiskujejo njegov pouk, lahko pomembno

vpliva na odločanje učencev pri izbiranju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Mislím, da se učitelji geografije lahko predčasno pozanimajo pri učencih, kaj jih pri posameznih izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami najbolj zanima. Mnenja učencev lahko učitelji geografije upoštevajo pri predstavitvi posameznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami. Moje mnenje je, da bi tako več slovenskih osnovnih šol izvajalo izbirne predmete z geografskimi vsebinami. Izbirne predmete bi tako poučevalo več učiteljev geografije, hkrati pa bi se povečal tudi pomen geografskih vsebin pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Za konec naj omenim le še, da so izbirni predmeti z geografskimi vsebinami zelo zanimivi. Poleg zanimivih tem vključujejo tudi življenjsko pomembne teme (*varovanje okolja, prekomerna raba naravnih virov, strpnost do ljudi z drugačnimi nazori, pridelovanje zdrave prehrane, ...*), s katerimi naj bi se seznanil vsak posameznik. Menim, da je poznavanje tovrstnih tem potrebno pri vsakem posamezniku poudarjati že v otroštvu. Eno od možnosti seznanjanja učencev z omenjenimi temami predstavljajo obravnavani izbirni predmeti. Iz tega vidika bi jih morale ponujati vse osnovne šole.

9. SUMMARY

The thesis is based on the surveys of pupils (who attend compulsory elective subjects consisting of geographical contents) and of teachers (who teach those subjects). In the theoretical part we presented the contents of each compulsory elective subjects consisting of geographical contents (*Human Existence on Earth, Investigation of Home Territory and Protection of its Environment, Tourism, Agriculture, Teaching Environment, Civil Culture, Religion and Ethics*), thereby proving that there is a connection between those subjects and the regular geography subjects. Beside the content connection we also expected the connection from the pupils and teachers' side.

The results of the analysis of the surveys made on pupils and teachers prove otherwise. We were able to confirm only 3 hypotheses (out of 10). Although the majority of pupils have good marks, the analysis showed us there is no connection between the marks (in geography lessons) and the reason why the pupils have chosen the compulsory elective subjects. The main cause for the pupils is interest in those subjects and not their connection with geography.

Generally pupils like elective subjects consisting of geographical contents. The majority of them would gladly choose the same subject again, since for them elective subjects are interesting, with diverse contents and relaxed atmosphere. They also say that the subject is not too demanding and does not require a lot of learning. However, the pupils do not form their opinion of elective subjects based on the time needed for studying.

Analyzing the results of the survey made on teachers we checked the correlation between their satisfaction in teaching geography and their motive for teaching compulsory elective subjects. Although the majority of teachers teach elective subjects because of their interest and fresh challenge, we found no correlation between the satisfaction they get from teaching geography and teaching compulsory elective subjects consisting of geographical contents.

It is interesting that the teaching methods and techniques used in geography lessons do not coincide with teaching methods and techniques used to teach elective subjects. For teaching elective subjects, teachers mostly apply the teaching methods and techniques which demand more independent work and activity from pupils in class. The most important teaching technique in class is learning in groups, meanwhile in geography lessons they often use the frontal technique. Comparing the teaching methods we established that the principal methods employed in geography lessons are explaining, conversation and the use of maps. Besides conversation (which is also an important method in teaching elective subjects), teachers often use the method of practical work, text, demonstration and representation to teach elective subjects. Teachers also emphasized the importance of excursions and fieldwork in teaching elective subjects. It is interesting that none of the teachers mentioned those two possibilities in teaching geography.

The difference between the regular geography lessons and elective lessons can also be observed in the case of the most commonly applied teaching aids. In geography class they frequently use atlas, manual map and wall map. The results show that for teaching elective subjects the most important teaching aids are videotape, television and computer. The manuals are also often used in class of elective subjects but there are some subjects which do not have their own manuals.

In teaching compulsory optional subject there is a possibility of selecting particular topics (considering the pupils' requests and abilities) which will be discussed during the school year. We supposed that teachers customize the topics according to geography lessons. In that way they debate similar themes in both classes (geography class and class of elective subject) at the same time.

As we have mentioned before, the class of elective subjects demand those teaching methods and techniques which require a great deal of pupils' activity. The greater use of activity in class provides greater cooperation of pupils. The pupils choose the elective subjects on their own, based on their own interest. They get familiar with the themes of each compulsory elective subjects consisting of geographical contents in advance. The results showed that the pupils' motivation and cooperation in class is only in two thirds higher in the class of elective subjects than in geography class. Our presumption, that the teachers teach both classes (geography and elective subject) with the same enthusiasm, was incorrect. The results present different views of teachers towards teaching geography and elective subjects.

Connecting both analyses of surveys (of pupils and teachers) we come to a result that from their point of view we cannot speak about the connection between geography lessons and compulsory elective subjects consisting of geographical contents. We expected greater connection between the compulsory geography subject and compulsory elective subjects consisting of geographical contents from the teachers and pupils' part. However our predictions remain on the theoretical level, therefore on the connection of the contents.

The compulsory geography subject includes diverse and widely extended contents, thereby interfering with different fields of elective subjects. As a future teacher, I think it is very important to preserve and also to stress geographical contents in compulsory elective subjects. In this point, the main roles have geography teachers. They can present compulsory elective subjects to pupils in such a way that they will gladly choose them. More pupils interested in attending compulsory elective subjects consisting of geographical contents lead to more geography teachers instructing the above-mentioned elective subjects. In this manner there is a strong likelihood that the geographical contents preserve the importance in compulsory elective subjects consisting of geographical contents.

10. VIRI IN LITERATURA

10. 1 LITERATURA

1. Analiza učnih načrtov izbirnih predmetov in priprava koncepta področij izbirnih predmetov. 2006. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 20 str.
2. Bahar, I., Račič, J., Večerič, D., 2001. Raziskujem domači kraj : delovni zvezek za izbirni predmet raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja v 9. razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana, Mladinska knjiga, 72 str.
3. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v republiki Sloveniji. 1995. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, 343 str.
4. Cigler, N., 2001. Izbirni predmeti pri pouku geografije v osnovni šoli. Geografija v šoli, 10, 2, str. 61, 62.
5. Cigler, N., 2000. Turistična vzgoja, nov učni načrt za 9-letno osnovno šolo. Geografija v šoli, 9, 3, str. 59– 61.
6. Černigoj, M., 2005. Izbirni predmeti v devetletni osnovni šoli in obremenjenost učencev: diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, 101 str.
7. Jurjovec, T., 2001. Izbirni predmeti v devetletni osnovni šoli: diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, 113 str.
8. Položaj in vloga geografije v slovenskih šolah ob vstopu v EU. 2004. Geografija v šoli, 13, 1, str. 4.
9. Popit, S., Resnik Planinc, T., 2000. Življenje človeka na Zemlji : učbenik za izbirni predmet človek in Zemlja v 8. razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana, Mladinska knjiga, 68 str.
10. Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli. 2007. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Strokovni svet za splošno izobraževanje, 6 str.
11. Skerlovnik Štrancar, A., 2006. Turistična vzgoja : priročnik za učitelje za izbirni predmet turistična vzgoja. Ljubljana, DZS, 66 str.
12. Skerlovnik Štrancar, A., Popit, S., 2006. Turistična vzgoja : samostojni delovni zvezek za izbirni predmet turistična vzgoja v devetletni osnovni šoli. Ljubljana, DZS, 95 str.
13. Slovenska šolska geografija s pogledom v prihodnost, 2005. Galonja, T., Požar, S. (ur.). Ljubljana, DZS, 179 str.
14. Škapin, M., 2005. O izbiri izbirnih predmetov v devetletni osnovni šoli: diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, 110 str.

15. Šorgo, A., Plut, D., Marentič-Požarnik, B., Krnel, D., Vovk, M., Pavšer, N., 2002. Okoljska vzgoja : učbenik za izbirni predmet v 7., 8. in 9. razredu devetletne osnovne šole. Maribor, Obzorja, 144 str.
16. Šter, D., 2004. Življenje človeka na Zemlji in na osnovni šoli Naklo. Geografija v šoli, 13, 1, str. 31– 37.
17. Tomšič, Ž., 2000. Življenje ljudi na Zemlji. Učbenik za izbirni predmet v 8. razredu devetletne osnovne šole. Geografija v šoli, 9, 3, str. 62.
18. Učni načrt za izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Geografija - življenje človeka na Zemlji, raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja. 2001. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, 14 str.
19. Učni načrt za izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Okoljska vzgoja. 2004. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, 20 str.
20. Učni načrt za izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Turistična vzgoja. 2004. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, 15 str.

10. 2 ELEKTRONSKI VIRI

21. Acta geographica Slovenica – Geografski zbornik. Založba ZRC.
URL: <http://zalozba.zrc-sazu.si/index.php?q=sl/node/365> (citirano 07. 02. 2007)
22. Analiza razmer in predlogi sprememb pri izvajanju prenovljenega programa v zadnjem triletju devetletne osnovne šole. 2005. Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol.
URL: http://www.ljudmila.org/ostreno/strani/word/devetletka_starsi.doc
(citirano 19. 08. 2006)
23. Center RS za poklicno izobraževanje. Kmetijstvo. URL:
http://www.cpi.si/ucitelji/strokovna_podrocjaizobrazevalni_programi/kmetijstvo.aspx
(citirano 03. 01. 2007)
24. Černe, M., 2005. Okoljska vzgoja I. URL:
http://www.sola-solkan.si/devetletka/devetletka_izbirni_ekolog.html (citirano 14. 07. 2006)
25. Dela – publikacija Oddelka za geografijo. URL:
http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/dela_index.html (citirano 07. 02. 2007)
26. Dinamika prehoda iz programa osemletne, na program devetletne osnovne šole v Sloveniji. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. URL:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/pdf/dinamika_prehoda_devetletke.pdf (citirano 04. 08. 2006)
27. Državljska vzgoja pri pouku zgodovine, geografije in slovenščine. 2003. i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje.
URL: <http://www.i2-lj.si/publikacije-dvppzgs-predstavitev.htm> (citirano 17. 08. 2006)

28. Informativni bilten za poučevanje državljanske vzgoje. 2003. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. URL:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/mednarodno/solstvo/doc/bilten_I_2.doc (citirano 19. 08. 2006)

29. Izbirne vsebine. Mladinska knjiga. URL:
http://www.mladinska.com/repository/1948/geografija_izbirne_vsebine.pdf
 (citirano 17. 08. 2006)

30. Izbirni predmeti. Ministrstvo za šolstvo in šport. URL:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/pdf/Izbirni_predmeti_0804_1.pdf (citirano 07. 08. 2006)

31. Leben Jazbec, S., 2006. Turistična vzgoja. URL:
http://www.sola-solkan.si/devetletka/devetletka_izbirni_turist.html (citirano 05. 07. 2006)

32. Marentič-Požarnik et al., 1999. Okoljska vzgoja kot izbirni predmet v osnovni šoli. Medpredmetna komisija za okoljsko vzgojo. URL:
http://www.zrss.si/doc/OKO_OKOLJSKA_IZBIRNI_OŠ_1_02_99.doc
 (citirano 17. 08. 2006)

33. Mugerli, B., 2005a. Geografija. Življenje človeka na Zemlji. URL: http://www.sola-solkan.si/devetletka/devetletka_izbirni_geogr_zivlj.html (citirano 11. 07. 2006)

34. Mugerli, B., 2005b. Geografija. Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja. URL: http://www.sola-solkan.si/devetletka/devetletka_izbirni_geogr_razis.html (citirano 05. 07. 2006)

35. Okoljska vzgoja v šoli – navodila za avtorje prispevkov. URL:
http://www.zrss.si/doc/OKO_NAVODILA%20ZA%20AVTORJE%20PRISPEVKOV.doc
 (citirano 17. 08. 2006)

36. Osnovna šola Brežice.
 URL: <http://www.o-brezice.nm.edus.si/devetletka.htm> (citirano 14. 08. 2006)

37. Osnovna šola Dušana Bordona Semedela-Koper. URL:
<http://www.o-semedela.kp.edus.si/IZBIRNI%20PREDMETI.htm> (citirano 11. 07. 2006)

38. Osnovna šola Dušana Flisa Hoče.
 URL: <http://www2.arnes.si/~osmbdf2s/izbirni%20predmeti.htm> (citirano 05. 07. 2006)

39. Osnovna šola Gorje, 2003. URL:
http://os-gorje.s5.net/DEVETLETKA_ZBRANO/devetletna_sola.htm#1.%20UVOD
 (citirano 15. 08. 2006)

40. Osnovna šola Majšperk. URL:
http://www2.arnes.si/~omajšperkmb/izbirni_predmeti.htm (citirano 29. 12. 2006)

41. Osnovna šola Poljčane. URL:
http://www2.arnes.si/~opoljcanemb/Dokumenti/Izbirni%2006_07.pdf
(citirano 05. 07. 2006)
42. Osnovna šola Rudolfa Maistra. URL:
http://www.rudolfmaister.org/fileadmin/user_upload/datoteke/bro_ura0607.doc
(citirano 29. 12. 2006)
43. Pečnik, E., 2003. Spremembe v izobraževalnih možnostih v Sloveniji 1970–2000: diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. URL:
<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Pecnik-Erika.PDF> (citirano 15. 08. 2006)
44. Predmeti po predmetniku za vpis v dnevnik. Ministrstvo za šolstvo in šport. URL:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/pdf/Oznake_predmetov_za_dnevnik.pdf (citirano 01. 09. 2006)
45. Prezelj, V., 1999. Slovenska notranja politika v letu 1999. Slovenska tiskovna agencija. URL: <http://www.sta.si/moneta/vest.php?id=450533> (citirano 04. 08. 2006)
46. Sardoč, M., 2005. Izbirni predmeti v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju 9-letne osnovne šole. Zavod RS za šolstvo. URL:
http://www.zrss.si/doc/OS9_Izbirni%20predmeti%202004_05_poročilo.doc
(citirano 04. 01. 2007)
47. Seznam izbirnih predmetov. Ministrstvo za šolstvo in šport. URL:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Seznam_izbirnih_predmetov_DH_in_NT.pdf (citirano 07. 08. 2006)
48. Stiplošek Pajk, G, 2006. Verstva in etika. URL:
<http://www.o-smarje.ce.edus.si/Izbirni%20podrobnosti/Verstva%20in%20etika.htm>
(citirano 05. 07. 2006)
49. Učni načrt: Geografija, 1998. URL:
http://www.zrss.si/doc/GEO_Učni%20načrt%20geografija.doc (citirano 29. 12. 2006)
50. Učni načrt za izbirni predmet: Državljska kultura, 2005. URL:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Drzavljska_kultura_izbirni.pdf (citirano 05. 07. 2006)
51. Učni načrt za izbirni predmet: Verstva in etika, 2005. URL:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Verstva_in_etika_izbirni.pdf (citirano 05. 07. 2006)
52. Uvajanje programa devetletne osnovne šole za vse učence. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. URL:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/pdf/uvajanje_programa_devetletke.pdf (citirano 04. 08. 2006)

53. Uvajanje 9-letne osnovne šole. Delovno gradivo o vsebinskih in organizacijskih vprašanjih 9-letne osnovne šole. 2004. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. URL: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/pdf/Vseb_in_organ_vpr_jan04.pdf (citirano 15. 08. 2006)
54. Vključevanje šol v postopno uvajanje programa. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. URL: <http://www.mss.gov.si/index.php?id=767#c1065> (citirano 14. 08. 2006)
55. Vulevič, S., 2005. Državlјanska kultura. URL: <http://www.o-smarje.ce.edus.si/Izbirni%20podrobnosti/Drzavlјanska%20kultura.htm> (citirano 05. 07. 2006)
56. Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji 2000. 2000. Ministrstvo za šolstvo in šport. URL: http://www.mszs.si/eurydice/pub/brosura_2000_si.doc (citirano 04. 08. 2006)
57. Zakon o osnovni šoli. 2005. Uradni list RS, št 23/05. URL: <http://www.sviz.si/files/predpisi/zakon-o-os-05.pdf> (citirano 28. 12. 2006)
58. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. URL: http://www.zrss.si/doc/SPORT_IzbirniOS.doc (citirano 14. 07. 2006)
59. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. URL: http://www.zrss.si/default_zalozba.asp?link=narocanje&t=2&a=1&b=0&avtID=0&vg=0&stizob=0&predmet=0&pubID=210 (citirano 03. 01. 2007)
60. Združenje ravnateljev osnovnih šol Slovenije, 2006. URL: http://www.ravnatelj.si/dokumenti/razgovor_z_ministrom_februar_2006.html (citirano 18. 08. 2006)
61. Zveza geografskih društev Slovenije, 2005. URL: <http://www.zrc-sazu.si/ZGDS/publikacije.htm> (citirano 19. 08. 2006)

10. 3 USTNI VIR

62. Lipovšek, I. L. Izbirni predmeti v devetletni osnovni šoli. Ljubljana. (osebni vir, maj 2006)

11. SEZNAM TABEL, GRAFOV IN SLIK

11. 1 SEZNAM TABEL

Tabela 1: Anketirani učenci glede na razred.

Tabela 2: Anketirani učenci glede na obvezni izbirni predmeti z geografskimi vsebinami, ki ga obiskujejo.

Tabela 3: Razlog odločitve učencev za izbirni predmet z geografskimi vsebinami.

Tabela 4: Anketirani učenci glede na njihovo mnenje o izbiri izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami (ali bi se še enkrat odločili za isti izbirni predmet).

Tabela 5: Primerjava najpogostejših učnih oblik, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom obveznega predmeta geografija.

Tabela 6: Primerjava učnih metod, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami in pri poučevanju obveznega predmeta geografija.

Tabela 7: Primerjava učil in učnih pripomočkov, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih vsebin in pri poučevanju obveznega pouka geografije.

11. 2 SEZNAM GRAFOV

Graf 1: Anketirani učenci glede na spol.

Graf 2: Anketirani učenci glede na izbirni predmet z geografskimi vsebinami, ki ga obiskujejo.

Graf 3: Anketirani učenci glede na končni uspeh v preteklem šolskem letu (2004/2005).

Graf 4: Anketirani učenci glede na oceno pri pouku geografije v šolskem letu (2004/2005).

Graf 5: Razlog odločitve učencev za izbirni predmet z geografskimi vsebinami.

Graf 6: Anketirani učenci glede na čas, ki ga porabijo za učenje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z obveznim poukom geografije.

Graf 7: Anketirani učenci glede na njihov odnos do izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami, ki ga obiskujejo, v primerjavi z obveznim poukom geografije po šolah.

Graf 8: Anketirani učenci glede na njihovo mnenje o izbiri izbirnega predmeta z geografskimi vsebinami (ali bi se še enkrat odločili za izbiro istega izbirnega predmeta).

Graf 9: Starostno obdobje anketiranih učiteljev.

Graf 10: Anketirani učitelji glede na število let poučevanja geografije v osnovni šoli.

Graf 11: Izbirni predmeti z geografskimi vsebinami, ki jih poučujejo anketirani učitelji.

Graf 12: Anketirani učitelji glede na njihovo zadovoljstvo o poučevanju geografije v osnovni šoli.

Graf 13: Vzroki, zaradi katerih so se anketirani učitelji odločili za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.

Graf 14: Učne oblike, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri pouku geografije.

Graf 16: Učne oblike, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov v primerjavi z učnimi oblikami, ki jih uporabljajo pri pouku geografije.

Graf 17: Učne metode, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri pouku geografije.

- Graf 18: Učne metode, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.
- Graf 19: Primerjava učnih metod, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami in pri poučevanju obveznega predmeta geografija.
- Graf 20: Učila in učni pripomočki, ki jih anketirani učitelji najpogosteje uporabljajo pri pouku obveznega predmeta geografija.
- Graf 21: Učila in učni pripomočki, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.
- Graf 22: Učila in učni pripomočki, ki jih anketirani učitelji uporabljajo pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi z obveznim poukom geografije.
- Graf 23: Uporaba učbenikov pri poučevanju izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.
- Graf 24: Sledenje učiteljev učnim načrtom obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami.
- Graf 25: Prilagajanje izbora vsebin (pri obveznih izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami vsebinam pri pouku geografije).
- Graf 26: Sodelovanje in motivacija učencev pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom geografije.
- Graf 27: Odnos učiteljev do poučevanja obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom geografije.

11. 3 SEZNAM SLIK

- Slika 1: Dinamika prehoda iz programa osemletne na program devetletne osnovne šole v Sloveniji.
- Slika 2: Uvajanje programa devetletne osnovne šole za vse učence.

12. PRILOGE

PRILOGA A: Seznam izbirnih predmetov, razporejenih v dva sklopa (družboslovno-humanistični in naravoslovno-tehnični sklop).

PRILOGA B: Izbirni predmeti (po abecedi) v osnovnih šolah v šolskem letu 2005/2006.

PRILOGA C: Dodatna literatura za poučevanje izbirnega predmeta okoljska vzgoja.

PRILOGA D: Predlagana literatura za učitelje izbirnega predmeta državljanska kultura.

PRILOGA E: Seznam srednješolskih učbenikov za program kmetijstvo.

PRILOGA F: Predlagana literatura za učitelje izbirnega predmeta verstva in etika.

PRILOGA G: Anketni vprašalnik za učence.

PRILOGA H: Anketni vprašalnik za učitelje.

PRILOGA I: Rezultati statistične obdelave podatkov v programu SPSS (*Hipoteza 1*)

PRILOGA J: Rezultati statistične obdelave podatkov v programu SPSS (*Hipoteza 2*)

PRILOGA K: Rezultati statistične obdelave podatkov v programu SPSS (*Hipoteza 3*)

PRILOGA L: Rezultati statistične obdelave podatkov v programu SPSS (*Hipoteza 8*)

Priloga A

Seznam izbirnih predmetov, razporejenih v dva sklopa (družboslovno-humanistični in naravoslovno-tehnični sklop) (Vir: Seznam izbirnih predmetov, 2006):

DRUŽBOSLOVNO-HUMANISTIČNI SKLOP

a) **Triletni predmeti:**

- **Angleščina** (angleščina I, angleščina II, angleščina III)
- **Francoščina** (francoščina I, francoščina II, francoščina III)
- **Hrvaščina** (hrvaščina I, hrvaščina II, hrvaščina III)
- **Italijanščina** (italijanščina I, italijanščina II, italijanščina III)
- **Latinščina** (latinščina I, latinščina II, latinščina III)
- **Nemščina** (nemščina I, nemščina II, nemščina III)
- **Ruščina** (ruščina I, ruščina II, ruščina III)
- **Španščina** (španščina I, španščina II, španščina III)

b) **Triletni predmeti, ki so lahko tudi krajši:**

- **Filozofija za otroke** (kritično mišljenje; etnična raziskovanja; jaz in drugi)
- **Klekljanje** (osnove tehnike klekljanja; temeljne tehnike v slovenski čipki; široki ris)
- **Verstva in etika** (verstva in etika I, II, III)

c) **Enoletni predmeti, ki so vezani na razred:**

7. razred:

- **Likovno snovanje I**

8. razred:

- **Likovno snovanje II**
- **Življenje človeka na Zemlji**

9. razred:

- **Državlјanska kultura**
- **Informacijsko opismenjevanje**
- **Likovno snovanje III**
- **Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja**
- **Retorika**

d) **Enoletni predmeti:**

- **Ansambelska igra**
- **Glasbena dela**
- **Glasbeni projekt**
- **Gledališki klub**
- **Kaj nam govorijo umetnine**
- **Literarni klub**
- **Ljudski plesi**

- Oblika in slog
- Ples
- Sodobnosti z razsežnostmi dediščine
- Srečanja s kulturami in načini življenja
- Starinski plesi in družabni plesi
- Šolsko novinarstvo
- Turistična vzgoja
- Vzgoja za medije: radio
- Vzgoja za medije: televizija
- Vzgoja za medije: tisk
- Življenje upodobljeno v umetnosti

NARAVOSLOVNO-TEHNIČNI SKLOP

a) Triletni predmeti:

- /

b) Triletni predmeti, ki so lahko tudi krajši:

- Klaviatura in računalnik
- Logika
- Računalništvo (urejanje besedil; računalniška omrežja; multimedija)
- Šah (šahovske osnove; šahovsko kombiniranje; šahovska strategija)

c) Enoletni predmeti, ki so vezani na razred:

7. razred:

- Matematična delavnica 7

8. razred:

- Čebelarstvo
- Matematična delavnica 8
- Kemija v okolju
- Poskusi v kemiji
- Robotika v tehniki

9. razred:

- Čebelarstvo
- Genetika
- Elektronika z robotiko
- Elektrotehnika
- Kemija v okolju
- Kemija v življenju
- Matematična delavnica 9
- Načini prehranjevanja
- Poskusi v kemiji
- Projekti iz fizike in tehnike

d) **Enoletni predmeti:**

- **Daljnogledi in planeti**
- **Izbrani šport**
- **Kmetijska dela**
- **Kmetijsko gospodarstvo**
- **Obdelava gradiv: kovine**
- **Obdelava gradiv: les**
- **Obdelava gradiv: umetne snovi**
- **Okoljska vzgoja I**
- **Okoljska vzgoja II**
- **Okoljska vzgoja III**
- **Organizmi v naravi in umetnem okolju**
- **Projekti iz fizike in ekologije**
- **Rastline in človek**
- **Raziskovanje organizmov v domači okolici**
- **Risanje v geometriji in tehniki**
- **Sodobna priprava hrane**
- **Sodobno kmetijstvo**
- **Sonce, Luna in Zemlja**
- **Šport za sprostitev**
- **Šport za zdravje**
- **Zvezde in vesolje**

Priloga B

Izbirni predmeti (po abecedi) v osnovnih šolah v šolskem letu 2005/2006

Vir: Analiza učnih načrtov izbirnih predmetov ..., 2006.

IZBIRNI PREDMET	Št. šol	Št. učencev
Angleščina I /i/	62	1.054
Angleščina II /i/	68	1.193
Angleščina III /i/	75	1.074
Ansambelska igra /i/	70	1.443
Čebelarstvo /i/	2	26
Daljnogledi in planeti /i/	48	892
Elektronika z robotiko /i/	6	100
Elektrotehnika /i/	15	213
Filozofija za otroke: Etična raziskovanja /i/	22	559
Filozofija za otroke: Jaz in drugi /i/	16	372
Filozofija za otroke: Kritično mišljenje /i/	27	467
Francoščina I /i/	60	1.034
Francoščina II /i/	52	651
Francoščina III /i/	31	362
Genetika /i/	13	261
Glasbena dela /i/	31	619
Glasbeni projekt /i/	31	665
Gledališki klub /i/	142	2.682
Hrvaščina I /i/	9	230
Hrvaščina II /i/	2	24
Hrvaščina III /i/	4	39
Informacijsko opismenjevanje /i/	13	221
Italijanščina I /i/	40	651
Italijanščina II /i/	32	452
Italijanščina III /i/	33	461
Izbrani šport /i/	376	11.427
Kaj nam govorijo umetnine /i/	10	186
Kemija v okolju /i/	8	142
Kemija v življenju /i/	16	255
Klaviatura in računalnik I /i/	5	94
Klaviatura in računalnik II /i/	2	42
Klekljanje: Osnovne tehnike klekljanja /i/	7	108
Klekljanje: Široki ris/i/	2	36
Klekljanje: Temeljne tehnike v slovenski čipki /i/	3	41
Kmetijska dela /i/	3	41
Kmetijsko gospodarstvo /i/	1	1
Latinščina I /i/	2	49
Latinščina II /i/	6	84
Likovno snovanje 1 /i/	271	5.481
Likovno snovanje 2 /i/	269	6.072
Likovno snovanje 3 /i/	243	5.798
Literarni klub /i/	29	401
Ljudski plesi /i/	17	378
Logika I /i/	7	83
Logika II /i/	2	40

IZBIRNI PREDMET	Št. šol	Št. učencev
Logika III /i/	2	31
Matematične delavnice 7 /i/	16	232
Matematične delavnice 8 /i/	11	145
Matematične delavnice 9 /i/	14	193
Multimedia /i/	335	7.773
Načini prehranjevanja /i/	130	3.273
Nemščina I /i/	342	7.855
Nemščina II /i/	308	5.951
Nemščina III /i/	307	5.550
Obdelava gradiv: kovine /i/	50	913
Obdelava gradiv: les /i/	167	2.745
Obdelava gradiv: umetne snovi /i/	65	1.091
Oblika in slog /i/	3	55
Okoljska vzgoja I /i/	7	110
Okoljska vzgoja II /i/	4	110
Organizmi v naravi in umetnem okolju /i/	68	1.328
Ples /i/	112	2.558
Poskusi v kemiji /i/	125	2.520
Projekti iz fizike in ekologije /i/	4	89
Projekti iz fizike in tehnike /i/	2	31
Računalniška omrežja /i/	332	7.695
Radio /i/	41	778
Rastline in človek /i/	54	907
Raziskovanje domače okolice /i/	41	812
Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja /i/	62	1.205
Retorika /i/	77	1.249
Risanje v geometriji in tehniki /i/	1	7
Robotika v tehniki /i/	4	78
Sodobna priprava hrane /i/	226	5.524
Sodobno kmetijstvo /i/	1	19
Sodobnosti z razsežnostmi dediščine /i/	9	179
Sonce, Luna in Zemlja /i/	99	1.805
Srečanja s kulturami in načini življenja /i/	8	173
Starinski in družabni plesi /i/	50	1.095
Šahovske osnove /i/	42	737
Šahovske strategije /i/	4	54
Šahovsko kombiniranje /i/	4	62
Šolsko novinarstvo /i/	101	1.924
Španščina I /i/	18	378
Španščina II /i/	7	87
Španščina III /i/	8	100
Šport za sprostitev /i/	366	10.987
Šport za zdravje /i/	358	9.698
Televizija /i/	52	1.215
Tisk /i/	24	536
Turistična vzgoja /i/	213	4.787
Urejanje besedil /i/	343	7.676
Verstva in etika 1 /i/	49	942
Verstva in etika 2 /i/	38	707
Verstva in etika 3 /i/	22	393

IZBIRNI PREDMET	Št. šol	Št. učencev
Zvezde in vesolje /i/	55	1.057
Življenje človeka na zemlji /i/	77	1.440
Življenje, upodobljeno v umetnosti /i/	5	82

Priloga C

Dodatna literatura za poučevanje izbirnega predmeta okoljska vzgoja (Marentič-Požarnik et al., 1999):

- Baczata, K., 1997. Po zeleni stezi. Vodnik za učitelje. Ljubljana, DZS, 124 str.
- Cornell, J., 1994. Približajmo naravo otrokom: vodič k naravi za starše in vzgojitelje. Celje, Mohorjeva družba, 139 str. (Zbirka Družinska knjižnica)
- Človek in njegovo okolje: celostno razumevanje okolja – izziv na pragu tretjega tisočletja : zbornik. 1994. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 268 str.
- Okolje. 1985. 2. izd. Ljubljana, Cankarjeva založba, 279 str. (Leksikoni Cankarjeve založbe)
- Plut, D., 1995. Brez izhoda?: svetovni okoljski procesi. Ljubljana, DZS, 189 str.
- Plut, D., 1998. Varstvo geografskega okolja. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 311 str.
- Plut, D., 1985. Za ekološko svetlejši jutri. Ljubljana, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, 139 str.
- Za okolje. Priročnik za vključevanje varstva okolja v vzgojno-izobraževalne programe šol. 1997. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 176 str.
- Zbornik posvetovanj Varstvo narave. 1996. Hlad, B. (ur.). V Ljubljani, Ministrstvo za okolje in prostor, Uprava Republike Slovenije za varstvo narave, 137 str.

Priloga D

Predlagana literatura za učitelje izbirnega predmeta državljanska kultura (Informativni bilten ..., 2003):

- Aničić, K., Lešnik Mugnaioni, D., Plaz, M., Vanček, N. et al., 2002. Nasilje – nenasilje: priročnik za učitelje, svetovalne službe in vodstva šol. Ljubljana, i2, 192 str.
- Kobolt, A., 2002. Zdej smo od tu – a smo še čefurji?. Ljubljana, i2, 212 str.
- Kolenc, J., 2002. Politična kultura na prehodu v demokracijo – primer Slovenije. Ljubljana, i2, 272 str.

Priloga E

Seznam srednješolskih učbenikov za program kmetijstvo (Center RS za poklicno izobraževanje, 2007):

- Nikoloski, T., 2003. Vrtnarstvo: učbenik za srednje tehnične šole, program Vrtnarski tehnik. Velike Lašče, Elanda, 160 str.
- Skledar, M., Leban, P., 1998. Splošno poljedelstvo: učbenik za srednje šole. 3. izd. Ljubljana, DZS, 138 str.
- Trček Kovše, N., 2005. Kmetijska predelava in reja. Vrtnarstvo: učbenik za srednje tehnične šole, program Pomočnica gospodinje oskrbnice. Velike Lašče, Elanda.
- Trček Kovše, N., 2005. Kmetijska pridelava in reja. Sadjarstvo in vinogradništvo: učbenik za srednje tehnične šole, program Pomočnica gospodinje oskrbnice. Velike Lašče, Elanda.
- Zabavnik Cmok, N., 1997. Splošna živinoreja – biološke osnove živinoreje: učbenik za srednje šole. Ljubljana, DZS, 151 str.

Priloga F

Predlagana literatura za učitelje izbirnega predmeta verstva in etika (Učni načrt za izbirni predmet: Verstva in etika, 2005):

- Bajzek, J., 1992. Nemirno iskanje. Ljubljana, Katehetski center, 213 str. (Knjižice)
- Benedik, M., Kumer, Z., 1991. Zgodovina Cerkve na Slovenskem. Celje, Mohorjeva družba, 503 str.
- Chráska, A., 2004. Sveto pismo. New York, Watchtower Bible and Tract Society, 1311 str.
- Čož, N., 1994. Verske skupnosti v Sloveniji. Ljubljana, Urad Vlade Republike Slovenije za verske skupnosti, 147 str.
- Eliade, M., 1996. Zgodovina religioznih verovanj in idej. 3. izd. Ljubljana, DZS, 235 str.
- Kodelja, Z., 1995. Laična šola: pro et contra. Ljubljana, Mladinska knjiga, 229 str.
- Lao, Z., Zhuang, Z., Lie Z., Milčinski, M., 1992. Klasiki daoizma. Ljubljana, Slovenska matica, 602 str.
- Ljubibratić, M., Karić, E., 1990. Koran. Ponatis iz leta 1895. Sarajevo, Svjetlost, 537 str.
- Pacheiner-Klander, V., 1990. Bhagavadgita – Gospodova pesem. 2. predelana in dopolnjena izdaja. Ljubljana, Mladinska knjiga, 186 str.
- Peček, A., Pegan, M., Perko, J., Podbersič, R., 1991. Velika verstva sveta. Koper, Ognjišče, 456 str.
- Rozman, F., 1992. Svetopisemske osnove. Ljubljana, DZS, 367 str.
- Smith, H., 1996. Svetovne religije. Maribor, Obzorja, 236 str.
- Smith, L., Raeper, W., 1994. Vodnik po idejah: religija in filozofija v preteklosti in danes. Ljubljana, Jutro, 206 str.
- Sveto pismo. 2003. Osnovna izd., 3. natis. Ljubljana, Svetopisemska družba Slovenije, 329 str.
- Škrabl, F., 1992. Šolski religiozni pouk v demokratični družbi. Ljubljana, Katehetski center, 69 str. (Knjižice)
- Veljačić, Č., 1992. Ločnice azijskih filozofij. Ljubljana, Cankarjeva založba, 404 str.
- 2000 let krščanstva – kronika krščanstva. 1991. Dolinar, F. M. (ur.). Ljubljana, Mihelač, 986 str.

Priloga G

Vprašalnik (anketa) za učence

Anketa

Anonimna

Prosim, piši z modrim pisalom.

Povezanost pouka geografije z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami na nivoju OŠ

Nova šolska zakonodaja uvaja v obvezni šolski sistem izbirne predmete. Ti naj bi učencem in učenkam omogočili vsaj delno uveljavljanje njihovih želja in interesov, saj si jih izberejo sami. Zanima me, kakšno je tvoje mnenje o vseh spodaj postavljenih vprašanjih, ki jih vsebuje anketa, zato te prosim, da **pozorno** prebereš vsakega od njih in da **nobenega ne izpustiš**.

Anketa je **anonimna** in ti ni potrebno skrbeti, da bi bil na kakršenkoli način zlorabljen.

Za sodelovanje se ti lepo zahvaljujem!

Marjeta Rupnik

1. Razred, ki ga obiskuješ (obkroži črko pred odgovorom):

- a) sedmi (7.)
- b) osmi (8.)
- c) deveti (9.)

2. Spol (obkroži):

- a) moški
- b) ženski

3. Kateri izbirni predmet z geografskimi vsebinami obiskuješ? (obkroži ustrezno črko pred odgovorom)

- a) Življenje človeka na Zemlji
- b) Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja
- c) Turistična vzgoja
- d) Kmetijstvo
- e) Okoljska vzgoja
- f) Verstva in etika
- g) Državlјanska kultura
- h) Drugo: _____

4. S kakšnim uspehom si zaključil/a preteklo šolsko leto? (obkroži črko pred ustreznim odgovorom)

- a) odličnim (5)
- b) prav dobrim (4)
- c) dobrim (3)
- d) zadostnim (2)
- e) nezadostnim (1)

5. Kakšna je bila tvoja ocena pri pouku geografije lansko leto? (obkroži črko pred pravilnim odgovorom)

- a) odlično (5)
- b) prav dobro (4)
- c) dobro (3)
- d) zadostno (2)
- e) nezadostno (1)

6. Zakaj si se odločil/a za ta izbirni predmet? (izberi samo en odgovor in obkroži črko pred pravilnim odgovorom)

- a) zaradi učitelja/učiteljice
- b) zaradi povezanosti s poukom geografije
- c) ker so mi tako svetovali drugi (prijatelji, starši, razrednik, drugi učitelji ...)
- d) ker me ta izbirni predmet zanima

7. Koliko časa na teden porabiš za učenje tega izbirnega predmeta v primerjavi z učenjem geografije? (obkroži črko pred pravilnim odgovorom)

- a) več
- b) enako
- c) manj

8. Kakšen je tvoj odnos do tega obveznega izbirnega predmeta z geografsko vsebino v primerjavi z rednim predmetom geografija? (obkroži črko pred odgovorom)

- a) bolj mi je všeč kot geografija
- b) oba predmeta sta mi enako všeč
- c) geografija mi je bolj všeč

9. Si zadovoljen/a z izbiro tega predmeta oziroma bi se še enkrat odločil za isti izbirni predmet? (obkroži črko pred pravilnim odgovorom) **Utemelji svoj odgovor!** (svojo utemeljitev napiši na črto)

- a) da
- b) mogoče
- c) ne

Utemeljitev: _____

_____

_____

_____

Hvala za sodelovanje!

Priloga H

Vprašalnik (anketa) za učitelje

Anketa

Anonimna

Prosim, pišite z modrim pisalom.

Povezanost pouka geografije z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami na nivoju OŠ

Prenova osnovne šole je v predmetnik dodala izbirne predmete za učence v 7., 8. in 9. razredu. Izbirni predmeti so obvezni in se tako kot obvezni predmeti ocenjujejo s številčnimi ocenami. V sklopu izbirnih predmetov jih je tudi nekaj z geografskimi vsebinami, katere poučujejo učitelji geografije.

Z anketo želim ugotoviti, kakšna je povezanost pouka geografije z obveznimi izbirnimi predmeti z geografskimi vsebinami.

Anketa je anonimna, Vaši odgovori pa mi bodo v veliko pomoč pri pisanju diplomske naloge. Za sodelovanje se Vam lepo zahvaljujem!

Marjeta Rupnik

1. V katerem starostnem obdobju ste? (obkrožite črko pred odgovorom)

- a) do 25 let
- b) 26 do 35 let
- c) 36 do 45 let
- d) 46 do 55 let
- e) nad 56 let

2. Koliko časa že poučujete geografijo? (prosim, vpišite število let poučevanja na črto)

-----

3. Katere izbirne predmete z geografskimi vsebinami poučujete? (prosim, obkrožite črko pred odgovorom; možnih je več odgovorov)

- a) Življenje človeka na Zemlji
- b) Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja
- c) Turistična vzgoja
- d) Kmetijstvo
- e) Okoljska vzgoja
- f) Verstva in etika
- g) Državljska kultura
- h) Drugo: _____

4. Ali ste zadovoljni s svojim poklicem? (obkrožite črko pred odgovorom) **Utemeljite svoj odgovor!** (utemeljitev, prosim, napišite na črto)

- a) zelo
- b) kakor kdaj – srednje zadovoljen
- c) ne

Utemeljitev: _____
_____
_____

5. Zakaj ste se odločili za poučevanje izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami? (obkrožite črko pred pravilnim odgovorom)

- a) zaradi zanimanja in novih izzivov
- b) zaradi pomanjkanja ur
- c) zaradi pomanjkanja kadra na šoli (ste edini na šoli s primerno izobrazbo za poučevanje obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami)
- d) drugo _____

6. Katere učne oblike najpogosteje uporabljate pri poučevanju pouka geografije? (obkrožite črko pred odgovorom; možnih je več odgovorov)

- a) frontalna
- b) skupinska
- c) v dvojicah
- d) individualna

7. Katerih učnih oblik se večinoma poslužujete pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami? (obkrožite črko pred odgovorom; možnih je več odgovorov)

- a) frontalna
- b) skupinska
- c) v dvojicah
- d) individualna

8. Katerih učnih metod se najpogosteje poslužujete pri poučevanju pouka geografije? (obkrožite črko pred odgovorom; možnih je več odgovorov)

- a) razgovora
- b) delo s tekstom
- c) praktičnih del
- d) prikazovanja
- e) eksperimenta
- f) demonstriranja
- g) razlaganja
- h) delo s karto
- i) drugo: _____

9. Katerih učnih metod se najpogosteje poslužujete pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami? (obkrožite črko pred odgovorom; možnih je več odgovorov)

a) razgovora	b) delo s tekstom
c) praktičnih del	d) prikazovanja
e) eksperimenta	f) demonstriranja
g) razlaganja	h) delo s karto
i) drugo: _____	

10. Katera učila in učne pripomočke uporabljate najpogosteje pri poučevanju pouka geografije? (obkrožite črko pred odgovorom; možnih je več odgovorov)

a) Atlas sveta za osnovne šole	b) učbenik
c) delovni zvezek	d) stenski zemljevid
e) tabla in kreda oz. flomaster	f) grafoskop
g) prosojnica	h) učni (delovni) listi
i) televizija	j) videokaseta
k) računalnik (Power-Point)	
l) drugo _____	

11. Katera učila in učne pripomočke uporabljate najpogosteje pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami? (obkrožite črko pred odgovorom; možnih je več odgovorov)

a) Atlas sveta za osnovne šole	b) učbenik
c) delovni zvezek	d) stenski zemljevid
e) tabla in kreda oz. flomaster	f) grafoskop
g) prosojnica	h) učni (delovni) listi
i) televizija	j) videokaseta
k) računalnik (Power-Point)	
l) drugo _____	

12. a) Ali za poučevanje obveznih izbirnih predmetov uporabljate tudi učbenike? Če da, katere? (obkrožite črko pred odgovorom; če je vaš odgovor pozitiven, jih naštejte)

- a) ne
b) da (_____)

12. b) Utemeljite svoj odgovor pri vprašanju 12. a! (utemeljitev, prosim, napišite na črte)

_____
_____
_____
_____

13. Ali se pri poučevanju obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami strogo držite učnega načrta? (obkrožite črko pred odgovorom)

- a) da, vedno
- b) odvisno, prilagajam se potrebam in sposobnostim učencev
- c) nikoli

14. Ali Vaš izbor vsebin (pri obveznih izbirnih predmetih z geografskimi vsebinami) prilagajate vsebinam pri pouku geografije (podobne vsebine obravnavate v kratkem časovnem obdobju)? (obkrožite črko pred odgovorom)

- a) da, vedno
- b) občasno
- c) nikoli

15. Kakšna sta sodelovanje in motivacija učencev pri pouku obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami v primerjavi s poukom geografije? (obkrožite črko pred odgovorom)

- a) večja
- b) ne opazim razlike (enaka)
- c) manjša

16. Kakšen je Vaš odnos do poučevanja obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami? (obkrožite črke pred odgovori, možnih je več odgovorov)

- a) obvezne izbirne predmete z geografskimi vsebinami poučujem z enakim veseljem kot obvezni predmet geografija
- b) poučevanje obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami mi je prijetnejše, ker imam več svobode kot pri poučevanju predmeta geografija
- c) poučevanje obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami je bolj dinamično in bolj zanimivo od poučevanja pouka geografije
- d) poučevanje obveznih izbirnih predmetov z geografski vsebinami je napornejše od poučevanja pouka geografije
- e) za pripravo za poučevanje obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami porabim ogromno časa, več kot za poučevanje obveznega pouka geografije
- f) za pripravo za poučevanje obveznih izbirnih predmetov z geografskimi vsebinami porabim manj časa kot za poučevanje obveznega pouka geografije

Hvala za sodelovanje!

Priloga I

Rezultati statistične obdelave podatkov v programu SPSS (*Hipoteza 1*)

*Program SPSS je v angleščini, zato so v angleščini tudi rezultati v tabelah.

Test Statistics*

	Ocena	Razlog odločitve
Chi-Square(a,b)	61,634	15,854
df	2	3
Asymp. Sig.	,000	,001

a 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 27,3.

b 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 20,5.

Chi-Square Tests*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,341(a)	6	,501
Likelihood Ratio	5,760	6	,451
Linear-by-Linear Association	,072	1	,789
N of Valid Cases	82		

a 7 cells (58,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,34.

Priloga J

Rezultati statistične obdelave podatkov v programu SPSS (*Hipoteza 2*)

*Program SPSS je v angleščini, zato so v angleščini tudi rezultati v tabelah.

Test Statistics*

	Čas za učenje IP?	Odnos do IP?
Chi-Square(a)	119,585	6,024
df	2	2
Asymp. Sig.	,000	,049

a 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 27,3.

Chi-Square Tests*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,017(a)	4	,555
Likelihood Ratio	4,498	4	,343
Linear-by-Linear Association	,813	1	,367
N of Valid Cases	82		

a 6 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,62.

Priloga K

Rezultati statistične obdelave podatkov v programu SPSS (*Hipoteza 3*)

*Program SPSS je v angleščini, zato so v angleščini tudi rezultati v tabelah.

Test Statistics*

	Zadovoljstvo s poučevanjem geografije	Razlog odločitve
Chi-Square(a,b)	,220	36,951
df	1	3
Asymp. Sig.	,639	,000

a 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 20,5.

b 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 10,3.

Chi-Square Tests*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,810(a)	3	,422
Likelihood Ratio	2,837	3	,417
Linear-by-Linear Association	1,747	1	,186
N of Valid Cases	41		

a 6 cells (75,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,39.

Priloga L

Rezultati statistične obdelave podatkov v programu SPSS (*Hipoteza 8*)

*Program SPSS je v angleščini, zato so v angleščini tudi rezultati v tabelah.

Test Statistics*

	Sledenje UN	Prilagajanje vsebin
Chi-Square(a,b)	33,390	34,293
df	1	2
Asymp. Sig.	,000	,000

a 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 20,5.

b 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 13,7.

Chi-Square Tests*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,367(a)	2	,003
Likelihood Ratio	7,182	2	,028
Linear-by-Linear Association	,197	1	,657
N of Valid Cases	41		

a 4 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,10.

Symmetric Measures*

	Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal Phi	,527	,003
Cramer's V	,527	,003
N of Valid Cases	41	

a Not assuming the null hypothesis.

b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.